

Univerzita Karlova v Praze
Přírodovědecká fakulta
Katedra fyzické geografie a geoekologie

Studijní program: Geografie
Studijní obor: Geografie a kartografie

Aleš HRDINA

SROVNÁNÍ KATEGORIÍ CHRÁNĚNÝCH ÚZEMÍ VE SVĚTĚ

Comparison of categories of protected areas in the world

Bakalářská práce

Praha 2012

Vedoucí bakalářské práce: RNDr. Tomáš Matějček, Ph.D.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci zpracoval samostatně a že jsem uvedl všechny použité informační zdroje a literaturu. Tato práce ani její podstatná část nebyla předložena k získání jiného nebo stejného akademického titulu.

V Praze dne 26. 5. 2012

.....
podpis

Děkuji svému vedoucímu práce RNDr. Tomáši Matějčkovi, PhD., že mi umožnil psát bakalářskou práci na toto téma a za pomoc a rady v průběhu psaní závěrečné práce.

Zadání bakalářské práce

Název práce

Srovnání kategorií chráněných území ve světě

Cíle práce

Práce se zabývá vznikem a vývojem chráněných území, organizací ochrany přírody a systémy kategorií chráněných území. Zaměřuje se především na systém z roku 1994 a jeho úpravy z roku 2008. Cílem je též vytvoření databáze národních parků světa.

Použité pracovní metody, zájmové území, datové zdroje

Základem práce je rešerše převážně zahraniční literatury a sběr dat o národních parcích světa. Hlavním datovým zdrojem je databáze chráněných území Protected Planet. Data z této databáze jsou konfrontována, je-li to možné, s internetovými stránkami agentur ochrany přírody jednotlivých států nebo s internetovými stránkami jednotlivých národních parků. Dalším významným zdrojem dat je encyklopedická publikace Národní parky Evropy. Shromážděné informace v databázi jsou zdrojem dat pro tvorbu tabulek, grafů a také map v programu ArcGIS.

Datum zadání: 27. 1. 2012

Podpis studenta

Podpis vedoucího práce

Podpis vedoucího katedry

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá problematikou vzniku a vývoje chráněných území, organizací ochrany přírody a systémů kategorií chráněných území. Zaměřuje se na systém z roku 1994 a jeho úpravy z roku 2008. Jednotlivé kategorie jsou definovány a vzájemně porovnány. Dále je hodnocen vývoj počtu a plochy chráněných území a národních parků ve světě a také klady i nedostatky systému kategorií chráněných území. Hlavním cílem je vytvoření databáze národních parků světa, která obsahuje 3 227 území, která mají rozlohu přes 5 milionů km². Součástí práce je též analýza národních parků dle kontinentů.

Klíčová slova: chráněná území, národní park, systém kategorií chráněných území

Abstract

This thesis deals with the origin and development of protected areas, conservation organisations and systems of protected area management categories. It focuses on the 1994 system and its modification in 2008. The categories are defined and compared. Development of the number and area of protected areas and national parks in the world is studied, and also pros and weaknesses of the system of protected area management categories. The main objective is to create a database of national parks in the world, which includes the 3,227 areas, having an area of over 5,000,000 square kilometers. Part of the thesis is also an analysis of national parks according to continents.

Keywords: protected areas, national park, system of protected area management categories

Obsah

1. Úvod	9
2. Historický vývoj systému chráněných území	11
2.1. Počátky ochrany přírody	11
2.2. Moderní chráněná území a první snahy o vytvoření systému	11
2.3. Vznik IUCN	13
2.4. Systém kategorií chráněných území z roku 1978	14
2.5. Systém kategorií chráněných území z roku 1994	15
2.6. Revize systému z roku 1994	19
3. Systém kategorií chráněných území z roku 1994	21
3.1. Kategorie I	21
3.1.1. Kategorie Ia	21
3.1.2. Kategorie Ib	22
3.2. Kategorie II	23
3.3. Kategorie III	24
3.4. Kategorie IV	25
3.5. Kategorie V	26
3.6. Kategorie VI	27
4. Úpravy systému kategorií chráněných území	28
4.1. Kategorie Ia	28
4.2. Kategorie Ib	29
4.3. Kategorie II	30
4.4. Kategorie III	31
4.5. Kategorie IV	32
4.6. Kategorie V	33
4.7. Kategorie VI	34
5. Národní parky	35
5.1. Vývoj počtu a plochy národních parků	36
5.2. Afrika	38
5.3. Amerika	39
5.4. Austrálie a Oceánie	40
5.5. Asie	41
5.6. Evropa	42
6. Závěr	45
7. Seznam literatury	46
8. Přílohy	49

Seznam tabulek:

Tab. 1: Příklady národních parků v jednotlivých kategoriích IUCN	35
Tab. 2: Národní parky po 10 letech	37
Tab. 3: Chráněná území v letech konání Světové konference	37
Tab. 4: 20 největších národních parků světa	49

Seznam grafů:

Obr. 1: Vývoj počtu a plochy národních parků	36
Obr. 2: Vývoj počtu NP v Africe	38
Obr. 3: NP v Africe dle plochy	38
Obr. 4: Vývoj počtu NP v Americe	39
Obr. 5: NP v Americe dle plochy	39
Obr. 6: Vývoj počtu NP v Austrálii	40
Obr. 7: NP v Austrálii dle plochy	40
Obr. 8: Vývoj počtu NP v Asii	41
Obr. 9: NP v Asii dle plochy	41
Obr. 10: Vývoj počtu NP v Evropě	43
Obr. 11: NP v Evropě dle plochy	43
Obr. 12: Vývoj počtu NP v severní Africe	50
Obr. 13: NP v severní Africe dle plochy	50
Obr. 14: Vývoj počtu NP v západní Africe	50
Obr. 15: NP v západní Africe dle plochy	50
Obr. 16: Vývoj počtu NP ve střední Africe	50
Obr. 17: NP ve střední Africe dle plochy	50
Obr. 18: Vývoj počtu NP ve východní Africe	51
Obr. 19: NP ve východní Africe dle plochy	51
Obr. 20: Vývoj počtu NP v jižní Africe	51
Obr. 21: NP v jižní Africe dle plochy	51
Obr. 22: Vývoj počtu NP v Severní Americe	51
Obr. 23: NP v Severní Americe dle plochy	51
Obr. 24: Vývoj počtu NP ve střední Americe	52
Obr. 25: NP ve střední Americe dle plochy	52
Obr. 26: Vývoj počtu NP v Karibiku	52
Obr. 27: NP v Karibiku dle plochy	52
Obr. 28: Vývoj počtu NP v Jižní Americe	52
Obr. 29: NP v Jižní Americe dle plochy	52
Obr. 30: Vývoj počtu NP v Austrálii a Oc.	53
Obr. 31: NP v Austrálii a Oc. dle plochy	53
Obr. 32: Vývoj počtu NP v sev. a stř. Asii	53
Obr. 33: NP v sev. a stř. Asii dle plochy	53
Obr. 34: Vývoj počtu NP v západní Asii	53
Obr. 35: NP v západní Asii dle plochy	53
Obr. 36: Vývoj počtu NP v jižní Asii	54
Obr. 37: NP v jižní Asii dle plochy	54
Obr. 38: Vývoj počtu NP v jihovýchodní Asii	54
Obr. 39: NP v jihovýchodní Asii dle plochy	54
Obr. 40: Vývoj počtu NP ve východní Asii	54

Obr. 41: NP ve východní Asii dle plochy	54
Obr. 42: Vývoj počtu NP v severní Evropě	55
Obr. 43: NP v severní Evropě dle plochy	55
Obr. 44: Vývoj počtu NP v západní Evropě	55
Obr. 45: NP v západní Evropě dle plochy	55
Obr. 46: Vývoj počtu NP ve střední Evropě	55
Obr. 47: NP ve střední Evropě dle plochy	55
Obr. 48: Vývoj počtu NP v jižní Evropě	56
Obr. 49: NP v jižní Evropě dle plochy	56
Obr. 50: Vývoj počtu NP v jihových. Evropě	56
Obr. 51: NP v jihových. Evropě dle plochy	56
Obr. 52: Vývoj počtu NP ve východní Evropě	56
Obr. 53: NP ve východní Evropě dle plochy	56

Seznam mapových příloh:

Mapa 1: Národní parky v Africe v roce 1930	57
Mapa 2: Národní parky v Africe v roce 1950	58
Mapa 3: Národní parky v Africe v roce 1970	59
Mapa 4: Národní parky v Africe v roce 1990	60
Mapa 5: Národní parky v Africe v roce 2012	61
Mapa 6: Národní parky v Americe v roce 1930	62
Mapa 7: Národní parky v Americe v roce 1950	63
Mapa 8: Národní parky v Americe v roce 1970	64
Mapa 9: Národní parky v Americe v roce 1990	65
Mapa 10: Národní parky v Americe v roce 2012	66
Mapa 11: Národní parky v Austrálii a Oceánii v roce 1930	67
Mapa 12: Národní parky v Austrálii a Oceánii v roce 1950	68
Mapa 13: Národní parky v Austrálii a Oceánii v roce 1970	69
Mapa 14: Národní parky v Austrálii a Oceánii v roce 1990	70
Mapa 15: Národní parky v Austrálii a Oceánii v roce 2012	71
Mapa 16: Národní parky v Asii v roce 1930	72
Mapa 17: Národní parky v Asii v roce 1950	73
Mapa 18: Národní parky v Asii v roce 1970	74
Mapa 19: Národní parky v Asii v roce 1990	75
Mapa 20: Národní parky v Asii v roce 2012	76
Mapa 21: Národní parky v Evropě v roce 1930	77
Mapa 22: Národní parky v Evropě v roce 1950	78
Mapa 23: Národní parky v Evropě v roce 1970	79
Mapa 24: Národní parky v Evropě v roce 1990	80
Mapa 25: Národní parky v Evropě v roce 2012	81

1. Úvod

Práce se zabývá vznikem a vývojem chráněných území, organizací ochrany přírody a systému kategorií chráněných území. Kapitola 3 se poté zaměřuje na systém z roku 1994, kapitola 4 řeší jeho úpravy z roku 2008. Jednotlivé kategorie jsou definovány, je osvětlen jejich význam a jsou vzájemně porovnány. Základem je rešerše literatury, ve většině případů se jedná o literaturu dostupnou v anglickém jazyce.

Krásné krajinné scenérie přitahovaly člověka již před tisíci let. První chráněná území vznikala ještě v době před naším letopočtem. Historickým mezníkem byla vyhlášení prvního chráněného území Yosemite Grant, které vyhlásil Kongres Spojených států amerických v roce 1864, a prvního národního parku Yellowstone 10. května 1872. Koncept chráněných území i národních parků se šířil do celého světa a počet chráněných území narůstal. Stejně tak narůstal počet přístupů ke zřizování chráněných území nebo počet termínů pro pojmenování chráněných území na národní úrovni. Postupem času se ukázala potřeba vytvoření jednotného celosvětového systému chráněných území. První snahy proběhly na konferenci v Londýně roku 1933. Dalším významným mezníkem bylo založení Mezinárodního svazu ochrany přírody (IUCN) 5. října 1948. Jedná se o nejvýznamnější a největší mezinárodní organizaci pro ochranu přírody. Provizorní systém, tvořený deseti kategoriemi, byl představen v roce 1978. V roce 1994 byl na Generálním shromáždění IUCN schválen nový systém kategorií chráněných území. Obsahoval definici chráněného území a šest kategorií. Tyto kategorie jsou platné dodnes. Po revizi systému byla roku 2008 zveřejněna nová definice chráněného území, stejně tak bylo nově definováno šest kategorií systému chráněných území z roku 1994.

V další části je hodnocen vývoj počtu a plochy chráněných území a národních parků ve světě a také klady i nedostatky systému kategorií chráněných území, jako například výskyt národních parků ve všech šesti kategoriích či chybějící základní údaje (rok vyhlášení, rozloha, souřadnice, kategorie IUCN...) u tisíců chráněných území. Součástí práce je též

analýza národních parků dle kontinentů. Cílem bylo vytvoření databáze národních parků světa, ta se nachází na přiloženém CD. Velmi důležité je zdůraznit, že se nejedná o databázi národních parků ve smyslu chráněných území kategorie II – národní park, ale o databázi chráněných území, která jsou jako národní parky nazvána a běžnou veřejností tak chápána. V databázi je tak zahrnut například Švýcarský národní park, který je v systému zařazen v kategorii Ia, všechny britské národní parky, které jsou zařazeny v kategorii V. Národní parky se vyskytují ve všech šesti kategoriích, v databázi je zahrnuto také poměrně velké množství národních parků, které nemají přiřazenu žádnou kategorii IUCN. Základem byl několikaměsíční sběr dat. V květnu 2012 proběhla ještě kontrola a aktualizace databáze. Hlavním datovým zdrojem byla databáze chráněných území Protected Planet. Data z této databáze byla konfrontována, bylo-li to možné, s informacemi na internetových stránkách agentur ochrany přírody jednotlivých států nebo na internetových stránkách jednotlivých národních parků. Komplikací byla skutečnost, že ne vždy byly informace dostupné například v angličtině. Dalším významným zdrojem dat je česky psaná encyklopedická publikace Národní parky Evropy. Na základě informací shromážděných v databázi byly vytvořeny grafické prvky - tabulky, grafy. Pomocí programu ArcGIS byly vytvořeny také mapové přílohy.

2. Historický vývoj systému chráněných území

2.1. Počátky ochrany přírody

Lidská touha a potřeba chránit či ctít speciální místa je stará jako lidský druh sám, ale s nárůstem lidského vlivu na naši planetě velmi získává na důležitosti (Chape, Spalding, Jenkins, 2008). Chráněné oblasti jsou kulturní artefakty a jejich příběh je tudíž svázan s lidskou civilizací. Již před více než 2000 let byla některá území v Indii dle královského dekretu určena k ochraně (Phillips, 2004). V roce 252 př. n. l. vyhlásil král Ašóka území pro ochranu savců, ptáků, ryb a lesů. Jedná se o nejstarší státem chráněná území. V roce 684 n. l. zřídil král Srivijaya první indonéskou přírodní rezervaci na ostrově Sumatra. V Evropě byly zakládány především lovecké revíry k užitku bohatých a mocných. Například roku 1079 založil v Anglii Vilém Dobyvatel New Forest. Území bylo chráněno před ilegálním zemědělským využíváním, pytláctví bylo protiprávní. New Forest se poté v roce 2005 stal 14. britským národním parkem (Chape, Spalding, Jenkins, 2008). Myšlenka na ochranu zvláštních území byla univerzální: vyskytovala se u národů v Oceánii, stejně tak v rozličných částech Afriky (Phillips, 2004).

2.2. Moderní chráněná území a první snahy o vytvoření systému

Počátky moderních chráněných území lze nalézt v 19. století. V roce 1810 popsal anglický básník William Wordsworth svoji vizi Lake District, považoval ji za druh národního majetku. Roku 1832 ho následoval americký básník George Catlin, který poukázal na potřebu parku národa, který by spojoval člověka se zvěří ve volné přírodě. První chráněné území - Yosemite Grant - vyhlásil Kongres Spojených států amerických v roce 1864 pro veřejné využívání a rekreaci. Jednalo se o malou část nynějšího národního parku Yosemite ve státě Kalifornie (Phillips, 2004). K vyhlášení prvního národního parku došlo 10. května 1872, kdy byl vyhlášen Yellowstonský národní park ve státě Wyoming. Měl sloužit jako veřejný park k radosti potěšení lidu, jak uvádí právní formulace ze zakládací

listiny. Myšlenka národních parků se ujala a v roce 1890 následovalo vyhlášení Yosemitekého národního parku (Anděra, 2008). Nebyly to však jen Spojené státy americké, kde již v 19. století vznikaly první národní parky. V roce 1879 byl vytvořen národní park Royal v Novém Jižním Walesu v Austrálii. O šest let později pak vznikl v Kanadě národní park Banff k ochraně horkých pramenů ve Skalnatých horách. A konečně v roce 1894 byl zřízen národní park Tongariro na Novém Zélandu. Ostatní státy následovaly. Ve 20. století se myšlenka chráněných území šířila po celém světě (Phillips, 2004).

Postupně téměř všechny státy přijaly vlastní zákony o ochraně přírody a vytvořily na svém území rozličné chráněné oblasti. Každá země si vyvinula vlastní přístup ke zřizování a řízení chráněných území, stejně tak vzniklo mnoho vlastních termínů pro pojmenování chráněných území na národní úrovni (Dudley, 2008). Proto již v první polovině 20. století byly zřejmé mnohé problémy, které vedly ke snaze vytvořit jednotný systém kategorií chráněných území. Chráněná území byla totiž vytvářena z různých důvodů; vznikala jak v člověkem nedotčených oblastech, tak v oblastech dlouho obývaných; v oblastech lesů, savan, stepí, pouští, hor, jezer, moří, mokřadů či ledovců; velice se lišila ve velikosti; dostávala mnoho různých názvů na národní úrovni; byla založena na vnitrostátních právních předpisech nebo mezinárodních dohodách mnoha druhů; nebo byla provozována různými typy organizací (Phillips, 2004).

Zpočátku tedy neexistovaly žádné společné normy či terminologie. Jediná společná myšlenka byla ta, že ty nejlepší přírodní oblasti každého státu by měli být identifikovány a chráněny pro veřejné blaho (Phillips, 2004). První pokus o ujasnění terminologie proběhl v roce 1933 v Londýně na mezinárodní konferenci na ochranu fauny a flóry. Účastníci konference navrhli čtyři kategorie chráněných území: národní park, přísně chráněná přírodní rezervace, rezervace fauny a flóry, rezervace se zákazem lovu a sběru. Panamerická úmluva o ochraně přírody a zachování volně žijících živočichů na západní polokouli z Washingtonu z roku 1942 vymezovala také čtyři kategorie chráněných území: národní park, národní rezervace, přírodní monument, přísně chráněná rezervace divočiny (Brockman, 1962).

2.3. Vznik IUCN

5. října 1948 došlo v závěru mezinárodní konference o ochraně přírody, pořádané organizací UNESCO ve Fontainebleau poblíž Paříže, k založení Mezinárodního svazu ochrany přírody (International Union for Conservation of Nature - IUCN). Jedná se o nejvýznamnější a největší mezinárodní organizací pro ochranu přírody. Původní název byl Mezinárodní unie pro ochranu přírody (International Union for the Protection of Nature - IUPN), roku 1956 byl změněn na Mezinárodní unie pro ochranu přírody a přírodních zdrojů (International Union for Conservation of Nature and Natural Resources - IUCN). Od roku 1990 se začal užívat název Světový ochránářský svaz (World Conservation Union), ale v březnu roku 2008 se přešlo zpět k názvu Mezinárodní svaz ochrany přírody (IUCN – About IUCN, 2012).

Mezinárodní komise pro národní parky (International Commission on National Parks) byla zřízena v roce 1960 jako jedna z komisí IUCN a v jejím čele stanul Hal Coolidge. Brzy poté se stala Komisí pro národní parky a chráněná území IUCN (Commission on National Parks and Protected Areas of IUCN - CNPPA), od roku 1996 se používá název Světová komise pro chráněná území (World Commission on Protected Areas – WCPA) (Phillips, 2004).

Již v roce 1961 sestavila Světový seznam národních parků a obdobných rezervací. Jednalo se o první verzi publikace nyní známé jako Světový seznam chráněných území (UN List of Protected Areas). Čítala cca 300 stran a byla poprvé publikována o rok později v Seattlu na I. světové konferenci o národních parcích. Na této konferenci také poprvé došlo k debatě o názvech chráněných území. V roce 1966 vyšel druhý díl Světového seznamu chráněných území, ve kterém byl použit jednoduchý klasifikační systém: národní park, vědecká rezervace a přírodní památka (Phillips, 2004). První definice chráněných území vznikla na 10. Generálním shromáždění IUCN konaném v Novém Dillí v roce 1969 a týkala se národních parků. Schválena byla o tři roky později na II. světové konferenci o národních parcích konané v USA (Chape, Spalding, Jenkins, 2008). Národní park byl definován jako: relativně velká oblast, kde jeden nebo více ekosystémů není výrazně změněn lidským využíváním. Generální shromáždění vyzvalo jednotlivé státy, aby území, která nesplňují tuto definici, nepojmenovávaly jako národní parky (Phillips, 2004).

Výrazný přínos k vývoji systému chráněných území měl Dr. Ray Dasmann, výsledkem jeho činnosti byl předběžný systém kategorií z roku 1972, publikovaný IUCN v roce 1973 (IUCN, 2000). Dasmann navrhl následující systém chráněných území:

- 1) Chráněné antropologické oblasti
 - přírodní biotická oblast; kultivovaná krajina; oblasti speciálního zájmu
- 2) Chráněné historické nebo archeologické oblasti
 - historické oblasti; archeologické oblasti
- 3) Chráněné přírodní oblasti
 - přísně chráněné přírodní oblasti; spravované přírodní oblasti; oblasti divočiny
- 4) Víceúčelové oblasti
- 5) Národní parky
- 6) Související chráněná území
 - provinční parky; přísně chráněné přírodní rezervace; spravované přírodní rezervace; národní lesy a související víceúčelové rezervace; antropologické, historické nebo archeologické rezervace (Phillips, 2004).

V 70. letech byly zřejmé mnohé trendy. Vznikal stále větší počet nových chráněných území, publikace IUCN zaznamenávaly tento nárůst počtu i rozlohy chráněných území, vydány byly další díly Světového seznamu chráněných území a také Světový rejstřík národních parků a chráněných území. Ale také se ukázal velký zmatek v terminologii, obzvláště u termínů jako národní park či přírodní rezervace, a tak nadále probíhala diskuze na rozvoj dohodnuté mezinárodní terminologie pro všechny druhy chráněných území. V neposlední řadě vznikaly nové mezinárodní programy a smlouvy, v roce 1971 Člověk a biosféra a také Ramsarská úmluva, o rok později Úmluva o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví (Phillips, 2004).

2.4. Systém kategorií chráněných území z roku 1978

Výsledkem vývoje v 70. letech a také reakcí na požadavek z II. světové konference o národních parcích bylo rozhodnutí CNPPA z roku 1975, aby byl vyvinut systém kategorií chráněných území. V čele projektu stanul Dr. Kenton Miller, práce byla financována z Rockefellerovy nadace. Závěrečnou zprávu Dr. Miller publikoval v srpnu roku 1978 a ačkoliv se jednalo pouze o dokument určený k diskuzi, velmi rychle se stal jakýmsi návodem IUCN. Předpokladem bylo, že ukáže, jak mohou být národní parky vhodně

doplněny dalšími kategoriemi, pomůže jednotlivým státům v rozvoji kategorizace, zajistí, aby chráněné území bylo zařazeno do příslušné kategorie dle cíle, pro který bylo zřízeno nehledě na terminologii jednotlivých států, pomůže odstranit rozpory a nejasnosti v důsledku různých správních, institucionálních, politických a právních mechanismů jednotlivých států, pomůže IUCN shromažďovat a analyzovat údaje o chráněných územích, poskytne vědecké komunitě a také sektoru cestovního ruchu kvalitnější data atd. (Phillips, 2004). Systém obsahoval deset následujících kategorií:

- I Vědecká rezervace
- II Národní park
- III Přírodní památka / přírodní pamětihodnost
- IV Rezervace pro ochranu přírody
- V Chráněná krajina
- VI Rezervace na ochranu přírodních zdrojů
- VII Antropologická rezervace
- VIII Víceúčelové managementové území
- IX Biosférická rezervace
- X Místo světového dědictví (přírodního) (IUCN, 2000).

Všechny kategorie byly považovány za důležité, žádná z nich nebyla nijak nadřazená nad ostatními. To povzbudilo jednotlivé vlády, aby vypracovaly systémy chráněných území, založené na užití různých odpovídajících kategorií. Kromě kategorií IX a X vycházely kategorie systému chráněných území z cílů, pro které byla chráněná území zřizována. A systém se snažil ovlivnit i územní plánování v oblastech, které doposud nebyly nijak chráněné (Phillips, 2004). Tento systém kategorií byl široce používán. Byl zahrnut do některých národních legislativ, využíván při komunikaci mezi manažery chráněných území celého světa a stal se základem organizační struktury Světového seznamu chráněných území, například vydání z roku 1993 pokrylo kategorie I - V (IUCN, 2000).

2.5. Systém kategorií chráněných území z roku 1994

Zkušenosti z praxe nicméně ukázaly, že systém kategorií z roku 1978 potřebuje přehodnocení a aktualizaci. Rozdíly mezi určitými kategoriemi nebyly vždy jasné a přístup k ochraně mořských území vyžadoval zpřísnění. Kategorie IX a X nebyli diskrétními managementovými kategoriemi, ale jen mezinárodním označením, které šlo všeobecně

uplatnit i vůči všem kategoriím zbyvajícím. U některých kritérií se zjistilo, že je zapotřebí vytvořit jejich podstatně pružnější interpretaci, odpovídající proměnlivým podmínkách v rámci celého světa. V neposlední řadě si aktualizaci vyžádal i jazyk použitý k popisu některých pojmů tak, aby odrážel nové chápání přírodního prostředí a interakcí člověka s tímto prostředím, jež se objevily v průběhu posledních let (IUCN, 2000).

V roce 1984 proto CNPPA zřídila pracovní skupinu pro vyhodnocení systému kategorií chráněných území (IUCN, 2000). V čele skupiny stál Hal Eidsvik, úkolem bylo nejen uvážit připomínky k systému z roku 1978, ale také usnesení z několika zasedání Generálního shromáždění IUCN. Ta se týkala oblastí divočiny, domorodých obyvatel a též chráněných suchozemských i mořských krajín (Phillips, 2004). Zpráva pracovní skupiny byla představena v roce 1990 a bylo v ní navrženo, aby se základem aktualizovaného systému chráněných území staly kategorie I - V ze systému z roku 1978. Dále bylo navrženo zrušení kategorií VI - X (Dudley, 2008). CNPPA ji přijala na zasedání v Perthu 27. 11. 1990. O den později byla prezentována na Generálním shromáždění IUCN. Do následující Světové konference o národních parcích a chráněných územích byl ponechán čas na přezkoumání zprávy (Phillips, 2004).

IV. světová konference o národních parcích a chráněných územích se konala v únoru 1992 v Caracasu ve Venezuele. Zde bylo přijato Doporučení č. 17, které zavazovalo CNPPA a IUCN k vytvoření systému chráněných území se šesti kategoriemi na základě managementových cílů (Phillips, 2004). Šestá kategorie měla vycházet z kategorií VI, VII a VIII systému z roku 1978, cílem bylo udržitelné využívání přírodních zdrojů (Dudley, 2008). Nový systém měl být navržen vládám jednotlivých států a měly být vytvořeny nové Zásady kategorizace chráněných území na základě managementu (Guidelines for protected area management categories). Po deseti letech od zřízení pracovní skupiny vedené Halem Eidsvikem došlo v roce 1994 na Generálním shromáždění IUCN v Buenos Aires ke schválení nového systému. Zásady kategorizace chráněných území na základě managementu byly vydány později téhož roku (Phillips, 2004).

Základem systému je definice chráněného území: Území na pevnině a/nebo na moři, speciálně určené pro ochranu a udržování biologické rozmanitosti a přírodních a s nimi spojených kulturních zdrojů, o něž je péče zajišťována právními či jinými účinnými prostředky. Všechny kategorie musí spadat pod tuto definici (IUCN, 2000).

Systém chráněných území tvoří šest kategorií, území jsou zřizována převážně pro:

I přísnou ochranu

- Ia – přísně chráněná přírodní rezervace
- Ib – oblast divočiny

II zachování ekosystému a ochranu

- národní park

III ochranu přírodních prvků

- přírodní památka

IV ochranu prostřednictvím aktivního managementu

- oblast managementu stanovišť/druhů

V zachování krajiny/mořských oblastí a rekreaci

- chráněná krajinná/mořská oblast

VI trvale udržitelné využívání přírodních zdrojů

- chráněné území s řízeným využíváním přírodních zdrojů (Dudley, 2008).

Základem kategorizace jsou primární cíle managementu. Území by měla být přiřazována jednotlivým kategoriím v první řadě na základě primárních cílů managementu (předmětu ochrany), uvedených v právních předpisech, jimiž jsou zřizována. Tento přístup zajišťuje pevný základ pro celý systém. Systém kategorií je mezinárodní, byl vyvinut mimo jiné i proto, aby vytvořil základ pro mezinárodní srovnávání. Dalším záměrem bylo i to, aby byl použitelný v jakékoli zemi. Názvy chráněných území v jednotlivých státech se mohou lišit. Různé země totiž vytvořily národní systémy s terminologií velmi rozdílnou. Stejně označení může mít v různých zemích i různý význam, naopak v různých zemích mohou být používány různé názvy pro popis stejné kategorie chráněných území. Všechny kategorie jsou důležité. Číslo (I - VI), přiřazené jednotlivým kategoriím, není odrazem jejich významu. Pro ochranu a trvale udržitelný rozvoj jsou zapotřebí všechny kategorie. Kategorie postupně odrážejí zvyšování vlivu člověka. Systému je vlastní to, že jednotlivé kategorie odrážejí různý stupeň míry lidských zásahů. Je skutečností, že žádné místo na planetě nezůstalo ušetřeno vlivu dálkového znečištění a člověkem vyvolaných změn klimatu. V tomto smyslu nelze žádnou oblast na Zemi považovat za skutečně „přírodní“. Kategorie I až III se převážně zabývají ochranou oblastí, kde přímé lidské zásahy a změny životního prostředí byly omezené, u kategorií IV až VI jsou zásahy a změny podstatně větší (IUCN, 2000). Nejnížší jsou u kategorií Ia/Ib, poté následují kategorie II/III, další jsou kategorie IV/VI, nejvyšší pak u území kategorie V (Phillips, 2004).

Systém kategorií chráněných území z roku 1978 byl široce aplikován v mnoha částech světa a byl používán jako základ pro národní legislativy. Jednotlivé kategorie zapustily své kořeny a začaly být širě přijímány. Proto byl nyní raději používán evoluční přístup než náhlý „zlom“ předchozího systému. Systém z roku 1978 měl některá konkrétní kritéria příliš normativní, nyníjší z roku 1994 byl více flexibilní. Například pravidla pro zónování či vlastnictví půdy jsou méně přísná než v předchozím systému.

- Rozloha chráněných území by měla odrážet rozsah pevniny nebo vod, který je nutný pro naplnění cílů managementu. Z praktických důvodů zahrnoval Světový seznam chráněných území pouze území o rozloze nad 10 km², v případě kompletně chráněných ostrovů nad 1 km². Toto přestalo platit v roce 2003.
- I když primární cíle managementu budou determinovat kategorii, k níž musí být území přiřazeno, plány péče často obsahují popisy managementových zón pro množství různých účelů s ohledem na místní podmínky. Pro zvolení odpovídající vhodné kategorie však musí být alespoň tři čtvrtiny území, ne-li více, spravováno podle stanoveného primárního účelu a management zbývajících částí území nesmí být s primárním účelem v rozporu.
- Vlády mají zásadní odpovědnost za management, které se nemohou vzdát, za existenci národní soustavy chráněných území a její udržování v dobrém stavu. Měly by považovat takové soustavy za významné složky národních strategií ochrany přírody a trvale udržitelného rozvoje. Skutečná odpovědnost za management individuálních chráněných území může být potom svěřena centrální, regionální či místní úrovni veřejné správy, nevládním organizacím, privátnímu sektoru nebo místním společenstvím. Hlavní je vždy to, zda pověřený subjekt je schopný zajišťovat cíle managementu.
- I u vlastnictví pozemků je klíčovou otázkou, zda druh vlastnictví je slučitelný se zajištěním cílů managementu území. V mnoha zemích vlastnictví, svěřené některému typu veřejnoprávních subjektů nebo vhodně organizované nevládní instituci s ochranářskými cíli, usnadňuje management. Zejména u kategorií IV - VI bude daleko častější i soukromé vlastnictví, mnohdy bude i převažovat.
- Systém kategorií chráněných území je vytvořen tak, aby fungoval stejně ve všech zemích. To umožní sběr a využívání srovnatelných údajů a usnadní komunikaci mezi státy. IUCN proto nepodporuje aplikaci rozdílných standardů ve světě. Podmínky pro zřízení a management chráněných území se však velmi liší mezi regiony i mezi

jednotlivými zeměmi. Větší flexibilita tohoto systému by měla napomoci při aplikaci v rámci podmínek různých regionů a různých zemí.

- Chráněná území různých kategorií spolu často sousedí, někdy je jedna kategorie obklopena druhou. Některá území kategorie V tak například zahrnují lokality kategorií I a IV, někdy i II. To je ovšem v naprostém souladu se zásadami aplikace systému za předpokladu, že jsou taková území evidována odděleně.
- Systém z roku 1978 rozlišoval zvláštní kategorie pro lokality světového dědictví (přírodního) a biosférické rezervace. V těchto případech však nejde o kategorie v pravém slova smyslu, ale o mezinárodní označení. V praxi jsou téměř všechny tyto lokality na národní úrovni vyhlášeny jako chráněná území a jsou proto evidovány v jedné z kategorií I - VI. To platí i pro Ramsarské lokality a další území, která jsou vyhlášena podle mezinárodních úmluv (IUCN, 2000).

V roce 1997 byl publikován další, již dvanáctý, díl Světového seznamu chráněných území, který již vycházel ze systému kategorií z roku 1994. Roku 2003 vyšel díl třináctý, který obsahoval všechna území splňující definici chráněného území, bez ohledu na velikost a zda území bylo zařazeno do některé z kategorií IUCN (Chape, Blyth, Fish, Fox, Spalding, 2003). Od vydání Zásad kategorizace chráněných území v roce 1994 IUCN aktivně podporoval porozumění systému a využívání jeho kategorií. Vycházely publikace pro specifické geografické oblasti či zvláštní vydání speciálně pro jednotlivé kategorie (Dudley, 2008). V roce 1998 WCPA navrhla, aby veškerá těžební činnost byla vyloučena z chráněných oblastí kategorií I - IV. Tento princip byl přijat a v roce 2000 schválen IUCN na II. světovém kongresu ochrany přírody v Ammánu jako doporučení 2.82 (Phillips, 2004).

2.6. Revize systému z roku 1994

IUCN poté podpořil výzkumný projekt Speaking a Common Language Cardiffské univerzity týkající se revize systému z roku 1994. Výsledky byly projednány v roce 2003 na V. světové konferenci o chráněných územích v Durbanu v Jihoafrické republice a o rok později na III. světovém kongresu ochrany přírody v Bangkoku (Dudley, 2008).

Snaha revidovat na základě zkušeností z praxe i nových teoretických východisek existující kategorizaci chráněných území na jedné straně a příliš nehýbat jedinými mezinárodními standardy na straně druhé, vyústila v kompromis představený

na IV. světovém kongresu ochrany přírody, který se uskutečnil v období od 5. do 14. října 2008 v Barceloně (Dudley, 2008). Protože se jej zúčastnilo více než 8 000 delegátů ze 177 zemí, jedná se o dosud největší akci v dějinách mezinárodní ochrany přírody a krajiny (Hošek, Plesník, Vačkář, 2009). Výraznou změnu v pohledu na chráněná území přináší jejich nová definice: Chráněné území je jasně vymezený geografický prostor, právními a jinými účinnými prostředky uznávaný, určený a spravovaný tak, aby se v něm dosáhlo dlouhodobé ochrany přírody a s ní souvisejících ekosystémových služeb a kulturních hodnot. Za plochy územní ochrany by proto měly být považovány jen takové, kde je ochrana přírody hlavním cílem. Šest kategorií chráněných území navržených v roce 1994 zůstalo v platnosti, nezměnilo název, jejich vzájemné vymezení je ale výraznější (Dudley, 2008).

3. Systém kategorií chráněných území z roku 1994

3.1. Kategorie I

Přísně chráněná přírodní rezervace, oblast divočiny: chráněná území zřizovaná pro přísnou ochranu přírody a vědecké účely.

3.1.1. Kategorie Ia

Přísně chráněná přírodní rezervace: chráněné území, zřizované pro vědecké účely.

Definice: Oblast země a/nebo moře s jedinečnými nebo reprezentativními ekosystémy, geologickými nebo fyzickými rysy a/nebo druhy, existující primárně pro účely vědeckého výzkumu a/nebo monitorování životního prostředí.

Hlavními cíli managementu v kategorii Ia jsou ochrana stanovišť, ekosystémů a druhů v co nejméně narušeném stavu, udržování ekologických procesů, uchování genetických zdrojů v dynamickém a evolučním stavu, ochrana strukturních krajinných jevů nebo skalních výchozů, zabezpečení příkladů přírodního prostředí pro vědecké studium, monitoring přírodního prostředí a vzdělávání, včetně oblastí, do nichž je vyloučen jakýkoli vstup, který není nezbytně nutný, minimalizace rušivých zásahů pečlivým plánováním a prováděním výzkumu a ostatních povolených aktivit a omezování veřejného přístupu.

Území by mělo být dostatečně velké, aby byla zajištěna integrita jeho ekosystémů a mohly být zajištěny cíle managementu, kvůli nimž je chráněno. Dále by v území neměly být prováděny žádné přímé lidské zásahy a měla by být jednoznačná snaha tento stav trvale udržet. Ochrana biologické rozmanitosti území by měla být zajiřitelná prostřednictvím pasivní ochrany a neměla by vyžadovat žádný významný aktivní management nebo manipulaci na přírodních stanovištích.

Vlastnictví a správa by měly probíhat na úrovni vlády či jiné úrovni veřejné správy, a to prostřednictvím profesionálně kvalifikované agentury nebo soukromé nadace, univerzity nebo instituce, zabývající se výzkumem či ochranou přírody. Odpovídající zabezpečení a řízení, směřující k dlouhodobé ochraně, by měly být zajištěny již před vyhlášením.

Ekvivalentní kategorií ze systému z roku 1978 je kategorie I – vědecká rezervace (IUCN, 2000).

3.1.2. Kategorie Ib

Oblast divočiny: chráněné území, zaměřené převážně na ochranu divoké přírody.

Definice: Rozsáhlé oblasti s původní nebo jen slabě pozměněnou přírodou a/nebo mořským prostředím, které si udržují svůj přírodní charakter a zachovávají přírodní vlivy, bez trvalého či významnějšího osídlení, které jsou chráněny a o něž je pečováno tak, aby byly zachovány jejich přírodní podmínky.

Cíle managementu u kategorie Ib jsou udržování podstatných přírodních atributů a kvality životního prostředí v dlouhodobé perspektivě, zajištění oblastí, které zůstaly stranou rušivého vlivu člověka po velmi dlouhou dobu, pro budoucí generace, umožnění přístupu veřejnosti v takovém rozsahu, jaký bude nejlépe sloužit fyzické a duševní pohodě návštěvníků a zároveň bude udržovat divoký charakter území, umožnění domorodým společenstvům, přežívajícím v nízkých populačních hustotách a v rovnováze s dostupnými přírodními zdroji, udržovat jejich životní styl.

Oblast by měla mít nejvyšší přírodní kvality, být ovládána primárně přírodními silami, kde by rušivá lidská činnost měla chybět, a měla by splňovat předpoklad, že tyto atributy bude vykazovat i nadále, pokud o ni bude pečováno dle návrhu. Dále by oblast měla mít vhodnou velikost, aby tento způsob ochrany a využívání byl prakticky realizovatelný. Měla zahrnovat význačné ekologické, geologické, fyzicko-geografické nebo jiné prvky vědeckého, vzdělávacího nebo historického významu.

Organizační odpovědnost odpovídá kategorii Ia.

Kategorie Ib nemá žádnou ekvivalentní kategorii v systému z roku 1978, avšak byla zavedena na základě rezoluce Generálního shromáždění IUCN o ochraně volně se vyskytujících přírodních zdrojů a hodnot, přijaté v roce 1984 v Madridu (IUCN, 2000).

3.2. Kategorie II

Národní park: chráněné území, zřizované hlavně pro ochranu ekosystémů a rekreaci.

Definice: Přírodní suchozemská a/nebo mořská oblast, vyhlášená pro (a) ochranu ekologické integrity jednoho či více ekosystémů pro současnou i budoucí generace, (b) vyloučení exploatace nebo jiného využívání, odporujícího účelu, pro nějž bylo území zřízeno a (c) poskytující základnu pro duchovní, vědecké, vzdělávací, rekreační a návštěvní příležitosti, z nichž všechny musí být environmentálně i kulturně slučitelné s posláním oblasti.

V kategorii II – národní park – jsou cíle managementu následující: navždy uchovat reprezentativní příklady fyzicko-geografických regionů, biotických společenstev, genetických zdrojů a druhů pro zajištění ekologické stability a rozmanitosti v přírodě co možná nejpodobnějším stavu, chránit přírodní a scénické oblasti národního a mezinárodního významu pro duchovní, vědecké, vzdělávací, rekreační nebo turistické účely, udržovat využívání oblasti návštěvníky na takové úrovni, která uchová území v přírodním nebo téměř přírodním stavu, eliminovat a předcházet exploataci nebo jinému využívání, odporujícímu účelu vyhlášení území, brát trvalý ohled na ekologické, geomorfologické, duchovní nebo estetické atributy, které vedly k vyhlášení území a brát v úvahu potřeby domorodců včetně využívání zdrojů jejich života do té míry, pokud nepůsobí škodlivě na cíle managementu.

Oblast by měla zahrnovat reprezentativní vzorek velkých přírodních oblastí, prvků či scénérií, kde rostlinné a živočišné druhy, stanoviště a geomorfologické lokality mají zvláštní duchovní, vědecký, výchovný, rekreační nebo turistický význam a také by měla být dostatečně velká, aby mohla zahrnovat jeden či více kompletních ekosystémů, které nejsou materiálně pozměněny běžnými lidskými činnostmi či exploatací.

Vlastnictví a management by měly být za normálních okolností v působnosti nejvyššího kompetentního úřadu v dané zemi, která má národní parky ve své jurisdikci. Lze je však též propůjčit jiné úrovni veřejné správy, výborům domorodých obyvatel, nadacím či jiným legálně zřízeným institucím, jež zaručí dlouhodobou ochranu území.

Odpovídající kategorií v předchozím systému chráněných území byl také národní park (IUCN, 2000).

3.3. Kategorie III

Přírodní památka: chráněné území, zřizované především pro ochranu specifických přírodních prvků.

Definice: Oblast obsahující jeden či více specifických přírodních nebo přírodních/kulturních jevů s velmi vysokou nebo jedinečnou hodnotou díky své neobvyklosti, reprezentativním či estetickým kvalitám nebo kulturnímu významu.

U kategorie III je hlavní chránit nebo uchovat specifické jedinečné přírodní jevy díky jejich přírodnímu významu, jedinečné či reprezentativní kvalitě a/nebo duchovnímu významu, v přiměřeném rozsahu poskytovat možnosti pro výzkum, vzdělávání a popularizaci, zabránit exploataci nebo jiným způsobům využívání, které by byly v rozporu s důvodem vyhlášení, poskytovat všem stálým obyvatelům veškeré výhody, slučitelné s ostatními cíli managementu.

Oblast by měla být dostatečně velká, aby umožňovala chránit integritu jevů a jejich bezprostřední okolí a měla by obsahovat jeden či více jevů mimořádného významu (přírodní jevy: vodopády, jeskyně, krátery, fosilní nálezy, písečné duny a mořské jevy spolu s jedinečnou či reprezentativní faunou nebo flórou, související jevy: jeskynní byty, pevnosti na útesech, archeologická naleziště nebo přírodní lokality, jež mají význam jako přírodní dědictví pro domorodé obyvatelstvo).

Vlastnictví a management by měly být v rukou národní vlády. Při odpovídajícím zabezpečení a řízení mohou být svěřeny i jiné úrovni veřejné správy, výborům domorodých obyvatel, neziskovým organizacím či korporacím nebo výjimečně i soukromým institucím za předpokladu, že dlouhodobá ochrana jedinečného charakteru oblasti bude zaručena ještě před vyhlášením.

Odpovídající kategorie v systému chráněných území z roku 1978: přírodní památka/přírodní pamětihodnost (IUCN, 2000).

3.4. Kategorie IV

Oblast managementu stanovišť/druhů: chráněné území, zřizované převážně pro účely ochrany, prováděné cestou managementových zásahů.

Definice: Oblast pevniny a/nebo moře, vystavená aktivním zásahům pro účely managementu s cílem zajistit uchování stanovišť a/nebo naplňovat potřeby vybraných druhů.

Hlavní cíle u oblastí managementu stanovišť/druhů jsou zabezpečení a udržování stanovištních podmínek, nezbytných pro ochranu význačných druhů, skupin druhů, biotických společenstev nebo hmotných přírodních jevů, které vyžadují specifickou lidskou manipulaci pro zajištění optimální péče, umožnění vědeckého výzkumu a monitoringu přírodního prostředí, vytvoření vymezených území pro vzdělávání veřejnosti o charakteristikách příslušných stanovišť a o metodách péče o divokou přírodu, zabránění exploataci nebo jiným způsobům využívání území, jež by byly v rozporu s cílem vyhlášení, poskytování všem stálým obyvatelům veškerých výhod, slučitelných s ostatními cíli managementu.

Území by mělo hrát významnou úlohu v ochraně přírody a při záchraně druhů (podle okolností může zahrnovat místa rozmnožování, mokřady, korálové útesy, ústí řek, travnaté porosty, lesy nebo místa tření ryb), mělo by jít o takovou oblast, kde je ochrana stanoviště nezbytná pro dobrý stav národně nebo lokálně významné flóry či usedlé nebo migrující fauny. Ochrana těchto stanovišť a druhů by měla záviset na aktivních zásadách správcovské instituce, prováděných v nutných případech prostřednictvím managementových činností. Velikost území by měla záviset na stanovištních požadavcích druhů, jež mají být chráněny, a může se pohybovat od relativně malé po velmi rozsáhlou.

Vlastnictví a management by měly být v rukou národní vlády. Při odpovídajícím zabezpečení a řízení mohou být svěřeny i jiné úrovni veřejné správy, neziskovým organizacím či korporacím, soukromým skupinám nebo jednotlivcům.

Ekvivalentní kategorie v předchozím systému chráněných území byla rezervace pro ochranu přírody (IUCN, 2000).

3.5. Kategorie V

Chráněná krajinná/mořská oblast: chráněné území, zřízené převážně pro ochranu krajiny/mořských území a pro rekreaci.

Definice: Oblast pevniny, podle okolností spolu s pobřežím nebo mořem, kde interakce člověka a přírody v průběhu dlouhé doby vytvořila území pozoruhodného charakteru s význačnými estetickými, ekologickými a/nebo kulturními hodnotami a často i s vysokou biologickou rozmanitostí. Zabezpečení integrity jeho tradičních interakcí je podstatné pro ochranu, udržování a evoluci takového území.

Mezi hlavní cíle managementu patří uchovávání harmonické souhry mezi přírodou a kulturou prostřednictvím ochrany krajiny a/nebo mořského území a pokračování v tradičních způsobech využívání území, stavebních činnostech a sociálních a kulturních projevech, zachování rozmanitosti krajiny a stanovišť a rozmanitosti společenstev druhů a ekosystémů, poskytování příležitostí k rekreaci a turistice, které svým typem a rozsahem nesnižují nejvýznamnější kvality dané oblasti. Kde je to nutné, zabraňovat takovému využívání půdy a takovým činnostem, které jsou v chráněném území nevhodné. Podporovat styl života a ekonomické aktivity, které jsou v souladu s přírodou a zachováním sociálního a kulturního uspořádání dotčených komunit, přinášet prospěch místním komunitám a přispívat k jejich blahobytu zajišťováním přírodních produktů a služeb. Podporovat vědecké a vzdělávací aktivity.

Oblast by měla zahrnovat pevninskou krajinu a/nebo pobřežní či ostrovní mořské oblasti vysoké krajinářské hodnoty s četnými a různorodými doprovodnými stanovišti, flórou a faunou spolu s projevy jedinečných a tradičních forem využívání půdy a sociální organizace, jak je zachycena v lidských sídlech a v místních zvycích, způsobech obživy i náboženství. Taktéž by měla poskytovat možnosti pro rekreaci a turistiku v rámci běžného životního stylu i ekonomických aktivit.

Území může být ve vlastnictví úřadu veřejné správy, avšak pravděpodobnější je, že se bude skládat z mozaiky soukromých i veřejných pozemků, v nichž probíhá řada různých typů a režimů managementu. Tyto režimy by měly podléhat jistému stupni plánování.

Odpovídající kategorie v systému z roku 1978 je chráněná krajina (IUCN, 2000).

3.6. Kategorie VI

Chráněné území s řízeným využíváním přírodních zdrojů: chráněné území, zřízené převážně pro trvale udržitelné využívání přírodních ekosystémů.

Definice: Oblast, obsahující převážně nezměněné přírodní systémy, zřízená pro zajištění dlouhodobé ochrany a zachování biologické rozmanitosti, poskytující zároveň trvale udržitelný tok přírodních produktů a služeb pro uspokojování potřeb lidských komunit.

Cílem u území kategorie VI je chránit a udržovat biologickou rozmanitost a další přírodní hodnoty území v dlouhodobém horizontu, podporovat prospěšné managementové postupy, sloužící trvale udržitelné produkci, přispívat k regionálnímu i celostátnímu rozvoji.

Nejméně dvě třetiny oblasti by měly mít přírodní podmínky, ačkoli zde také mohou být lokality s přeměněnými ekosystémy, rozsáhlé hospodářské monokultury by neměly být do oblasti zahrnovány vůbec. Oblast by měla být dostatečně velká, aby dokázala absorbovat trvale udržitelné využívání zdrojů, aniž by to uškodilo jejím trvalým přírodním hodnotám.

Správa území by měla být svěřena veřejné instituci s výhradním zaměřením na ochranu přírody a prováděna v partnerství s místními komunitami. Jinou možností je realizace managementu prostřednictvím místních zvyklostí při zajištění poradenství státních či nevládních institucí. Vlastnictví může být státní, jiné úrovně správy, obecní, soukromých osob či kombinací těchto možností.

Tato kategorie přímo neodpovídá žádné z kategorií systému z roku 1978, ačkoli do ní lze přibližně zahrnout některá území, klasifikovaná jako rezervace na ochranu přírodních zdrojů, antropologické rezervace či víceúčelová managementová území (IUCN, 2000).

4. Úpravy systému kategorií chráněných území

Nové vydání Zásad kategorizace chráněných území bylo publikováno v roce 2008 na IV. světovém kongresu ochrany přírody v Barceloně. Byla zveřejněna nová definice chráněného území, stejně tak bylo nově definováno šest kategorií systému chráněných území z roku 1994 (Dudley, 2008).

4.1 Kategorie Ia

Přísně chráněné území, ponechané na ochranu biodiverzity a také geologických a geomorfologických rysů. Aby se zachovaly jeho ochranné hodnoty, bývá vstup do něj, jeho využívání lidmi a dopad činnosti člověka přísně regulován a omezován. Obdobná chráněná území slouží jako nepostradatelné srovnávací lokality pro vědecký výzkum a monitorování (Plesník, 2010).

Přísně chráněná přírodní rezervace se liší od ostatních kategorií systému chráněných území následujícími způsoby:

- Území kategorie Ib budou zpravidla větší a méně přísně chráněna před navštěvováním člověkem.
- Národní parky kombinují ochranu ekosystémů s rekreací, také jejich zónování je pro území kategorie Ia nevhodné.
- Území kategorie III jsou zaměřena na konkrétní přírodní prvek, takže primárním cílem managementu je ochrana tohoto prvku, zatímco cíle Ia jsou zaměřeny na celý ekosystém a ekosystémové procesy.
- V kategorii IV je hlavní ochrana fragmentů ekosystémů nebo stanovišť, které často vyžadují neustálé řízení a údržbu. Kdežto území kategorie Ia by měla být značně samostatná a jejich cíle neumožňují řízení a míru návštěvnosti jako u kategorie IV.
- Chráněné oblasti v kategorii V jsou obvykle kulturní krajiny či mořské oblasti, které byly měněny lidmi po stovky či tisíce let a na pokračující intervenci závisí udržení jejich kvality, včetně biodiverzity. Mnoho z nich také obsahuje trvalé lidské

osídlení. Vše výše uvedené je s kategorií Ia neslučitelné.

- Chráněná území kategorie VI obsahují přírodní oblasti, kde je zachování biologické rozmanitosti spojené s udržitelným využíváním přírodních zdrojů, což je neslučitelné s kategorií Ia. Nicméně velká území kategorie VI mohou obsahovat oblasti kategorie Ia v rámci zónování chráněných území (Dudley, 2008).

4.2 Kategorie Ib

Obvykle velká území, nepozměněná nebo málo pozměněná činností člověka, která si ponechala přírodní ráz, bez stálého nebo významného osídlení lidmi. Bývají chráněna a spravována tak, aby si udržela své přírodní podmínky (Plesník, 2010).

Oblasti divočiny se odlišují následujícími způsoby:

- Území Ia jsou přísně chráněné oblasti s velmi omezenou návštěvností, s vyloučením obyvatelstva. Často relativně malá, na rozdíl od Ib, kde je i využívání oblastí domorodým či místním obyvatelstvem možné.
- Chráněná území kategorií Ib a II jsou často podobně velká a jejich cílem je chránit fungující ekosystémy. Ale zatímco národní parky jsou hojně navštěvovány turisty, území Ib mají přístup omezený.
- Kategorie III je zaměřena na ochranu určitého prvku, což není cílem kategorie Ib. Chráněná území kategorie III jsou často velmi malá a jsou, stejně jako území kategorie II, zaměřena na podporu návštěvnosti, na druhou stranu území kategorie Ib jsou obecně větší a přístup je omezený.
- Chráněná území kategorie IV jsou relativně malá, nejedná se o kompletní funkční ekosystémy a většinou vyžadují pravidelné zásahy, aby si udržela biodiverzitu. To vše je v rozporu s kategorií Ib.
- Území kategorie V tvoří kulturní krajiny/mořské oblasti, často po dlouhou dobu formované člověkem, mnohdy obsahující trvalé osídlení. Kdežto kategorie Ib by měla být v maximální možné míře v původním stavu, zásahy by měly být případně umožněny pouze za účelem obnovy původních přirozených podmínek.
- Kategorie VI je založena na stanovení vnitřního zónování a systémů řízení na podporu udržitelného využívání. Ačkoliv oblasti divočiny někdy mohou zahrnovat omezené využívání domorodými lidmi, je to jen vedlejší záležitost, nikoliv vnitřní součást cílů managementu (Dudley, 2008).

4.3 Kategorie II

Velké přírodní nebo přírodě blízké území, ponechané ochraně velkoplošných ekologických procesů spolu se souborem druhů a ekosystémů typických pro dané území. Z hlediska životního prostředí a kultury oblast poskytuje příležitosti pro duchovní, vědeckou, výchovně vzdělávací a rekreační činnost (Plesník, 2010).

Národní parky a jejich odlišnosti od ostatních kategorií systému chráněných území:

- Kategorie II nebude tak přísně zachovávána jako kategorie Ia a může zahrnovat i turistickou infrastrukturu a návštěvníky. Nicméně národní parky obvykle mají jádrové zóny, které se mohou dosti podobat územím kategorie Ia.
- Pravidla navštívení národních parků se budou značně lišit od oblastí divočiny, s tím souvisí i infrastruktura (silnice, cesty, chaty...) a větší počet návštěvníků. Nicméně národní parky obvykle mají jádrové zóny, které se mohou dosti podobat územím kategorie Ib.
- Management v kategorii III je zaměřen na jeden přírodní prvek, zatímco v kategorii II je zaměřen na zachování celého ekosystému.
- Kategorie II má za cíl udržovat ekologickou integritu na úrovni ekosystému, zatímco kategorie IV je zaměřena na ochranu stanovišť a jednotlivých druhů. V praxi bude chráněné území kategorie IV zřídka dostatečně velké, aby chránilo celý ekosystém a rozlišení mezi kategoriemi II a IV je tedy do jisté míry otázkou měřítka: lokality kategorie IV jsou obvykle poměrně malé (jednotlivé močály, fragmenty lesy...), zatímco národní parky budou často mnohem větší a více soběstačné.
- Národní parky jsou v zásadě v přirozeném stavu nebo jsou v procesu obnovy přirozeného stavu, zatímco u území kategorie V se jedná o kulturní krajinu a cílem je ponechání tohoto stavu.
- Národní parky, na rozdíl od kategorie VI, nemají obvykle povolené využívání zdrojů. Výjimkou je prosté živobytí a menší rekreační účely (Dudley, 2008).

4.4 Kategorie III

Území ponechané ochraně zvláštních přírodních památek, kterými může být tvar zemského povrchu (geomorfologický útvar), podmořská hora nebo jeskyně, geologické charakteristiky, jako jsou jeskyně nebo dokonce živé celky, např. starodávný háj či skupina stromů (Plesník, 2010).

Přírodní památky se liší od ostatních kategorií systému chráněných území následovně:

- Kategorie III se neomezuje pouze na přirozené a nedotčené krajiny, ale může být zavedena i v oblastech, které jsou součástí kulturní nebo jinak fragmentované krajiny. Turistika a rekreace jsou často podporovány, výzkum a monitorování jsou omezeny. To vše je v rozporu s kategoriemi Ia i Ib.
- Důraz u kategorie III není kladen na ochranu ekosystému, ale zejména přírodních prvků. Jinak je kategorie III kategorií II podobná, jen je řízená v poněkud menším měřítku ve velikosti i komplexnosti.
- Důraz u přírodních památek není na ochranu klíčových druhů a stanovišť jako u kategorie IV, ale zejména na přírodní prvky.
- Kategorie III se neomezuje pouze na kulturní krajinu a postupy řízení se budou pravděpodobně více zaměřovat na přísnější ochranu určitých prvků, než je tomu v případě kategorie V.
- Kategorie III není, na rozdíl od kategorie VI, zaměřena na udržitelné využívání zdrojů (Dudley, 2008).

4.5 Kategorie IV

Území, jehož cílem je ochrana určitých druhů nebo biotopů a jehož spravování uvedenou prioritu odráží. Aby se vyhovělo nárokům daných druhů, nebo aby se zachoval příslušný biotop, vyžadují četné plochy spadající do kategorie IV pravidelné aktivní zásahy. Nicméně aktivní péče není požadavkem pro zařazení chráněného území do této kategorie (Plesník, 2010).

Oblasti managementu stanovišť/druhů se liší od dalších kategorií následujícími způsoby:

- Území kategorie IV nejsou přísně chráněna před lidským využíváním a vědecký výzkum je obecně až sekundárním cílem, čímž se liší od území kategorie Ia.
- Chráněná území kategorie IV nemohou být klasifikována jako divočina, jelikož vyžadují zásahy, což je v rozporu s kategorií Ib. Oblasti kategorie IV, které jsou neřízené, jsou zase příliš malé na to, aby mohly splnit cíle kategorie Ib.
- Oblasti kategorie IV mají za cíl zachování jednotlivých druhů a stanovišť. V důsledku toho musí věnovat menší pozornost ostatním prvkům ekosystému, zatímco národní parky chrání plně funkční ekosystémy. Kategorie II a IV mohou být v některých případech velmi podobné a rozdíl je jen záležitostí cíle ochrany - tj. zda cílem je chránit v nejvyšší možné míře celý ekosystém (kategorie II) nebo několik klíčových druhů nebo stanovišť (kategorie IV).
- Cílem území kategorie IV je ochrana biologické složky přírody, kdežto kategorie III je zaměřena více geomorfologicky nebo kulturně.
- Kategorie V chrání celou část krajiny/mořskou oblast s hodnotou pro ochranu přírody v sociálně-kulturním prostředí, kategorie IV se zaměřuje na určité druhy a stanoviště ve více přírodním prostředí.
- Zásahy v kategorii IV jsou primárně zaměřeny na zachování druhů a stanovišť, zatímco v kategorii VI jsou zacíleny na propojení ochrany přírody s udržitelným využíváním zdrojů. Stejně jako u kategorie V, chráněná území kategorie VI jsou obecně větší než území kategorie IV (Dudley, 2008).

4.6 Kategorie V

Území, kde vzájemné působení člověka a přírody vytvořilo plochu nevšedního charakteru s významnými ekologickými, biologickými a kulturními hodnotami a hodnotami krajinného rázu. Pro ochranu a zachování daného území a s ním spojených ochrannářských a jiných hodnot je rozhodující udržení vzájemného působení člověka a přírody (Plesník, 2010).

Rozdíly mezi chráněnými krajinnými/mořskými oblastmi a dalšími kategoriemi systému chráněných území:

- Lidská intervence je očekávaná, u kategorie Ia je naopak striktně omezovaná. U kategorie V není prioritou výzkum, nicméně může přispět ke studiu interakce mezi lidmi a přírodou.
- Oblasti kategorie V jsou oblastmi pod vlivem člověka, nikoliv oblastmi divočiny - Ib.
- Kategorie II se snaží minimalizovat lidský vliv, aby bylo možné zachování v maximálně možném přírodním stavu. Kategorie V zahrnuje možnost nepřetržitého lidského vlivu.
- Kategorie III se zaměřuje na specifické prvky, zdůrazňuje jejich unikátnost a monumentalitu, což není typické pro území kategorie V, která zahrnují celé souvislé části krajiny.
- Zatímco kategorie V chrání celé krajinné/mořské oblasti, které mají hodnotu pro biodiverzitu, kategorie IV je určena k ochraně cílových druhů a stanovišť. Území kategorie V budou obvykle větší.
- Kategorie VI zdůrazňuje potřebu spojit ochranu přírody a udržitelné využívání zdrojů v přírodním prostředí, kategorie V naopak zdůrazňuje hodnoty z dlouhodobé interakce lidí a přírody v modifikovaných podmínkách. V kategorii VI je důraz kladen na udržitelné využívání ekologických výrobků a služeb (typicky lov, pastva...), zatímco v kategorii V je důraz kladen na intenzivnější využití (typicky zemědělství, lesnictví, cestovní ruch). Území kategorie VI budou obvykle blíže přirozenému stavu přírody než kategorie V (Dudley, 2008).

4.7 Kategorie VI

Území chránící ekosystémy a biotopy spolu se souvisejícími kulturními hodnotami a tradiční péčí o přírodní zdroje. Bývá obvykle velké a jeho většina si uchovala přírodní podmínky, přičemž na určité části probíhá udržitelná péče o přírodní zdroje. V této kategorii považujeme za jeden z cílů ochrany neprůmyslové využívání přírodních zdrojů menšího rozsahu, slučitelné s ochranou přírody (Plesník, 2010).

Chráněná území s řízeným využíváním přírodních zdrojů se liší od dalších kategorií následujícími způsoby:

- Kategorie VI chrání biodiverzitu, zejména na úrovni ekosystému či krajiny, ale cílem není přísná ochrana před lidskými zásahy. I když vědecký výzkum může být důležitý, za prioritu by byl považován jen v případě, kdy by byl zaměřen na udržitelné využívání přírodních zdrojů. S cílem zlepšit jejich využívání či minimalizovat rizika.
- Chráněná území kategorie VI mohou být v některých případech podobná územím kategorie Ib, ale podporují udržitelné využívání, čímž se odlišují.
- Od kategorie II se odlišují rolí, jakou hrají v podpoře udržitelného využívání přírodních zdrojů. Cestovní ruch se v územích kategorie VI může rozvíjet, ale jen jako okrajová záležitost nebo v případě, že jsou chráněná území součástí socioekonomické strategie místních komunit (např. rozvoj ekoturismu).
- Kategorie VI může zahrnovat ochranu konkrétních přírodních a kulturních prvků mezi své cíle, pokud je udržitelné využívání přírodních zdrojů také jedním z cílů. Nicméně území kategorie VI jsou více orientována na ochranu ekosystémů a ekologických procesů prostřednictvím ochrany přírody a podporu přístupů, které vedou k udržitelnému využívání přírodních zdrojů.
- Zatímco u území kategorie IV se upřednostňuje aktivní řízení a ochrana druhů či stanovišť, kategorie VI podporuje ochranu ekosystémů a ekosystémových procesů a udržitelné využívání přírodních zdrojů.
- Kategorie V zahrnuje oblasti, kde krajina byla přeměněna v důsledku dlouhodobé interakce s lidmi, chráněná území kategorie VI se týkají převážně přírodních ekosystémů (Dudley, 2008).

5. Národní parky

Zmatek v názvosloví vznikl v důsledku přijetí mnoha termínů na národní úrovni k popisu různých nebo dokonce stejných chráněných území. Názvy kategorií systému chráněných území z roku 1994 obsahují také tradičně používané názvy chráněných území (přírodní rezervace, národní park), které jsou často na národní úrovni používány tak, že zahrnují chráněná území s velmi odlišnými cíli managementu. Nicméně systému se podařilo alespoň u některých vlád to, aby zvážily cíle managementu jednotlivých chráněných území při jejich vykazování na mezinárodní úrovni, bez ohledu na jejich jméno. Například název národní park existoval dlouho před vznikem systému a některé takové oblasti měly velmi odlišné cíle, než jaké jsou nyní popsány v kategorii II – národní park. V důsledku toho některé země rozdělily své národní parky v rámci jiných kategorií IUCN (viz Tab. 1), zatímco název národní park zůstal zachován (Stolton, 2004).

Tab. 1: Příklady národních parků v jednotlivých kategoriích IUCN

Kategorie IUCN	Název	Stát
Ia	Schweizerischer/Suisse	Švýcarsko
Ib	Willi Willi	Austrálie
II	Šumava	Česká republika
III	Yozgat Çamlığı	Turecko
IV	Đerdap	Srbsko
V	Snowdonia	Velká Británie
VI	Tsingy de Namoroka	Madagaskar

Zdroj dat: ProtectedPlanet

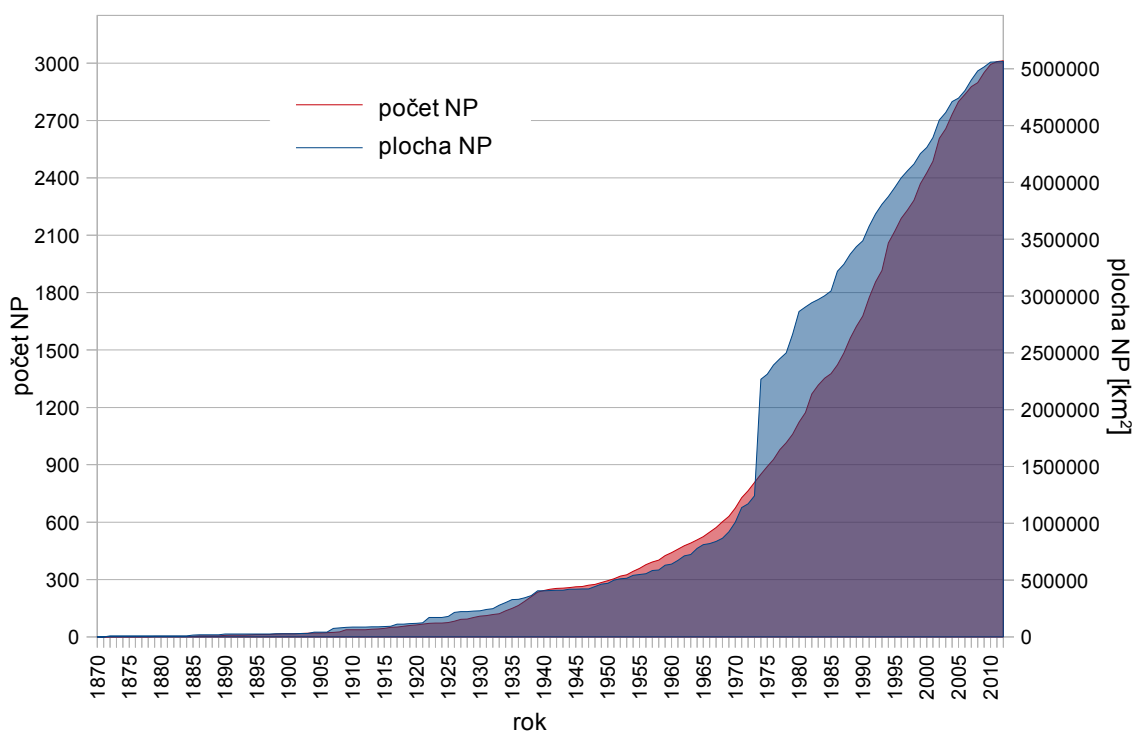
Dalším nedostatkem systému kategorií chráněných území je vcelku četná absence základních údajů. V 13. vydání Světového seznamu chráněných území z roku 2003 chyběl údaj o velikosti u 23 428 území, to znamená u 23 % všech chráněných území. Datum vyhlášení nebylo k dispozici u 48 654 území, 34 036 pak nemělo přiřazenou žádnou z kategorií IUCN. Geografické souřadnice postrádalo 20 634 území, 74 512 chráněných oblastí nemělo stanovené své hranice. Transliterace názvů může vést k duplikaci některých

chráněných území, tento problém se týkal přibližně 5-7 % území dotčených států (tj. arabské státy, Indie atp.). Další chybou je pak to, že jsou některá chráněná území započítávána dvakrát pod dvěma různými kategoriemi IUCN (Chape, Blyth, Fish, Fox, Spalding, 2003).

5.1. Vývoj počtu a plochy národních parků

První chráněné území vzniklo v roce 1864 v Kalifornii. Několik let poté, v roce 1872, vznikl také první národní park – Yellowstone. Od té doby začal počet chráněných území nezadržitelně růst. Nejdříve vznikaly národní parky pouze v Severní Americe, Austrálii a na Novém Zélandu. V Evropě, Asii, Africe a Jižní Americe byly první národní parky zakládány až ve 20. století. V roce 1900 existovalo na světě 17 národních parků s celkovou rozlohou necelých 30 000 km². První výraznější přírůstek nastal v roce 1909, kdy vzniklo 11 národních parků, prvních 9 v Evropě. Růst se postupně zrychloval (viz Obr. 1) a národní parky byly zakládány i na zbylých kontinentech.

Obr. 1: Vývoj počtu a plochy národních parků

Pozn.: 73 655,74 km² nezahrnuto, jelikož u 188 NP chybí rok vyhlášení. Plocha 98 NP navíc není známa, u 27 NP není znám ani jeden údaj.

Během 30. let 20. století se počet národních parků více než zdvojnásobil, před 2. světovou válkou jich existovalo již 234 a jejich rozloha činila přes 400 000 km². Ale za 2. světové války se růst téměř zastavil. Další nárůst poté začal až v 50. letech

a v průběhu dalších desetiletí se postupně zrychloval. Až na přelomu tisíciletí došlo opět ke zpomalení nárůstu počtu národních parků (viz Tab. 2). K vyhlášení historicky 500. národního parku došlo v roce 1964, již v roce 1978 byl počet dvojnásobný, v roce 1994 čtyřnásobný a v loňském roce došlo k překročení hranice 3 000 národních parků. Skokový nárůst plochy národních parků v roce 1974 je způsoben vyhlášením jednoznačně největšího národního parku světa a také největšího chráněného území – Grønlands – s rozlohou 972 000 km². Druhý největší národní park, Tassili N'Ajjer, je 13,5 krát menší (viz Tab. 4). V roce 2012 existuje na světě 3 227 národních parků, které mají rozlohu 5 135 826,72 km². Údaj je mírně podhodnocen, neboť ne u všech národních parků je uvedena jejich rozloha.

Tab. 2: Národní parky po 10 letech

Rok	Počet NP	Plocha NP v km ²	Rok	Počet NP	Plocha NP v km ²
1900	17	28568,33	1960	441	639800,97
1910	38	87575,74	1970	673	1009659,7
1920	62	119736,39	1980	1123	2862708,47
1930	108	228868,79	1990	1678	3485910,19
1940	243	406424,24	2000	2427	4306850,39
1950	294	471343,3	2010	2993	5057278,89

Zhruba stejným způsobem jako u národních parků narůstal i počet chráněných území (viz Tab. 3). V květnu roku 2012 existovalo na celém světě 160 365 chráněných území s rozlohou přesahující 20 milionů km² (ProtectedPlanet).

Tab. 3: Chráněná území v letech konání Světové konference

Rok	Počet chráněných území	Plocha chráněných území v km ²
1962	9214	2,4 milionu
1972	16394	4,1 milionu
1982	27794	8,8 milionu
1992	48388	12,3 milionu
2003	102102	18,8 milionu

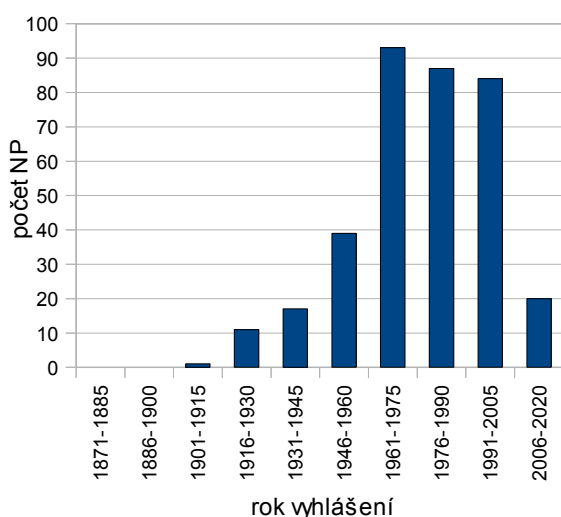
Zdroj: 2003 UN List of Protected Areas

5.2. Afrika

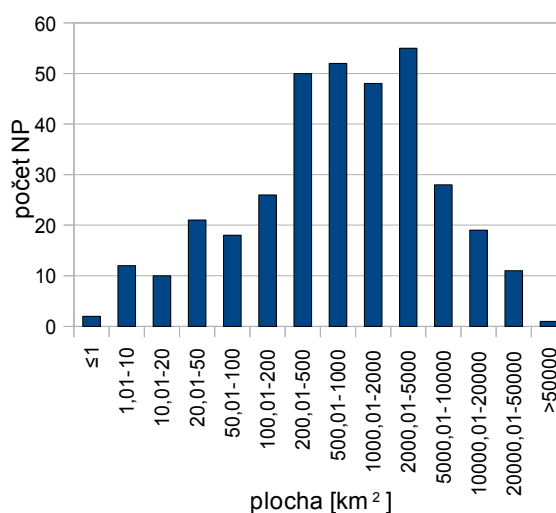
Historie národních parků v Africe se začala psát v roce 1907, kdy byl vytvořen národní park Etosha v Namibii. Jednalo se území několikrát větší, než je nynější národní park. Další národní parky začaly vznikat ve 2. polovině 20. let, např. Virunga v Demokratické republice Kongo v roce 1925, Comoé v Pobřeží slonoviny, Krugerův národní park v Jihoafrické republice a Matobo v Zimbabwe v roce 1926. Nárůst počtu národních parků se zrychloval, nejvíce jich vzniklo v 60. a 70. letech (viz Obr. 2).

Průměrná velikost je jednoznačně největší ze všech kontinentů, činí 3400,73 km². V Africe se nacházejí chráněná území menší než 1 km² i větší než 50 000 km², nejvíce jich však leží v intervalu od 200 do 5 000 km² (viz Obr. 3). Největším NP je Tassili N'Ajjer v Alžírsku, který má rozlohu 72 000 km², následují Namib Naukluft a Ahaggar.

Obr. 2: Vývoj počtu NP v Africe

Obr. 3: NP v Africe dle plochy

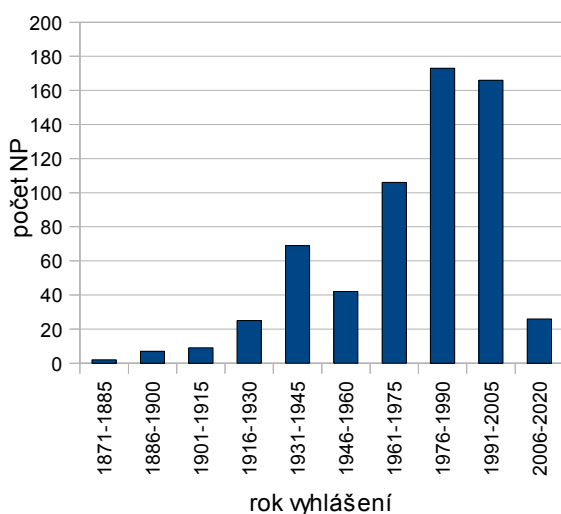
Národní parky mají největší podíl na celkové rozloze státu na souostroví Svatý Tomáš a Princův ostrov, kde zaujímají 27,11 % území, následují další souostroví Seychely a Komory, kde zaujímají 22,29 % resp. 18,08 % (viz Mapa 1-5). Z pevninských států jsou v čele Namibie s 16,78 % a Guinea-Bissau, kde jsou národní parky vyhlášeny na 16,04 % území. Největší plochu absolutně zabírají národní parky v Namibii, Alžírsku a Demokratické republice Kongo. Jediným státem, kde se nenachází ani jeden národní park, je Somálsko, ale 10 národních parků je zde navrženo. Celkem v Africe existuje 354 národních parků, nejvíce se jich nachází v Keni, kde jich bylo dosud vyhlášeno 27, na Madagaskaru 26 a v Jihoafrické republice a v Zambii 19 národních parků.

5.3. Amerika

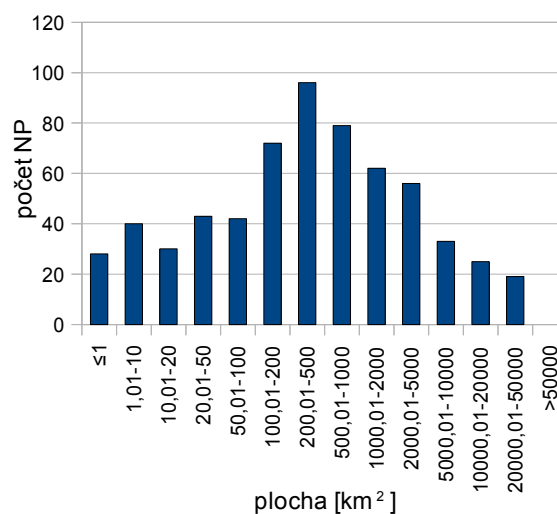
Koncept národních parků se zrodil ve Spojených státech amerických, v roce 1872 byl vyhlášen národní park Yellowstone. V Kanadě byl první národní park – Banff – vyhlášen v roce 1885, o rok později národní parky Yoho a Glacier. V roce 1890 vznikly v USA další tři národní parky – Kings Canyon, Sequoia a Yosemite. Mimo území Spojených států amerických a Kanady vznikl národní park Franklin Delano Roosevelt v Uruguayi v roce 1916, Desierto de los Leones v Mexiku v roce 1917, Vicente Pérez Rosales v Chile roku 1926, Kaieteur v Guyaně roku 1929 nebo Pico Cristal na Kubě v roce 1930. První období s výrazným nárůstem počtu národních parků byla 30. léta (viz Obr. 4). To bylo způsobeno především boomem národních parků v oblasti střední Ameriky. Další období výrazného růstu začalo v 2. polovině 50. let a trvá dodnes.

Průměrná velikost národních parků na území Ameriky je 2431,2 km², což ji řadí na druhé místo za Afriku. Nejvíce národních parků leží v intervalu velikostí 200 – 500 km² a četnost území v jednotlivých intervalech se směrem k největším i nejmenším hodnotám plochy postupně snižuje (viz Obr. 5). Největším národním parkem je Wood Buffalo v Kanadě s rozlohou 45 390,23 km², druhý je NP Montanhas do Tumucumaque v Brazílii, třetí pak NP Quttinirpaaq opět v Kanadě. Zatímco v Kanadě a USA se nacházejí především středně velké a velké národní parky, ve střední Americe a v Karibiku je nejvíce malých a středně velkých národních parků. V Jižní Americe jsou nejčetnější středně velká území v intervalu 500 – 1000 km².

Obr. 4: Vývoj počtu NP v Americe

Obr. 5: NP v Americe dle plochy

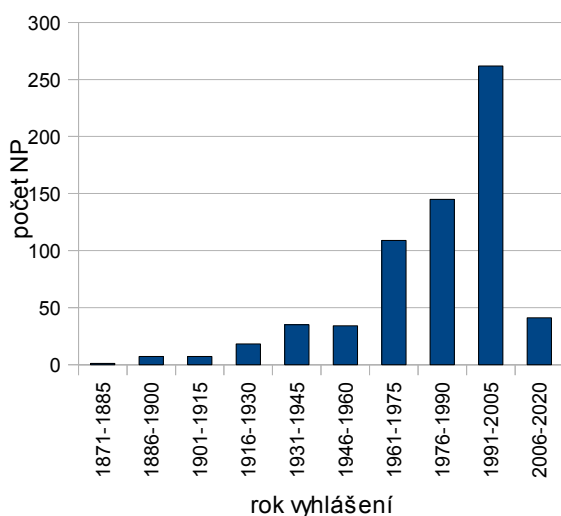
Největší podíl na celkové rozloze mají NP v Kostarice (21,64 %), která měla největší podíl NP i v roce 1990, dále na Bahamách (19,74 %) a v Panamě (18,84 %). V letech 1970 a 1950 byl podíl NP největší v Chile, v roce 1930, kdy národní parky existovaly v Americe jen v sedmi státech, měla největší podíl Kanada. Ve Francouzské Guyaně, zámořském území Francie, zaujímá NP Guyane 40,58 % rozlohy území (viz Mapa 6-10). Největší plochu absolutně zabírají národní parky v Kanadě, necelých 400 tisíc km², což činí 3,8 % rozlohy státu. Jedinými státy, kde se nenalézají žádné národní parky, jsou ostrovy Grenada a Svatá Lucie v Malých Antilách. V obou zemích jsou ovšem 4 národní parky navrženy. V Americe je dohromady vyhlášeno 625 národních parků. Nejvíce jich má Mexiko, kde bylo prozatím zřízeno 68 NP, v Brazílii 66, ve Spojených státech amerických 58 a v Kanadě 47.

5.4. Austrálie a Oceánie

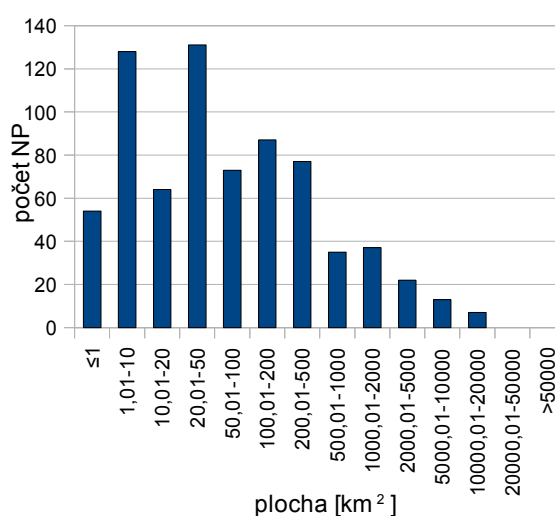
Také v Austrálii a Oceánii začaly národní parky vznikat už v 19. století. Australský národní park Royal byl vyhlášen roku 1879, Belair v roce 1891. Na Novém Zélandu vznikl v roce 1894 národní park Tongariro. Počet národních parků se od vyhlášení prvního NP až do současnosti exponenciálně zvyšuje (viz Obr. 6).

Průměrná velikost národních parků je v oblasti Austrálie a Oceánie nejmenší ze všech kontinentů, činí 501,94 km². Malá průměrná velikost není způsobena národními parky v oblasti oceánských ostrovů a souostroví, průměrná velikost NP rozlehlé Austrálie a Nového Zélandu se od celkového průměru příliš neliší, má hodnotu 513,28 km². V Austrálii a Oceánii převažují malé a středně velké národní parky (viz Obr. 7).

Obr. 6: Vývoj počtu NP v Austrálii

Obr. 7: NP v Austrálii dle plochy

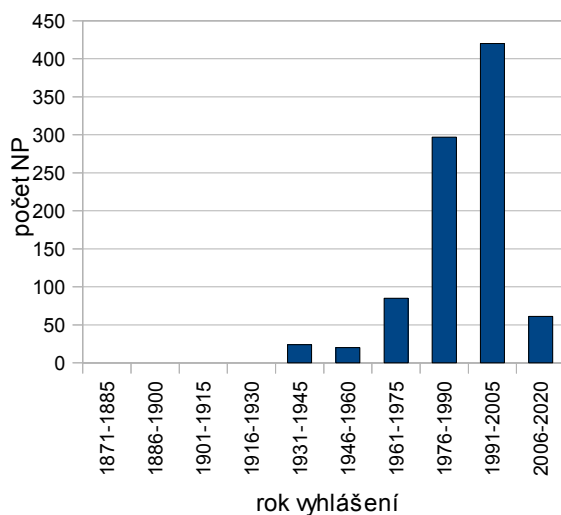

Největším národním parkem je Kakadu s rozlohou 19 804 km², který se nachází na severu Austrálie. Druhý největší je NP Lake Eyre, následují Judbarra/Gregory a Karlamilyi. Na Novém Zélandu je největší Fiordland s rozlohou 12 570 km². Největší podíl na rozloze státu mají NP Nového Zélandu, zaujímají 11,43 % (viz Mapa 11-15). Následuje souostroví Tonga (9,63 %). V Austrálii zaujímají národní parky 4,33 % rozlohy státu. V oblasti Austrálie a Oceánie existuje 728 národních parků, z toho 696 v Austrálii, což je jednoznačně nejvíce na světě. Nový Zéland doposud vyhlásil 15 národních parků, z toho jeden leží na Cookových ostrovech. Papua - Nová Guinea má 8 NP. Prozatím žádné národní parky se nenacházejí v těchto státech: Kiribati, Marshallovy ostrovy, Federativní státy Mikronésie, Nauru, Palau, Tuvalu a Vanuatu.

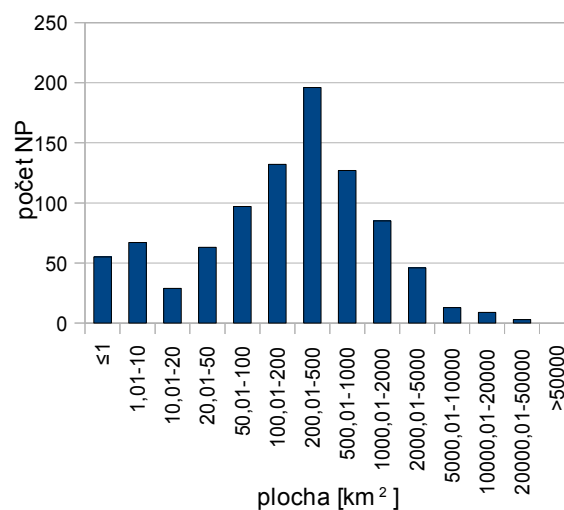
5.5. Asie

V Asii začaly vznikat národní parky nejpozději ze všech kontinentů. Až v roce 1933 byl vyhlášen na Filipínách první asijský národní park – Mount Makiling – a o rok později NP Quezon a Libmanan Cave. V roce 1934 vzniklo také pět národních parků v Japonsku: Nikkō, Aso - Kuju, Chūbu - Sangaku, Akan a Daisetsuzan. Další národní parky byly zakládány v průběhu 30. let, s příchodem 2. světové války proces vyhlásování ustal až do roku 1949, kdy vznikly NP Joshinetsu Kogen a Shikotsu - Toya v Japonsku. Až do začátku 70. let narůstal počet NP jen pomalu, poté se nárůst mírně zrychlil. V roce 1970 existovalo v Asii 82 národních parků, ale v roce 1980 to bylo již 178. Boom nastal teprve v 80. letech, kdy vzniklo 252 NP, a trvá dodnes (viz Obr. 8). V oblasti severní a střední Asie například vznikly první dva národní parky až v roce 1976.

Obr. 8: Vývoj počtu NP v Asii

Obr. 9: NP v Asii dle plochy

Národní parky v Asii jsou mírně větší než v Austrálii a Oceánii a Evropě, ale výrazně menší než v Americe a Africe. Průměrná velikost činí 835,4 km². Tomu odpovídá i převaha středně velkých národních parků. Poměrně četné jsou také i úplně malá chráněná území s velikostí menší než 10 km². Rozlehlých národních parků je v Asii překvapivě malý počet (viz Obr. 9). Největším NP v Asii je Sanjiangbingliu v Číně s rozlohou 40 000 km². Více než 25 000 km² mají ještě Gobi Gurvansaikhan v Mongolsku a Gunung Lorentz v Indonésii. Histogramy NP dle plochy v jihovýchodní Asii, jižní Asii a na celém kontinentě jsou téměř shodné, východní Asie se liší výrazně nižším počtem malých NP. V západní Asii je naopak nejvíce NP menších než 10 km². V severní a střední Asii pak existují jen národní parky větší než 100 km².

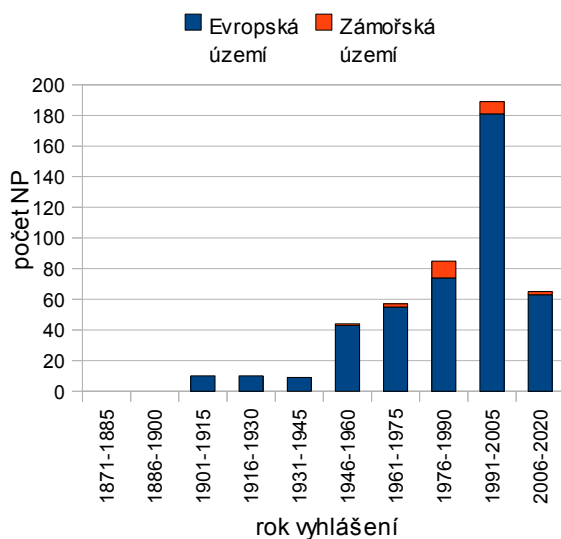
Na asijském kontinentě mají největší podíl na rozloze států národní parky v Bhútánu (20,82 %), na Taiwanu (18,8 %) a v Thajsku (13,86 %). Také v roce 1990 byly na prvních třech místech stejné státy, jen podíly byly nižší (viz Mapa 16-20). Celkem existuje v Asii 1046 NP, nejvíce se jich nachází v Číně (208), Thajsku (137), Indii (122) a Malajsii (75). Více než tyto čtyři státy má pouze Austrálie. Bez jediného národního parku jsou zatím Singapur, Maledivy, Jordánsko, Jemen, Sýrie, Turkmenistán a Laos. V Jemenu byly navrženy dva národní parky, v Turkmenistánu jeden.

5.6. Evropa

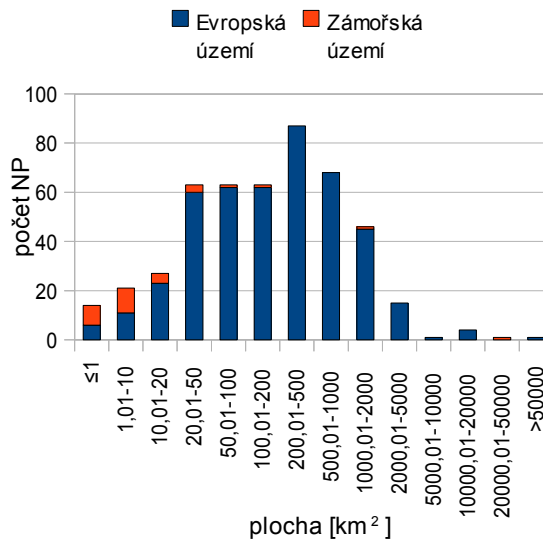
Myšlenka národních parků se dostala do Evropy až ve 20. století, konkrétně v roce 1909, kdy bylo vyhlášeno devět národních parků ve Švédsku: Abisko, Stora Sjöfallet, Sarek, Pieljekaise, Sånfjället, Hamra, Garphyttan, Ängsö a Gotska Sandön. Roku 1914 byl vyhlášen Švýcarský národní park, první a také poslední národní park ve Švýcarsku. V roce 1918 vznikl ve Španělsku NP Ordesa y Monte Perdido. V následujících letech byly zakládány národní parky opět ve Švédsku, konkrétně Dalby Söderskrog a Vadvetjåkka. Ve 20. letech vznikly národní parky Abruzzo, Lazio e Molise a Gran Paradiso v Itálii (1922), ve Švédsku přibýly další dva: Blå Jungfrun (1926) a Norra Kvill (1927). Ve 30. letech byly vyhlášeny první národní parky na Islandu, v Nizozemsku, Polsku, Irsku a Rumunsku. Před 2. světovou válkou existovalo v Evropě 28 národních parků, po ní jen o jeden více, v roce 1942 vznikl v neutrálním Švédsku NP Muddus. Na konci 40. let se proces vyhlášení národních parků opět rozběhl. Počet národních parků v Evropě se zvyšoval poměrně rychle, v roce 1980 bylo v Evropě vyhlášeno již 139 národních parků. Jedním z nich byl i roku 1963

vyhlášený Krkonošský národní park. Od 80. let se růst ještě zrychlil a tento trend přetrvává až do současnosti (viz Obr. 10). Od 50. let začaly vznikat národní parky i v zámořských územích evropských států, první byl v roce 1955 NP Diana's Peak na Svaté Heleně.

Obr. 10: Vývoj počtu NP v Evropě

Obr. 11: NP v Evropě dle plochy

Národní parky v Evropě mají druhou nejmenší průměrnou rozlohu 650,43 km². Při započítání NP Grønlands by se průměrná rozloha zvýšila na 2 699,89 km². Nejvíce zastoupená jsou na evropském kontinentě chráněná území s rozlohou mezi 20 a 1000 km². Národní parky větší než 5000 km² jsou v Evropě, kde je na přírodu a krajinu kladen většinou velký tlak, značně vzácné. V zámořských územích mají národní parky rozlohu velmi malou, jen čtyři národní parky jsou větší než 100 km² (viz Obr. 11). Jedná se o tři NP nacházející se ve francouzských departmentech – Guadeloupe (173 km²), Réunion (1054 km²), Guyane (33 900 km²) – a NP Grønlands (972 000 km²). Největším NP na evropském kontinentě je Jugyd Va v Rusku, který se rozkládá na ploše 18 917 km². Následuje další ruský NP Russkaja Arktika (14 260 km²). Velké národní parky se nachází také na evropských ostrovech a souostrovích. NP Vatnajökull na Islandu má rozlohu 12 000 km², Sør-Spitsbergen na Špicberkách 13 177 km².

Největší podíl mají národní parky na Islandu, kde zaujímají 11,86 % rozlohy státu. Druhé je Norsko (9,68 %), poté Spojené království Velké Británie a Severního Irska (8,99 %), Černá Hora (7,95 %) a Albánie (6,56 %). Národní parky v České republice se rozkládají na ploše 1 382,3 km², což činí 1,75 % rozlohy státu (viz Mapa 21-25). Celkem náleží evropským státům 474 národních parků, 30 z toho leží v zámoří. Francii náleží tři

NP: na Réunionu, Guadeloupu a ve Francouzské Guyaně, Nizozemsku deset NP v Nizozemských Antilách, Velké Británii jeden NP na Montserratu, dva na Svaté Heleně, jedenáct na ostrovech Turks a Caicos a dva na Britských panenských ostrovech a Dánsku NP Grønlands. Nejvíce národních parků se nachází v Norsku (41), na Ukrajině (40), ve Finsku (37). Naopak Andorra, Lichtenštejnsko, Lucembursko, Malta, Moldavsko, Monako, SanMarino a Vatikán nemají žádný národní park a ani v jednom z těchto států se vyhlášení nového neplánuje.

6. Závěr

Myšlenka národních parků pochází z USA, kde vše začalo v roce 1872. V 19. století vznikly národní parky i v Kanadě, Austrálii a na Novém Zélandu. První národní parky v Evropě pochází z roku 1909, ve střední a v Jižní Americe začaly vznikat ve 20. letech. Nejpozději se národní parky dostaly do Asie, první vznikl až v roce 1933. Nyní je na světě vyhlášeno 3 227 národních parků a je zřejmé, že se nejedná o konečný počet. Mnoho národních parků je navržených a v nejbližších letech se dočkají vyhlášení. Počet národních parků se ale nemůže zvyšovat stejným tempem, jako tomu bylo v období boomu v poslední třetině 20. století. V posledních patnácti letech je již možné pozorovat mírné zpomalení nárůstu počtu národních parků. Mezi lety 2001 a 2010 vzniklo na světě o 183 národních parků méně než mezi lety 1991 a 2000. Také je velmi pravděpodobné, že některé národní parky v databázi chybí, jelikož především v rozvojových státech stále ještě vážně spolupráce s IUCN a přístup k informacím je velice obtížný. To je jeden z problémů, kde je stále prostor ke zlepšení. S tím souvisí i absence údajů. U 188 národních parků chybí rok vyhlášení, plocha 98 národních parků není známa a u 27 národních parků není známý ani jeden z těchto údajů. Dále chybí například geografické souřadnice nebo hranice území. Proto je také ve skutečnosti celková rozloha národních parků vyšší než zjištěných 5 135 826,72 km².

V Africe je vyhlášeno nejméně národních parků (354), ale jednotlivá území jsou v průměru jednoznačně největší (3 400,73 km²). Podobný model se používá i v Americe, kde je vyhlášeno i díky větší rozloze národních parků více (625), ale jejich průměrná rozloha je také velká (2 431,2 km²). Naopak v Austrálii a Oceánii je vyhlášen i přes nejmenší rozlohu druhý nejvyšší počet národních parků (728), které jsou v průměru nejmenší (501,94 km²). Vyšší počet národních parků (1 046) se spíše menší průměrnou rozlohou (835,4 km²) se nachází i v Asii. V Evropě existuje 474 národních parků, jejich průměrná velikost má hodnotu 650,43 km². Je logické, že se v Evropě, kde je vysoká hustota zalidnění, nachází spíše menší národní parky. Prostor pro větší chráněná území je především v severní a východní Evropě. Databáze NP se nachází na přiloženém CD.

7. Seznam literatury

ANDĚRA, M. (2008): *Národní parky Evropy: Kompletní encyklopedický průvodce*. 1. vyd. Slovart, Praha, 976 s. ISBN 978-807-3911-621.

BROCKMAN, C. F. (1962): *Supplement to the Report to the Committee on Nomenclature*. In: ADAMS, A. B. *First World Conference on National Parks*. National Parks Service, Washington, USA, s. 424-432.

DUDLEY, N. (2008): *Guidelines for applying protected area management categories*. IUCN, Gland, Switzerland, 86 s. ISBN 28-317-1086-3.

HOŠEK, M., PLESNÍK, J., VAČKÁŘ, D. (2009): *IV. světový kongres ochrany přírody* [online]. *Ochrana přírody*, roč. 64, č. 1, [cit. 2012-05-05]. ISSN 1210-258x. Dostupné z: <http://www.casopis.ochranaprirody.cz/clanky/iv-svetovy-kongres-ochrany-prirody.html>

CHAPE, S., BLYTH, S., FISH, L., FOX, P., SPALDING, M. (2003): *2003 United Nations list of protected areas*. IUCN, Gland, Switzerland, UNEP WCMC, Cambridge, UK, 44 s. ISBN 2-8317-0746-3.

CHAPE, S., SPALDING, M., JENKINS, M. (2008): *The World's Protected Areas: Status, values and prospects in the 21st century*. University of California Press, Berkeley, 359 s. ISBN 978-0-520-24660-7.

IUCN - About IUCN. [online]. [cit. 2012-05-02]. Dostupné z: <http://www.iucn.org/about/>

IUCN, EUROPARC (2000): *Zásady pro kategorizaci chráněných území na základě managementu*. 2. vyd., 48 s.

PHILLIPS, A. (2004): *The history of the international system of protected area management categories*. *Parks*, roč. 14, č. 3, s. 63-71. ISSN 0960-233x.

PLESNÍK, J. (2010): *Kategorie Mezinárodní unie na ochranu přírody pro chráněná území* [online]. Ochrana přírody, roč. 65, zvláštní číslo, [cit. 2012-05-07]. ISSN 1210-258x.

Dostupné z: <http://www.casopis.ochranaprirody.cz/zvlastni-cislo/kategorie-mezinarodni-unie-na-ochranu-prirody-pro-chranena-uzemi.html>

STOLTON, S. (2004): *Issues that arise for the categories in a changing world*. Parks, roč. 14, č. 3, s. 4-14. ISSN 0960-233x.

ProtectedPlanet. [online]. [cit. 2011 - 2012]. Dostupné z: <http://www.protectedplanet.net/>

Parks.it [online]. [cit. 2011 - 2012]. Dostupné z: <http://www.parks.it/world/Eindex.html/>

Direktoratet for naturforvaltning - Norges nasjonalparker [online]. [cit. 2012-04-06]. Dostupné z: <http://www.dirnat.no/nasjonalparker/>

Naturvardsverket - Swedish EPA [online]. [cit. 2012-04-08]. Dostupné z: <http://www.naturvardsverket.se/Start/Naturvard/Skydd-av-natur/Nationalparker/Forslag-till-nya-nationalparker/>

U.S. National Park Service [online]. [cit. 2012-02-09]. Dostupné z: <http://www.nps.gov/>

Parks Canada - National Parks List [online]. [cit. 2012-02-11]. Dostupné z:

http://www.pc.gc.ca/progs/np-pn/recherche-search_e.asp?p=1/

NSW National Parks | Visiting a park [online]. [cit. 2012-02-27]. Dostupné z:

<http://www.environment.nsw.gov.au/nationalparks/default.aspx/>

Parks Victoria - Parks [online]. [cit. 2012-02-25]. Dostupné z:

<http://parkweb.vic.gov.au/explore/parks/>

National parks - Department of Environment and Conservation [online]. [cit. 2012-02-24].

Dostupné z:

http://www.dec.wa.gov.au/component/option,com_hotproperty/task,viewtype/id,1/Itemid,1584/

Department of Conservation [online]. [cit. 2012-03-02].

Dostupné z: <http://doc.govt.nz/parks-and-recreation/national-parks/>

SANParks - Parks (A - Z) [online]. [cit. 2012-02-13].

Dostupné z: <http://www.sanparks.org/parks/>

The official site of the Tanzania National Parks [online]. [cit. 2012-02-11].

Dostupné z: <http://www.tanzaniaparks.com>

Kenya Wildlife Service [online]. [cit. 2012-02-11].

Dostupné z: http://www.kws.org/parks/parks_reserves/index.html

List of National Parks of China [online]. [cit. 2012-03-14].

Dostupné z: <http://www.nationalparkofchina.com/chinanp.html>

APN - Administración de Parques Nacionales [online]. [cit. 2012-02-17]. Dostupné z:

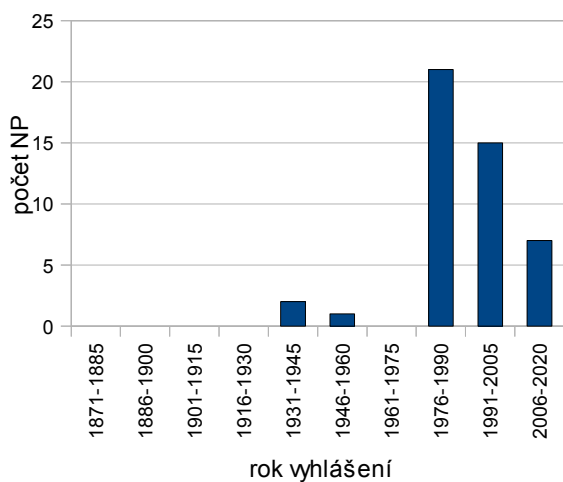
<http://www.parquesnacionales.gov.ar/parques/>

8. Přílohy

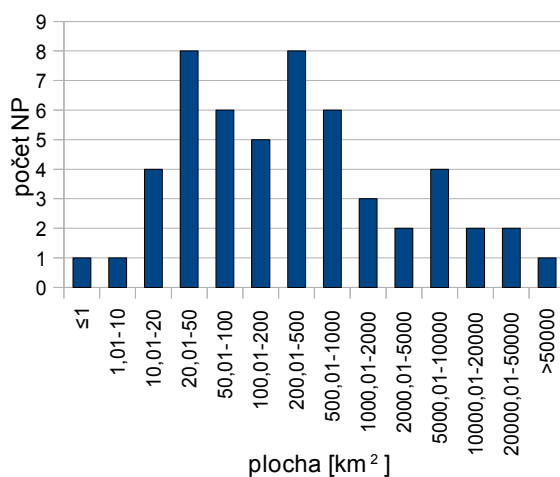
Tab. 4: 20 největších národních parků světa

Pořadí	Název	Stát	Rozloha [km ²]
1.	Grønlands	Grónsko (dán.)	972000
2.	Tassili N'Ajjer	Alžírsko	72000
3.	Namib Naukluft	Namibie	49768
4.	Wood Buffalo	Kanada	45390,23
5.	Ahaggar	Alžírsko	45000
6.	Primeiras & Segundas	Mozambik	43000
7.	Sanjiangbingliu	Čína	40000
8.	Montanhas do Tumucumaque	Brazílie	38670
9.	Quttinirpaaq	Kanada	38148
10.	Bernardo O'Higgins	Chile	35259,01
11.	Kaa-Iya del Gran Chaco	Bolívie	34411
12.	Parima - Tapirapecó	Venezuela	34200
13.	Guyane	Francouzská Guyana (fr.)	33900
14.	Wrangell-St. Elias	Spojené státy americké	33682,6
15.	Salonga	Demokratická rep. Kongo	33165,87
16.	Thaydene Nene	Kanada	33000
17.	Gates of the Arctic	Spojené státy americké	30448,1
18.	Elba	Egypt	30350,76
19.	Nahanni	Kanada	30000
19.	Canaima	Venezuela	30000

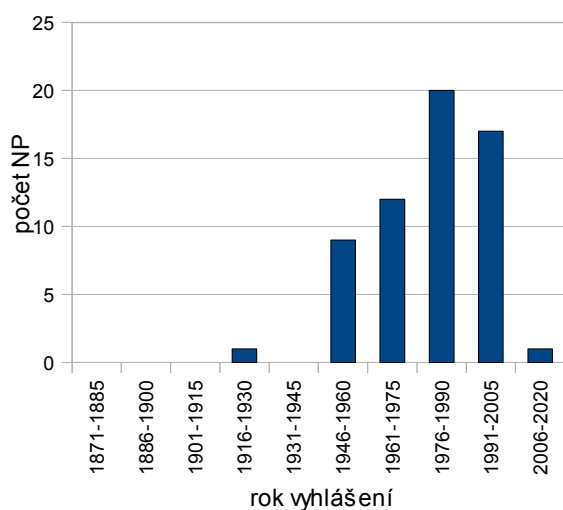
Obr. 12: Vývoj počtu NP v severní Africe

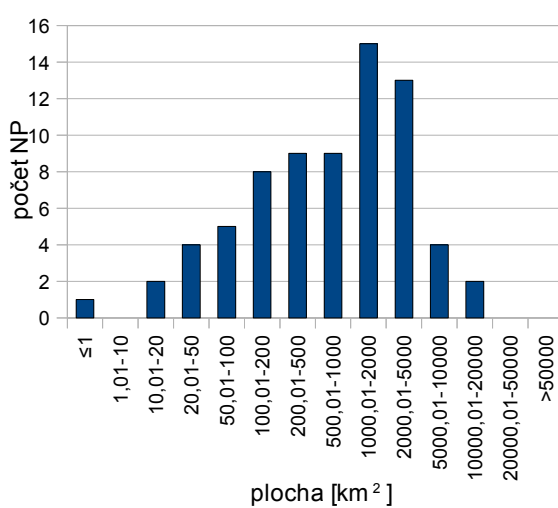
Obr. 13: NP v severní Africe dle plochy

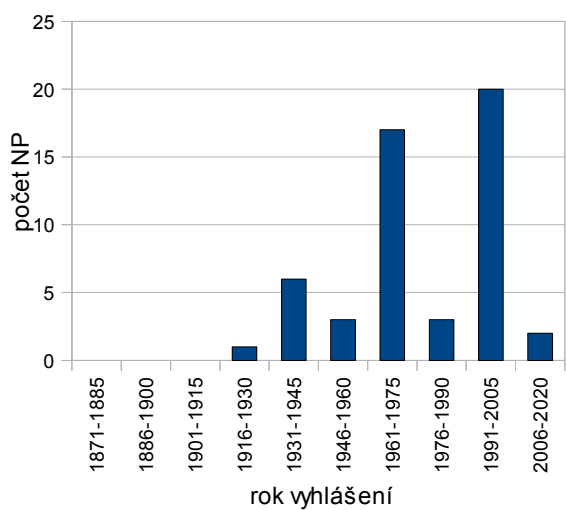
Obr. 14: Vývoj počtu NP v západní Africe

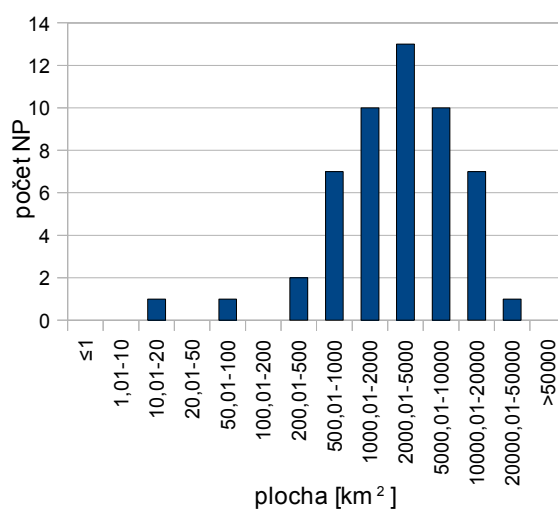
Obr. 15: NP v západní Africe dle plochy

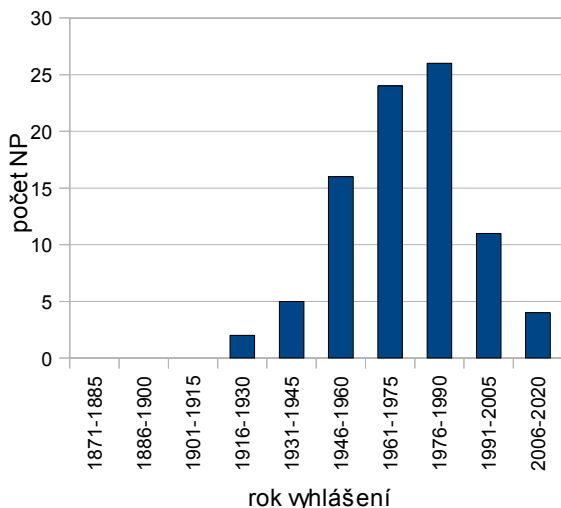
Obr. 16: Vývoj počtu NP ve střední Africe

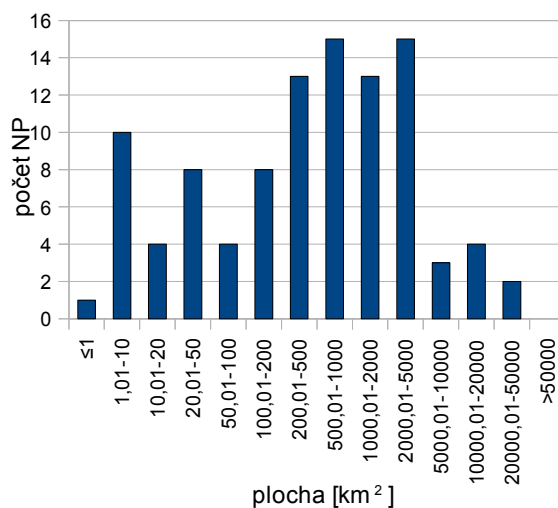
Obr. 17: NP ve střední Africe dle plochy

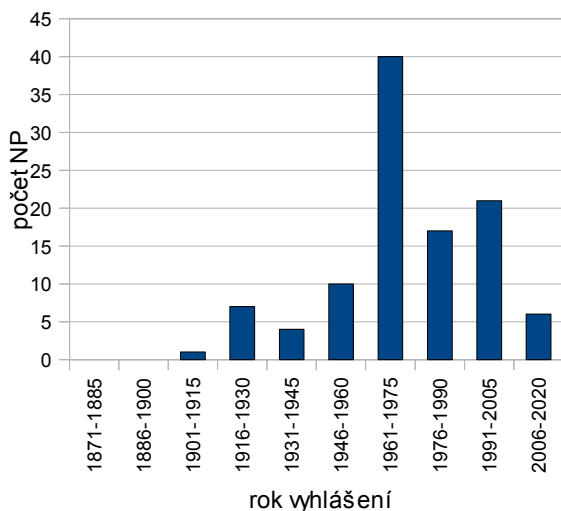
Obr. 18: Vývoj počtu NP ve východní Africe

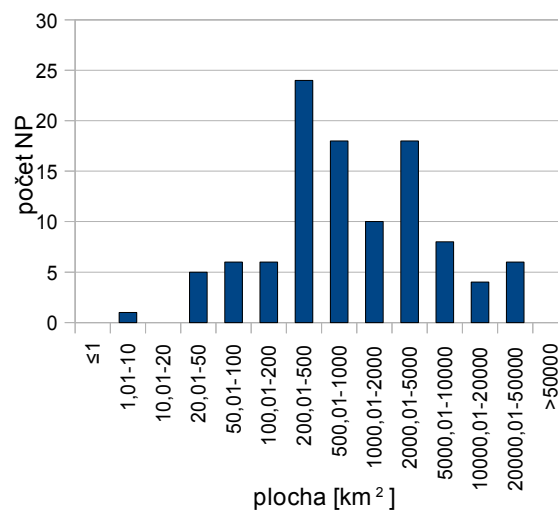
Obr. 19: NP ve východní Africe dle plochy

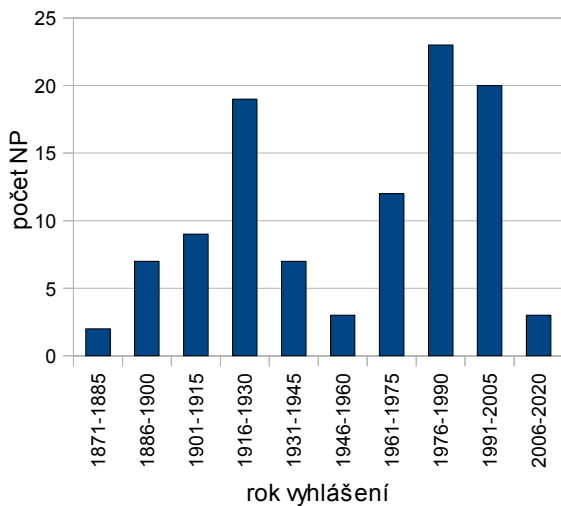
Obr. 20: Vývoj počtu NP v jižní Africe

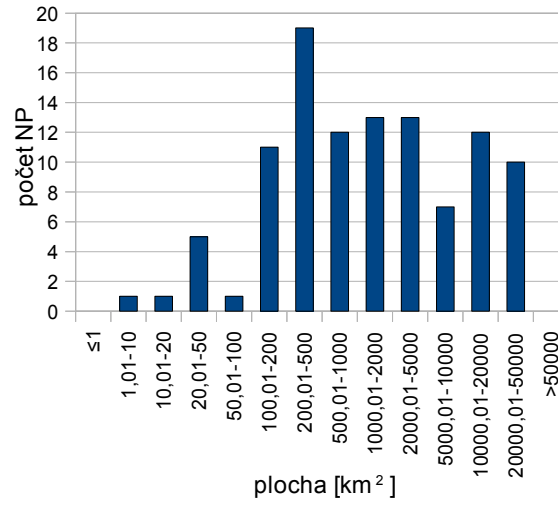
Obr. 21: NP v jižní Africe dle plochy

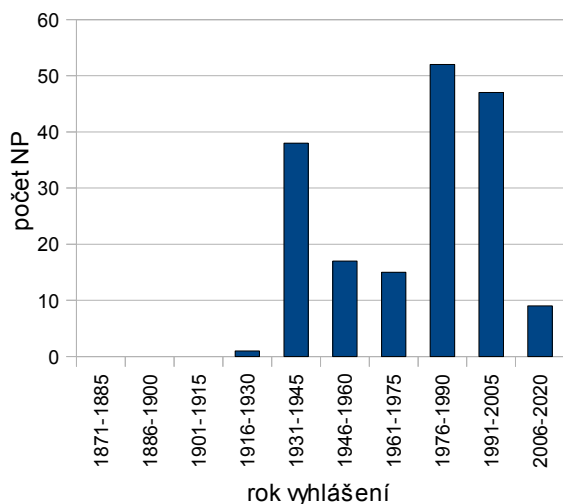
Obr. 22: Vývoj počtu NP v Severní Americe

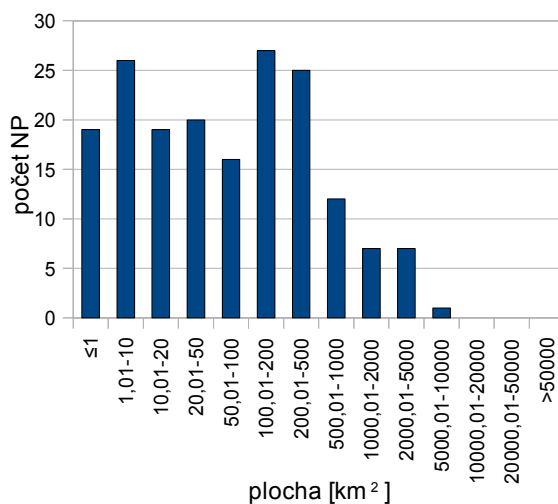
Obr. 23: NP v Severní Americe dle plochy

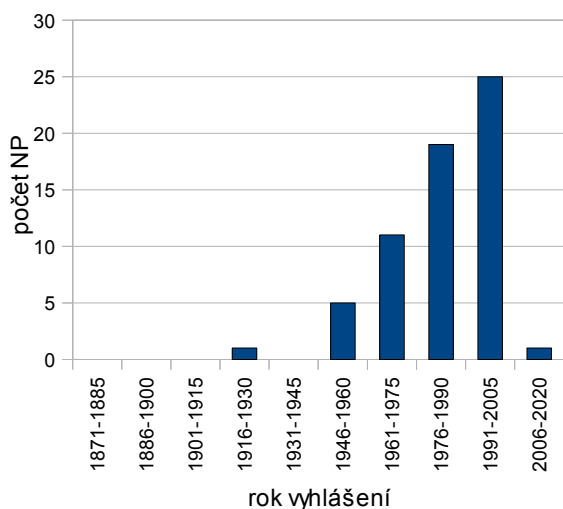
Obr. 24: Vývoj počtu NP ve střední Americe

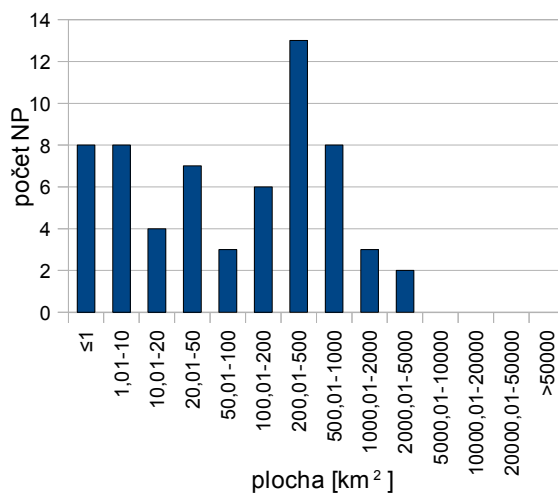
Obr. 25: NP ve střední Americe dle plochy

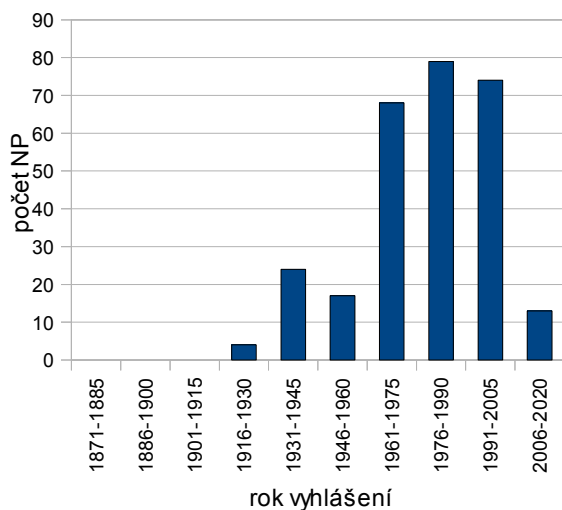
Obr. 26: Vývoj počtu NP v Karibiku

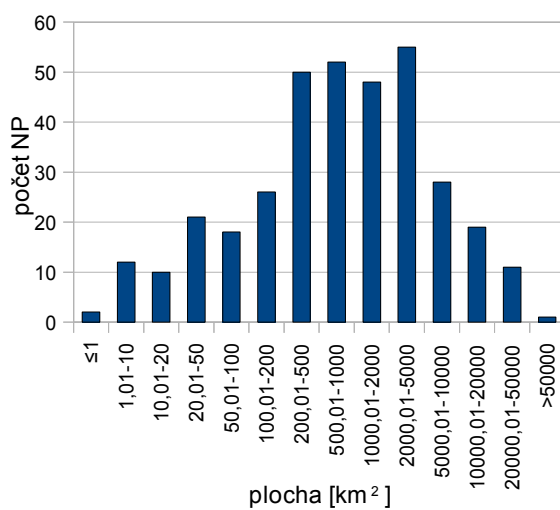
Obr. 27: NP v Karibiku dle plochy

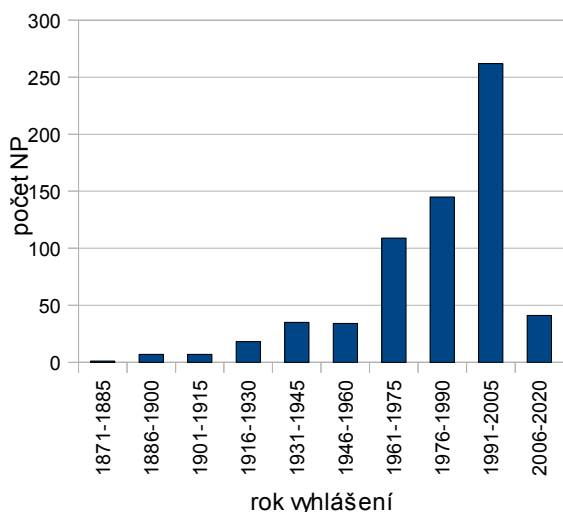
Obr. 28: Vývoj počtu NP v Jižní Americe

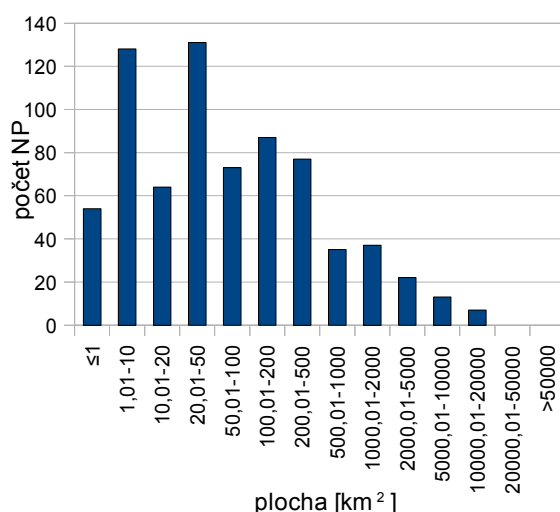
Obr. 29: NP v Jižní Americe dle plochy

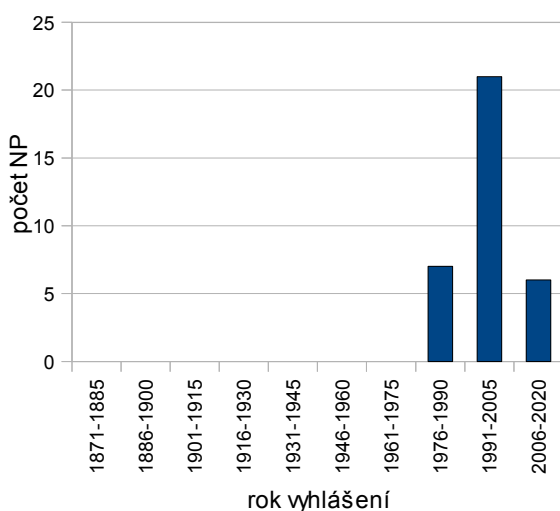
Obr. 30: Vývoj počtu NP v Austrálii a Oc.

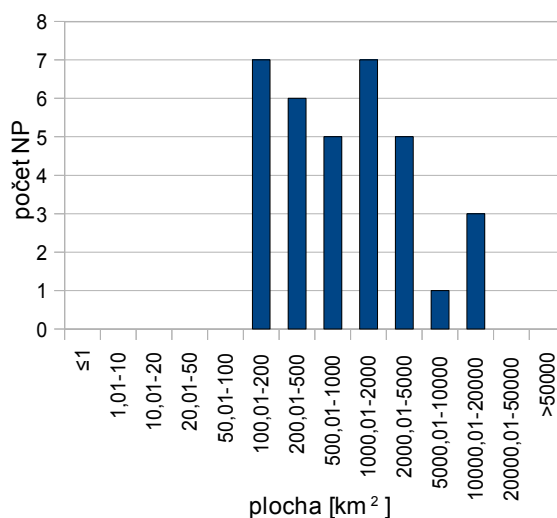
Obr. 31: NP v Austrálii a Oc. dle plochy

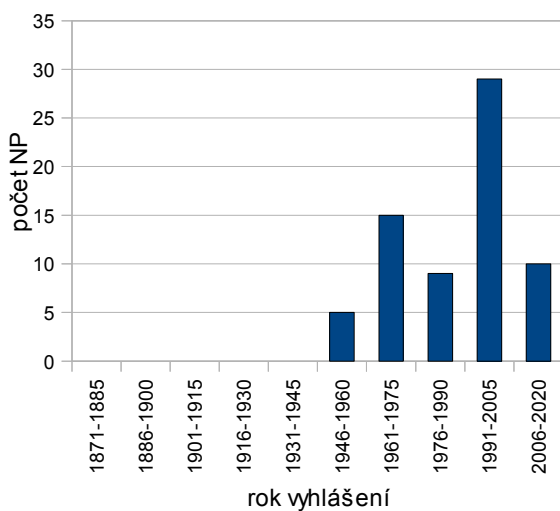
Obr. 32: Vývoj počtu NP v sev. a stř. Asii

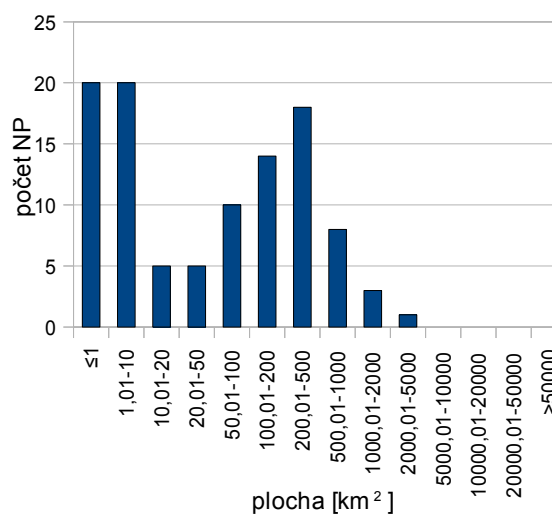
Obr. 33: NP v sev. a stř. Asii dle plochy

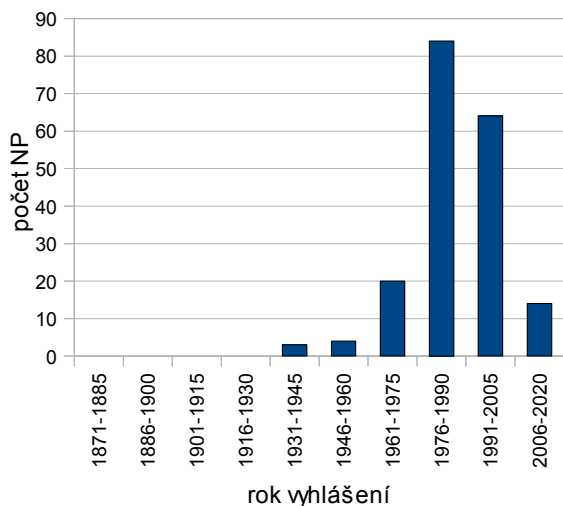
Obr. 34: Vývoj počtu NP v západní Asii

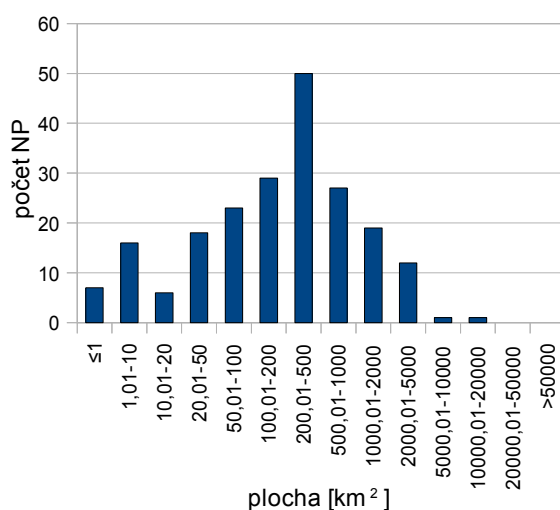
Obr. 35: NP v západní Asii dle plochy

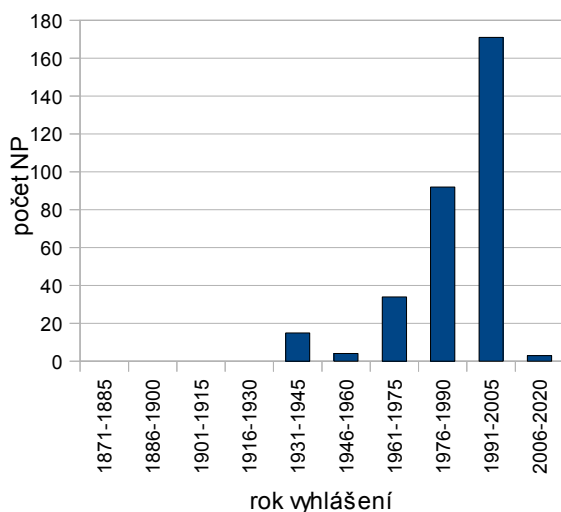
Obr. 36: Vývoj počtu NP v jižní Asii

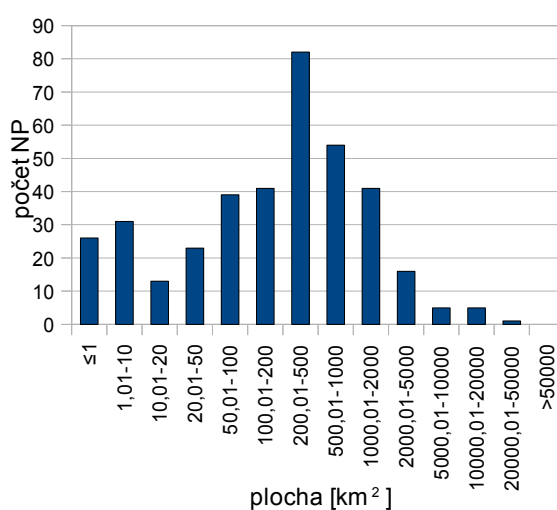
Obr. 37: NP v jižní Asii dle plochy

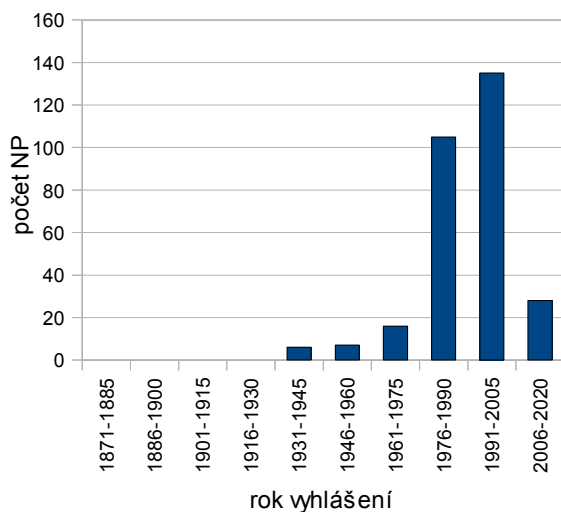
Obr. 38: Vývoj počtu NP v jihovýchodní Asii

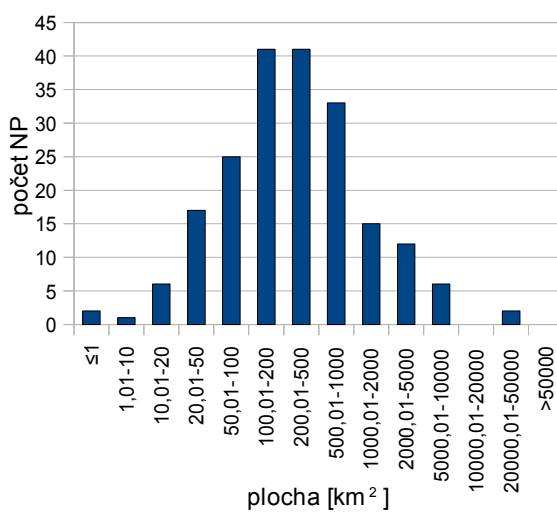
Obr. 39: NP v jihovýchodní Asii dle plochy

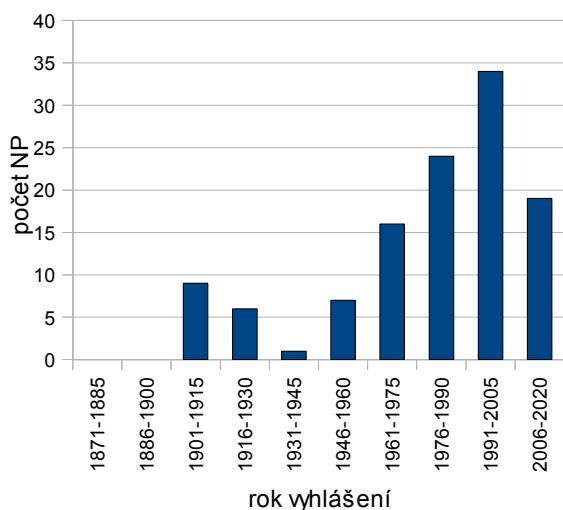
Obr. 40: Vývoj počtu NP ve východní Asii

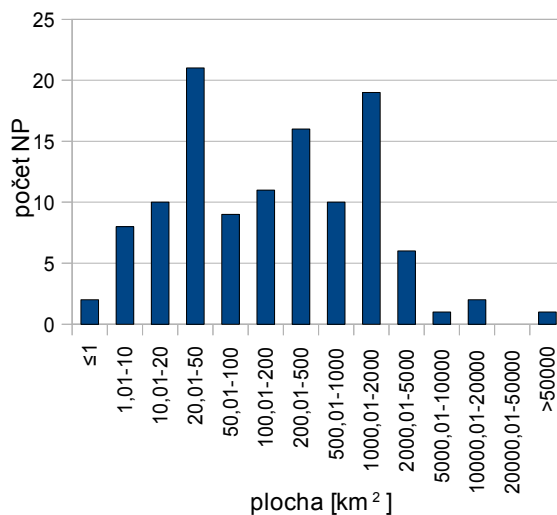
Obr. 41: NP ve východní Asii dle plochy

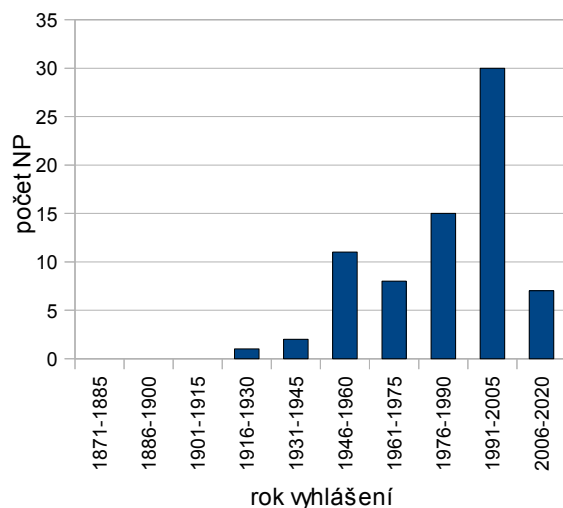
Obr. 42: Vývoj počtu NP v severní Evropě

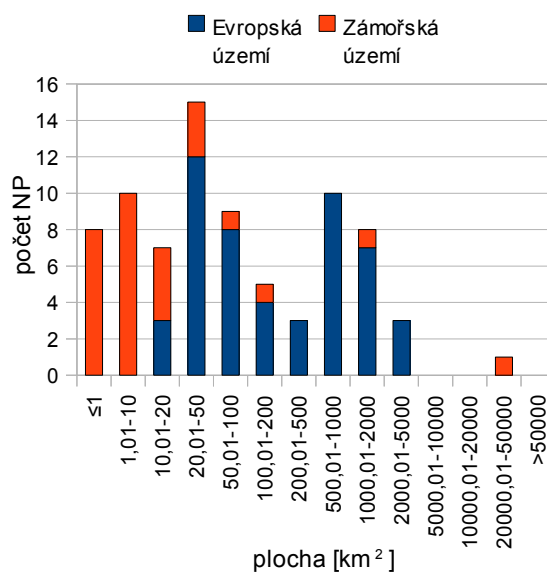
Obr. 43: NP v severní Evropě dle plochy

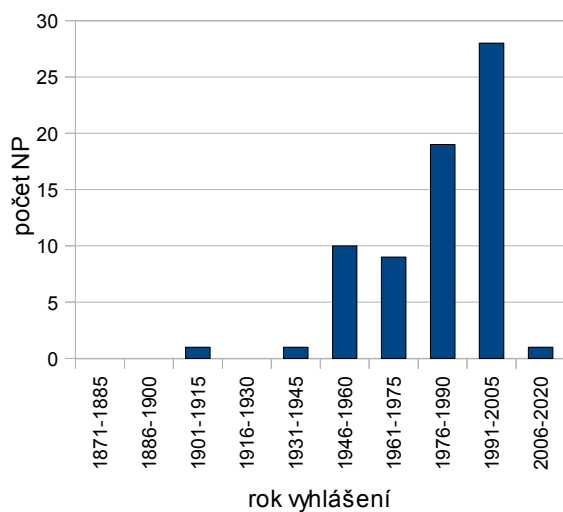
Obr. 44: Vývoj počtu NP v západní Evropě

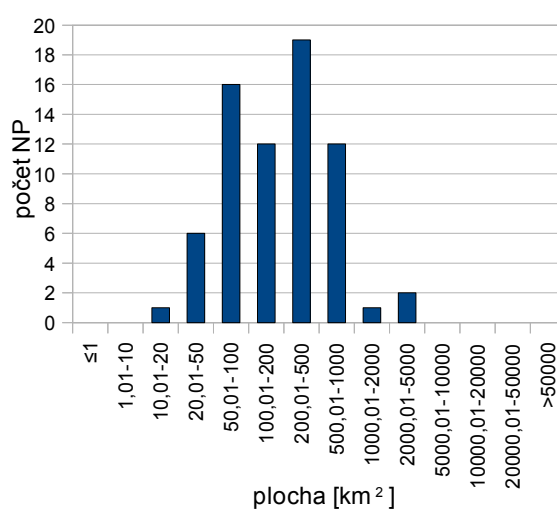
Obr. 45: NP v západní Evropě dle plochy

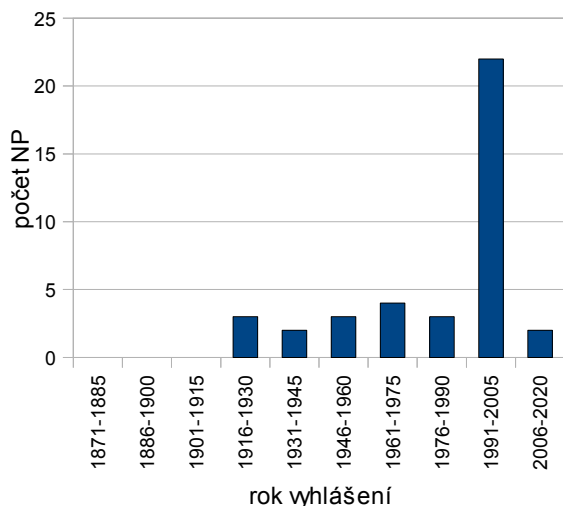
Obr. 46: Vývoj počtu NP ve střední Evropě

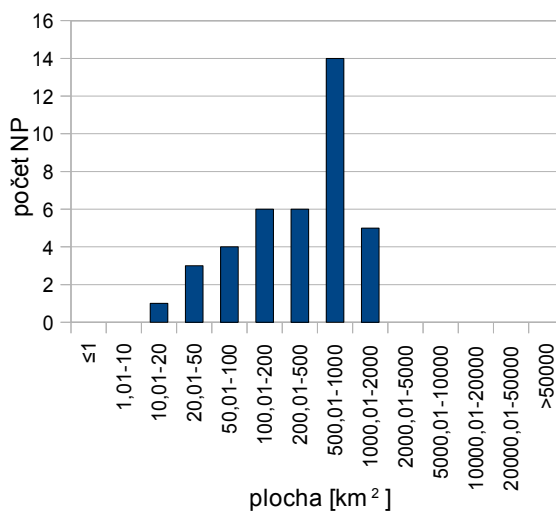
Obr. 47: NP ve střední Evropě dle plochy

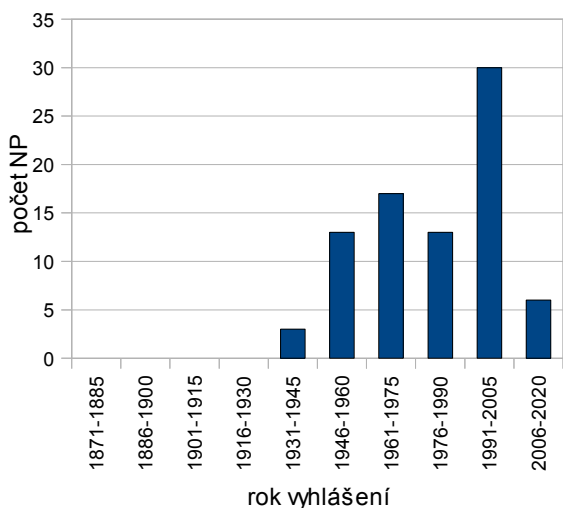
Obr. 48: Vývoj počtu NP v jižní Evropě

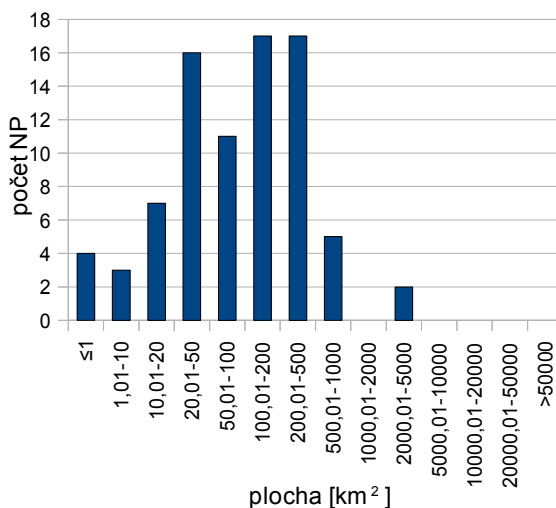
Obr. 49: NP v jižní Evropě dle plochy

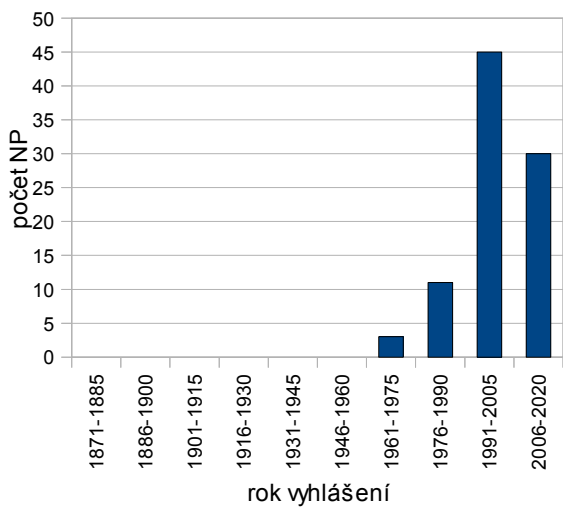
Obr. 50: Vývoj počtu NP v jihových. Evropě

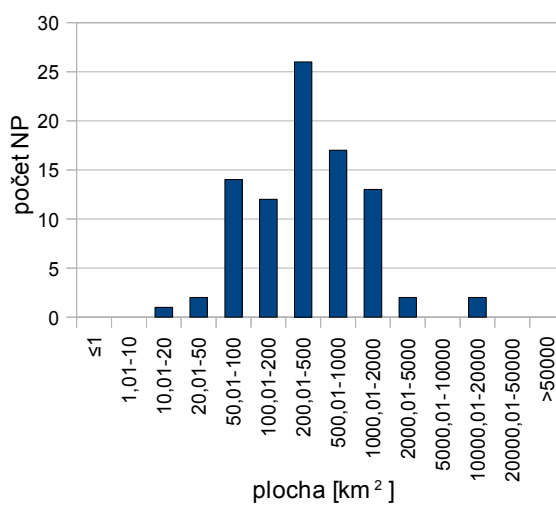
Obr. 51: NP v jihových. Evropě dle plochy

Obr. 52: Vývoj počtu NP ve východní Evropě

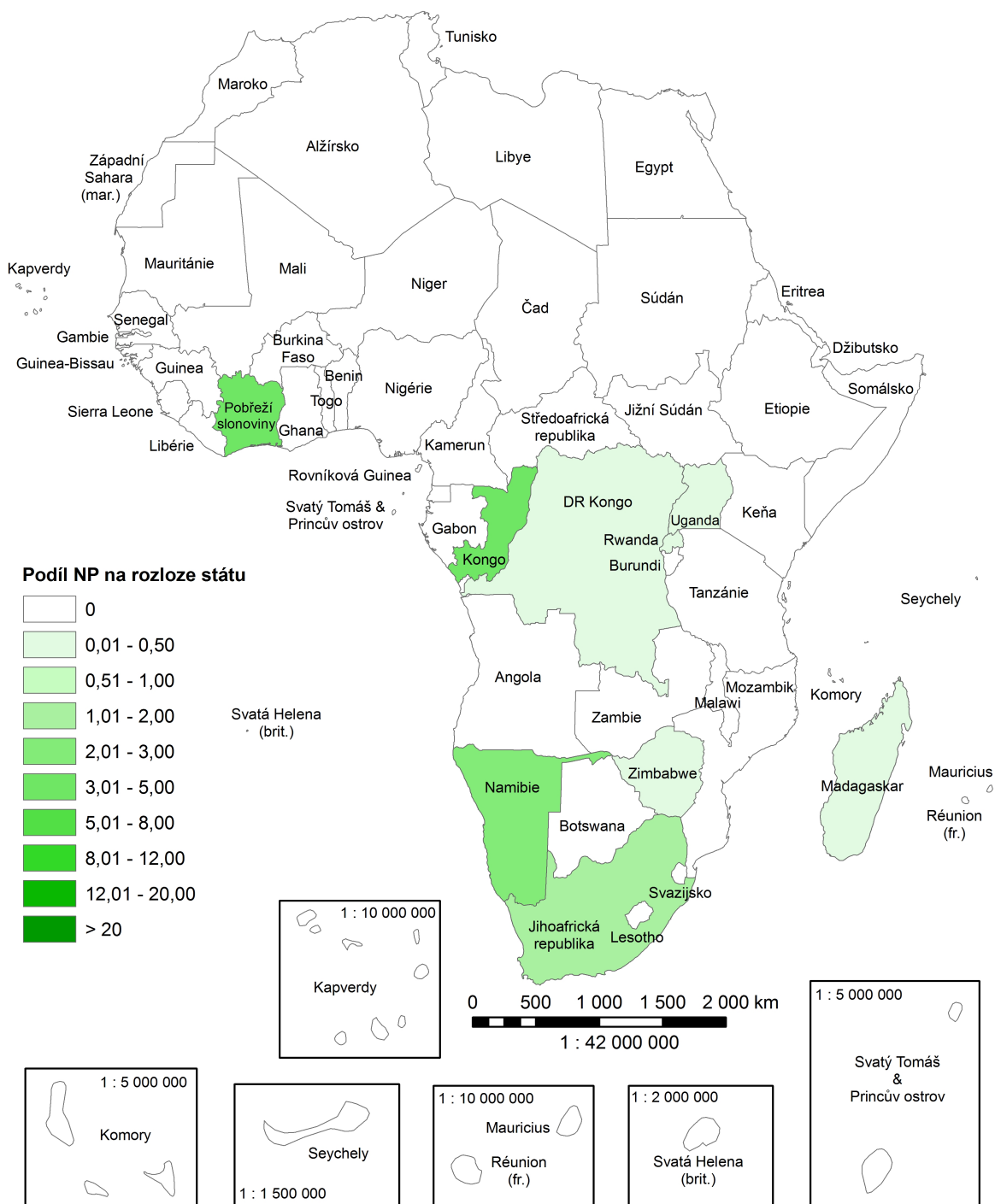
Obr. 53: NP ve východní Evropě dle plochy

Mapa 1:

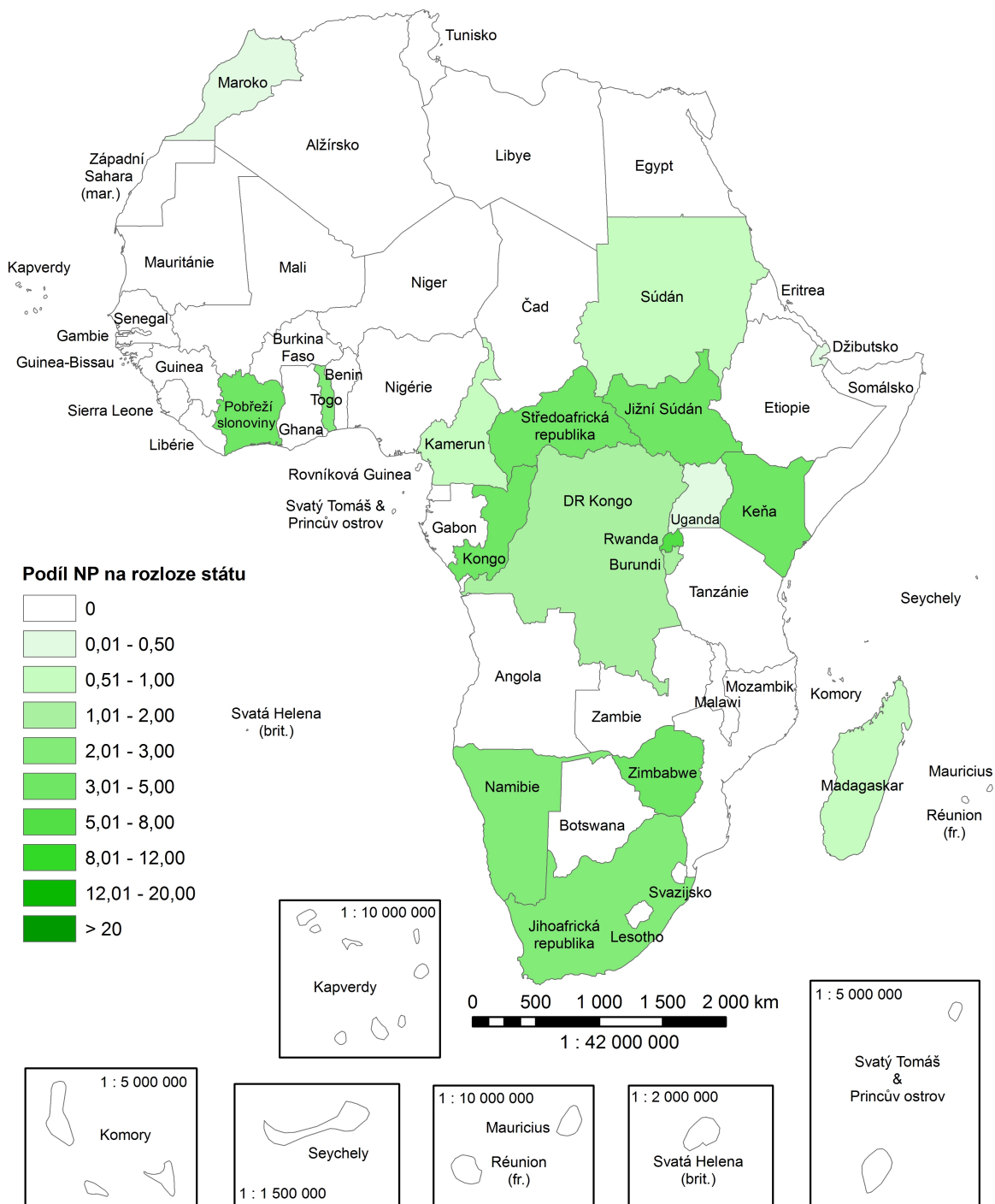
NÁRODNÍ PARKY

v Africe v roce 1930

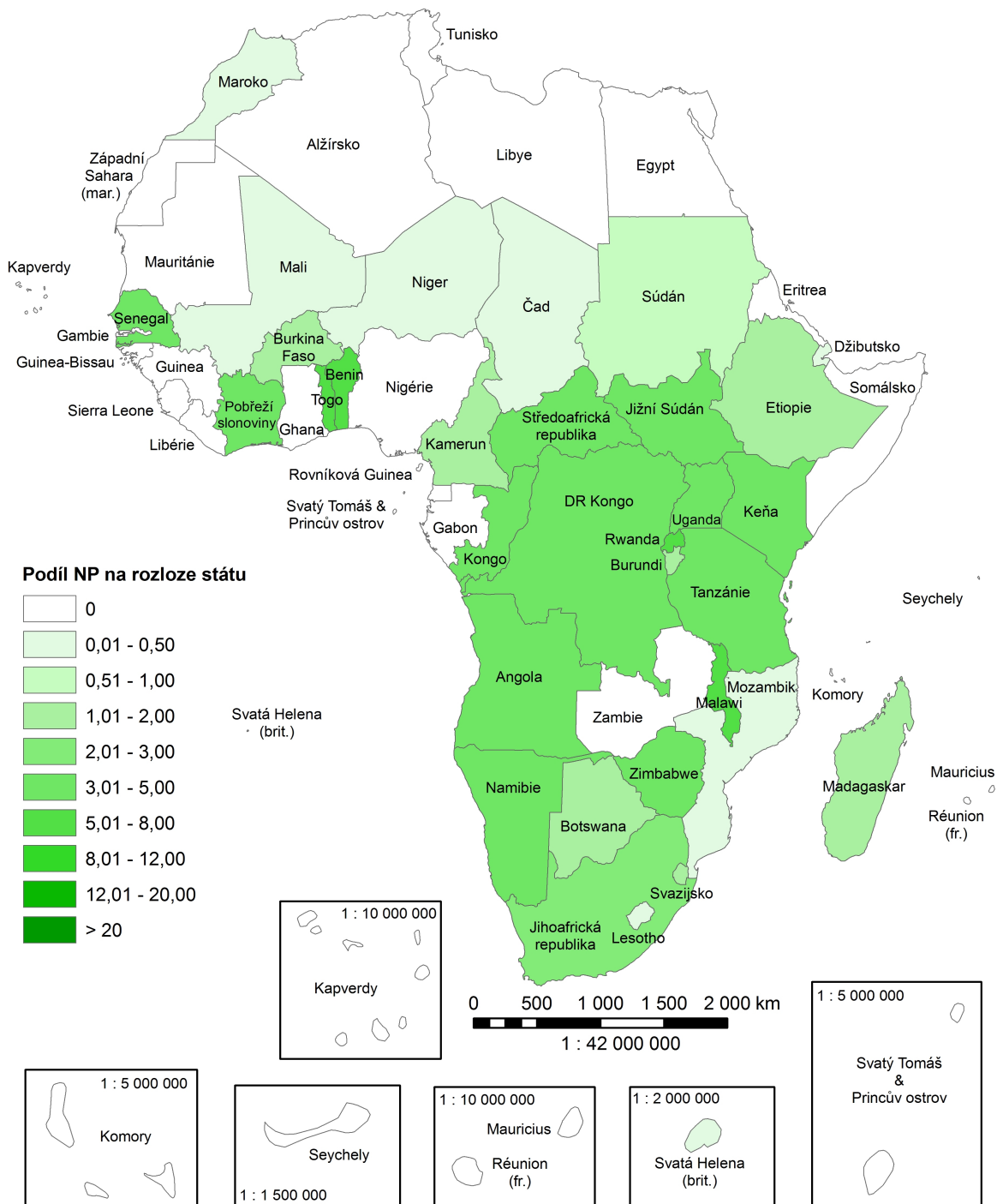
Mapa 2:

NÁRODNÍ PARKY v Africe v roce 1950

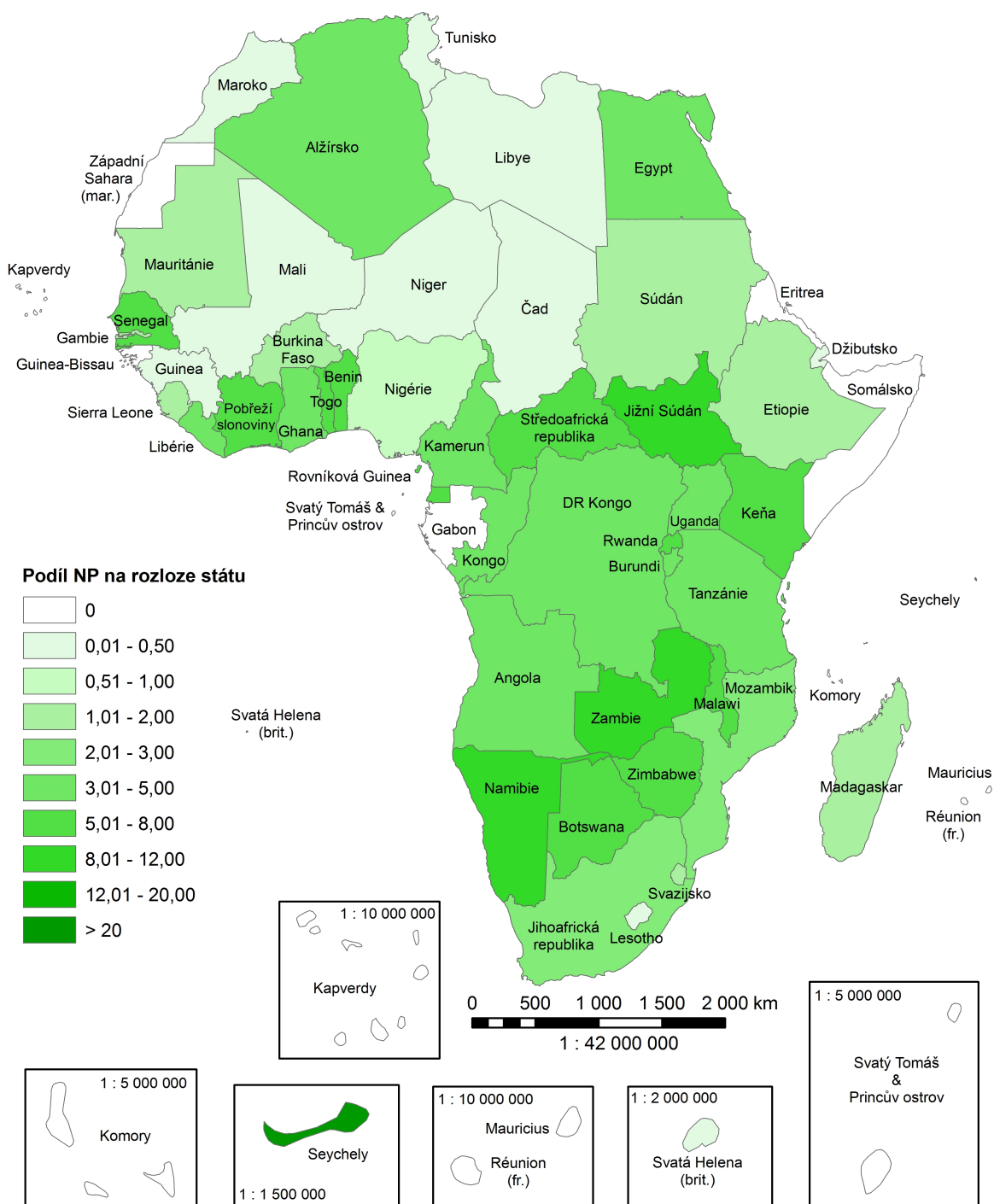
Mapa 3:

NÁRODNÍ PARKY v Africe v roce 1970

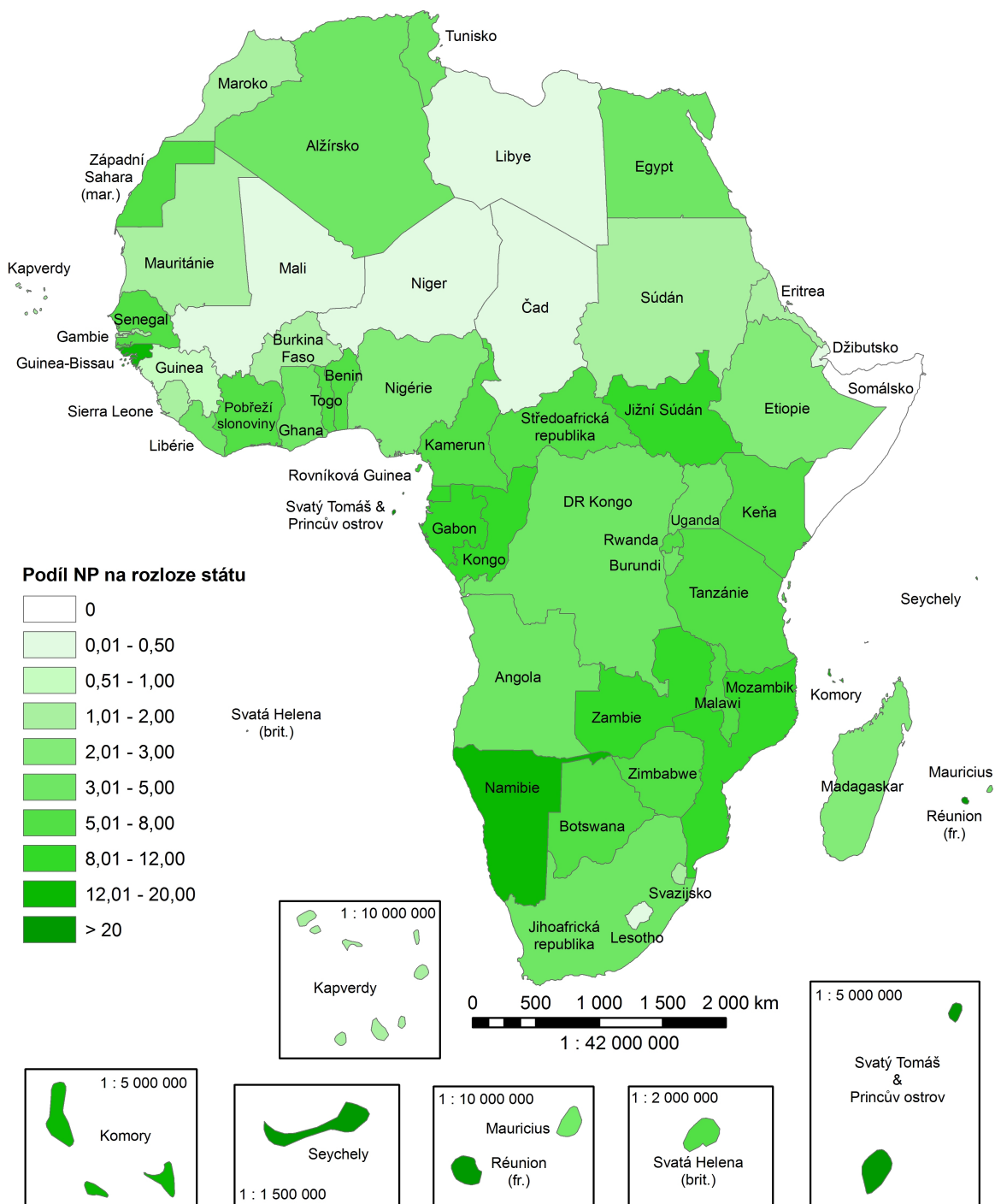
Mapa 4:

NÁRODNÍ PARKY v Africe v roce 1990

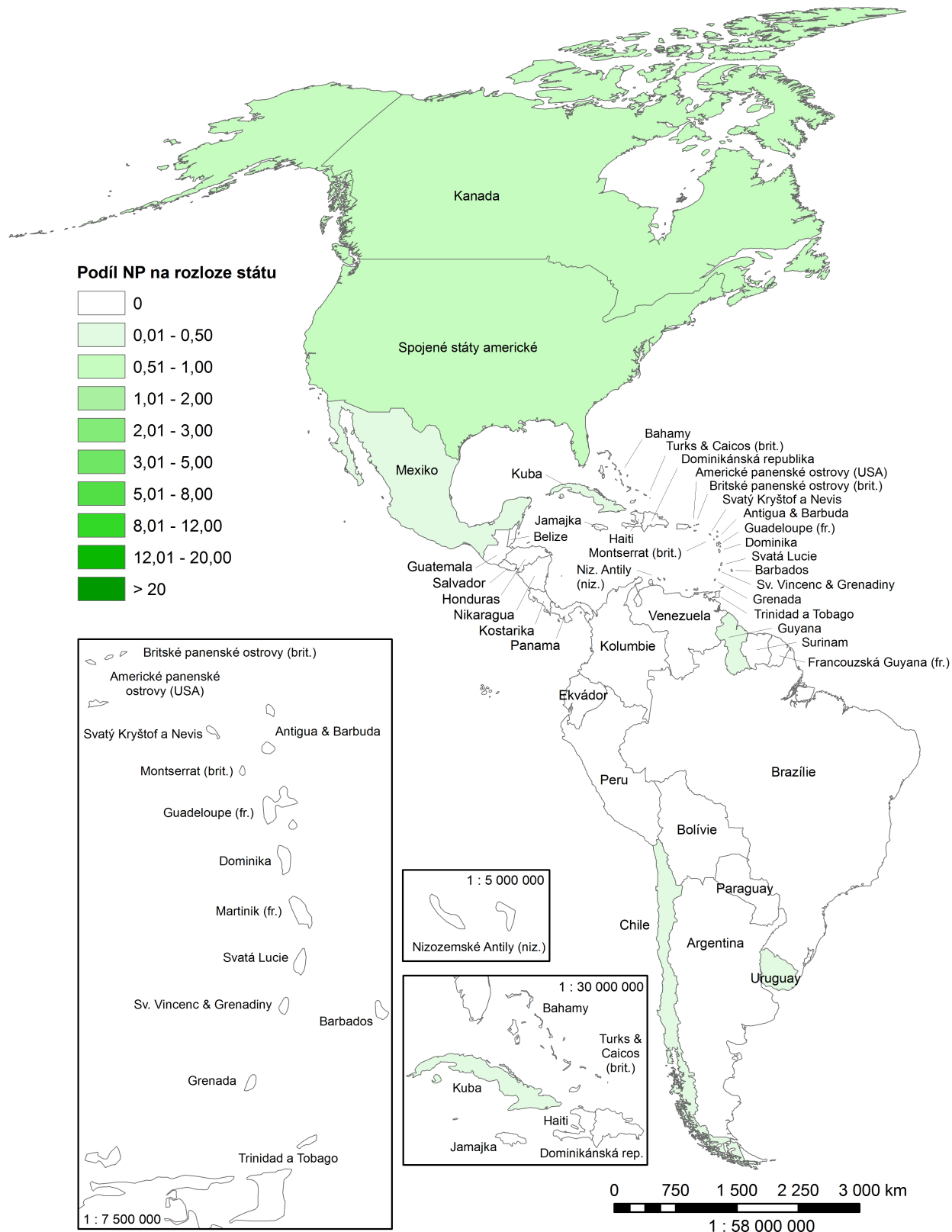
Mapa 5:

NÁRODNÍ PARKY v Africe v roce 2012

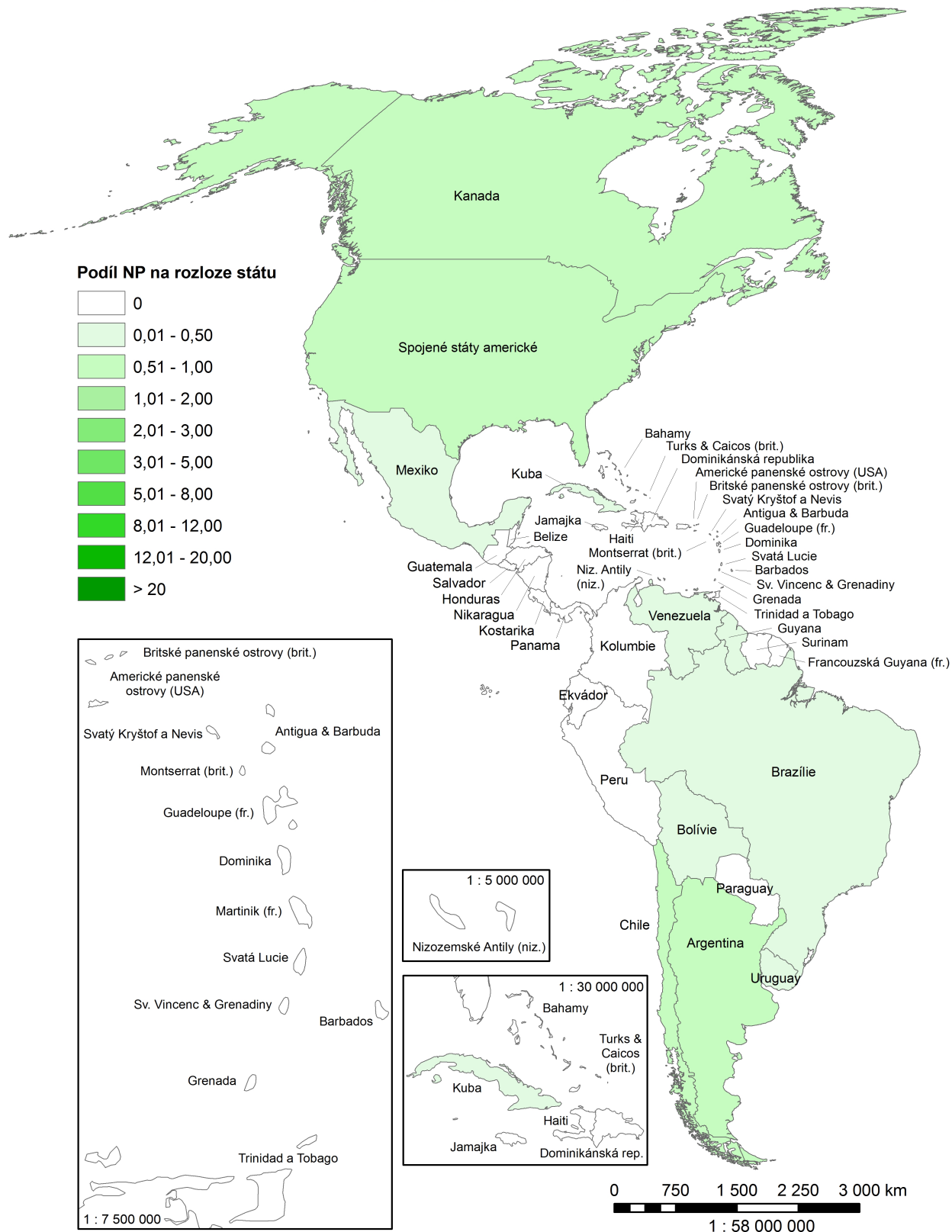
Mapa 6:

NÁRODNÍ PARKY v Americe v roce 1930

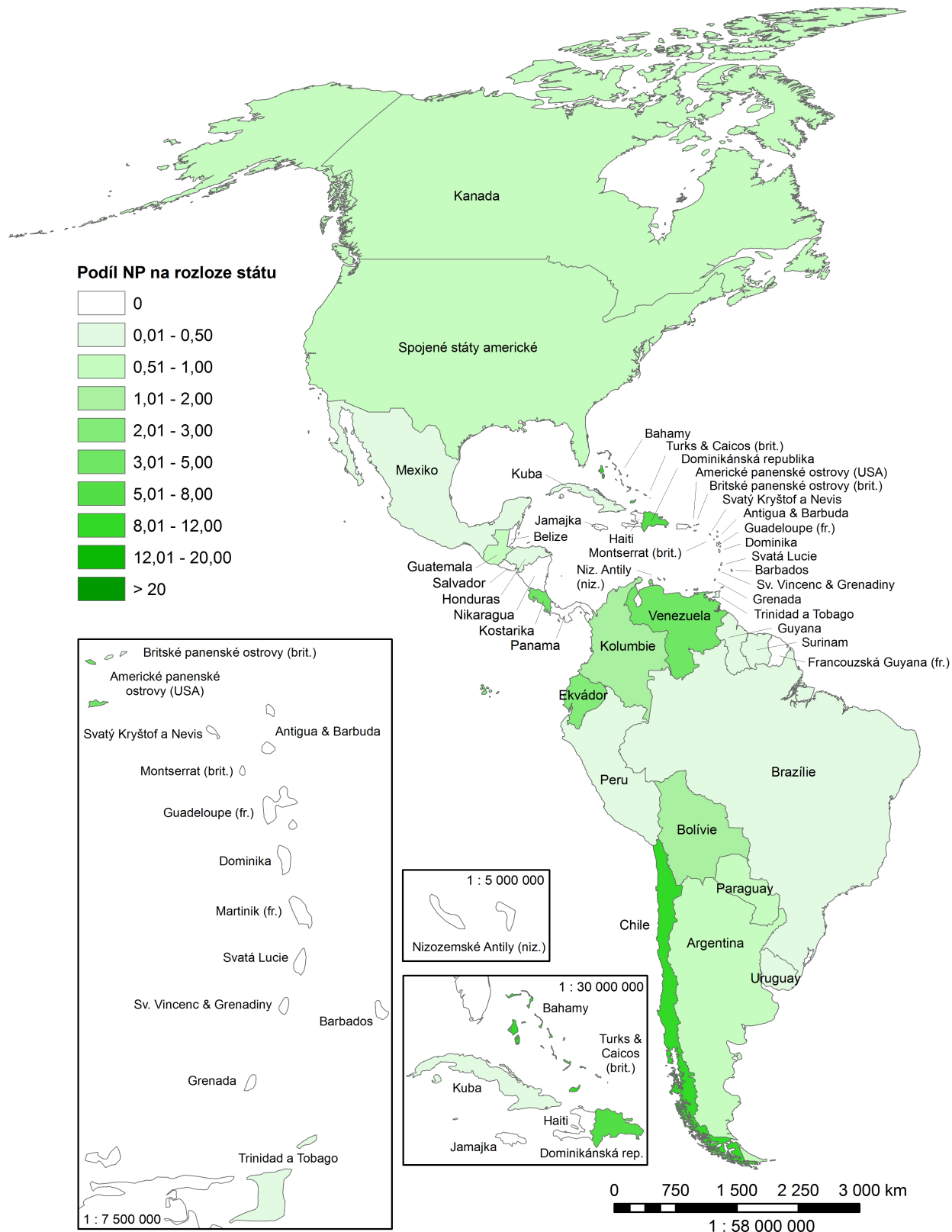
Mapa 7:

NÁRODNÍ PARKY v Americe v roce 1950

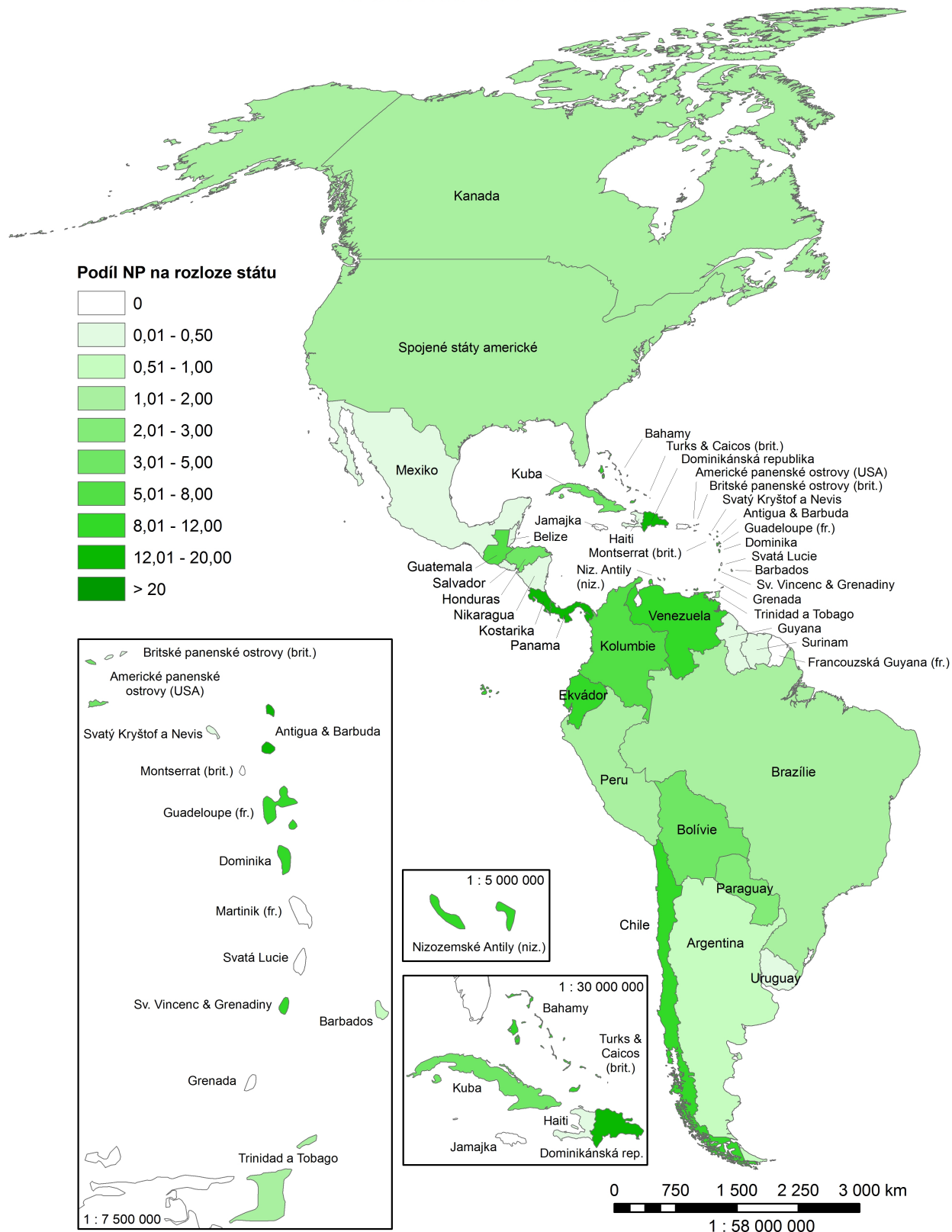
Mapa 8:

NÁRODNÍ PARKY v Americe v roce 1970

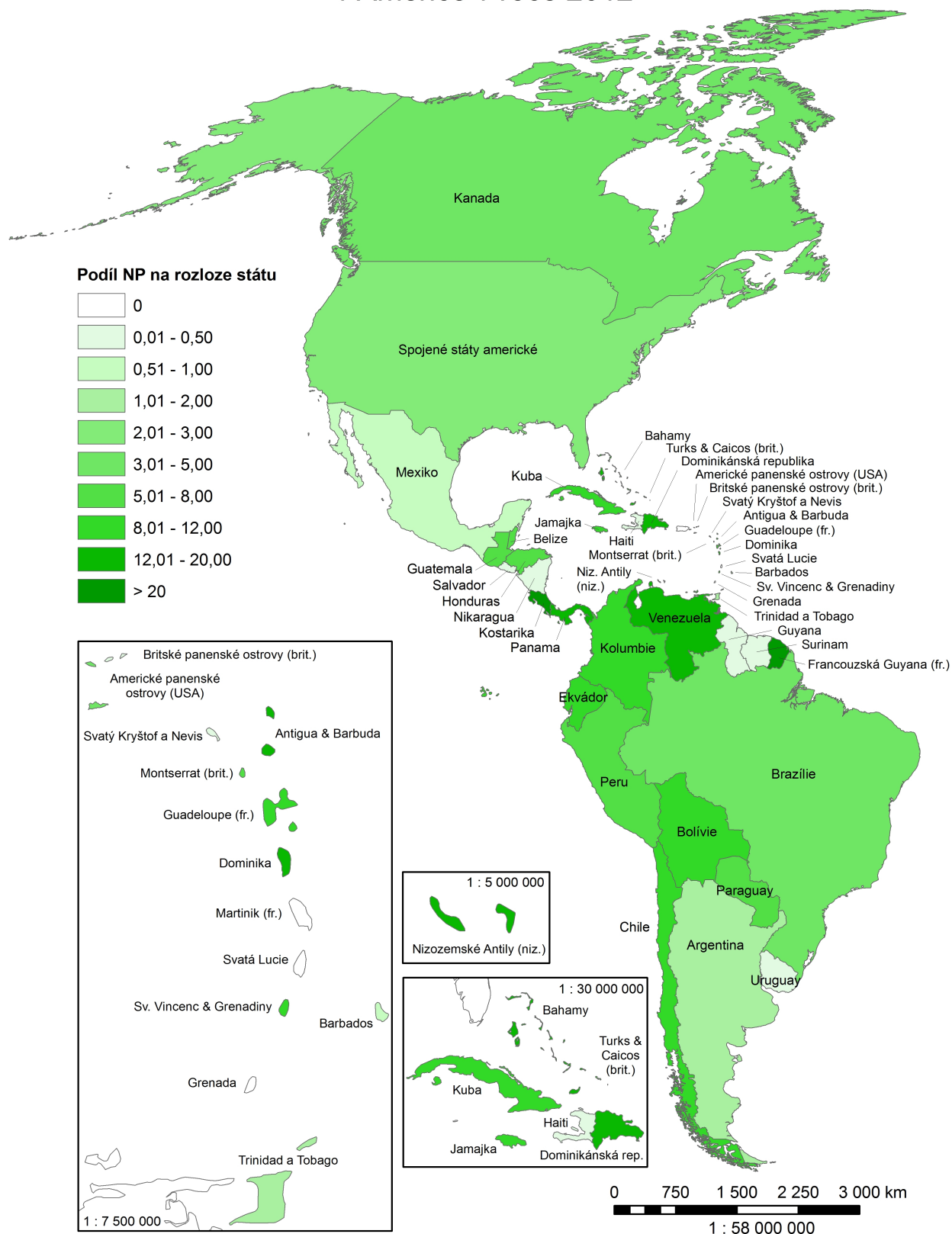
Mapa 9:

NÁRODNÍ PARKY v Americe v roce 1990

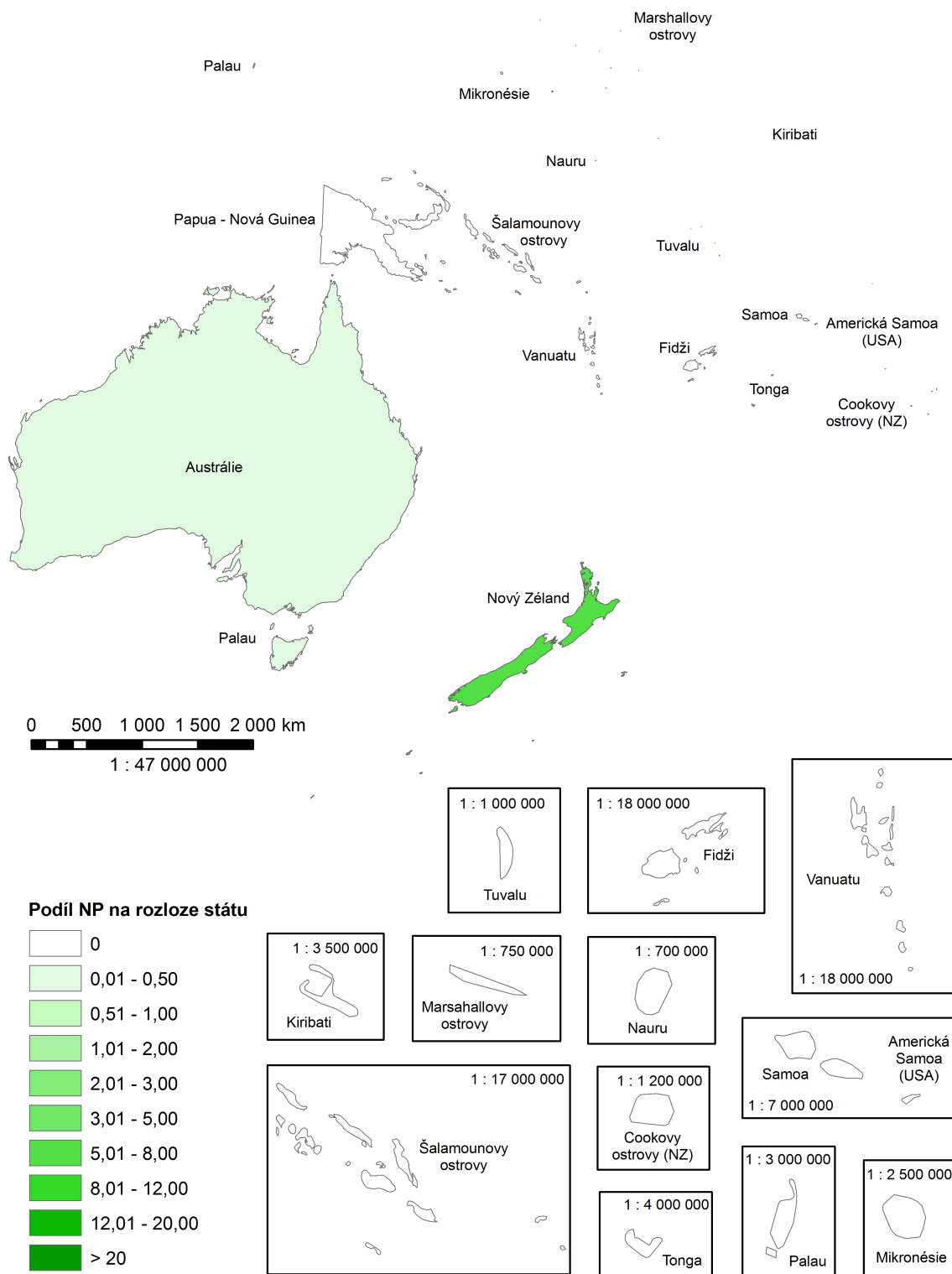
Mapa 10:

NÁRODNÍ PARKY v Americe v roce 2012

Mapa 11:

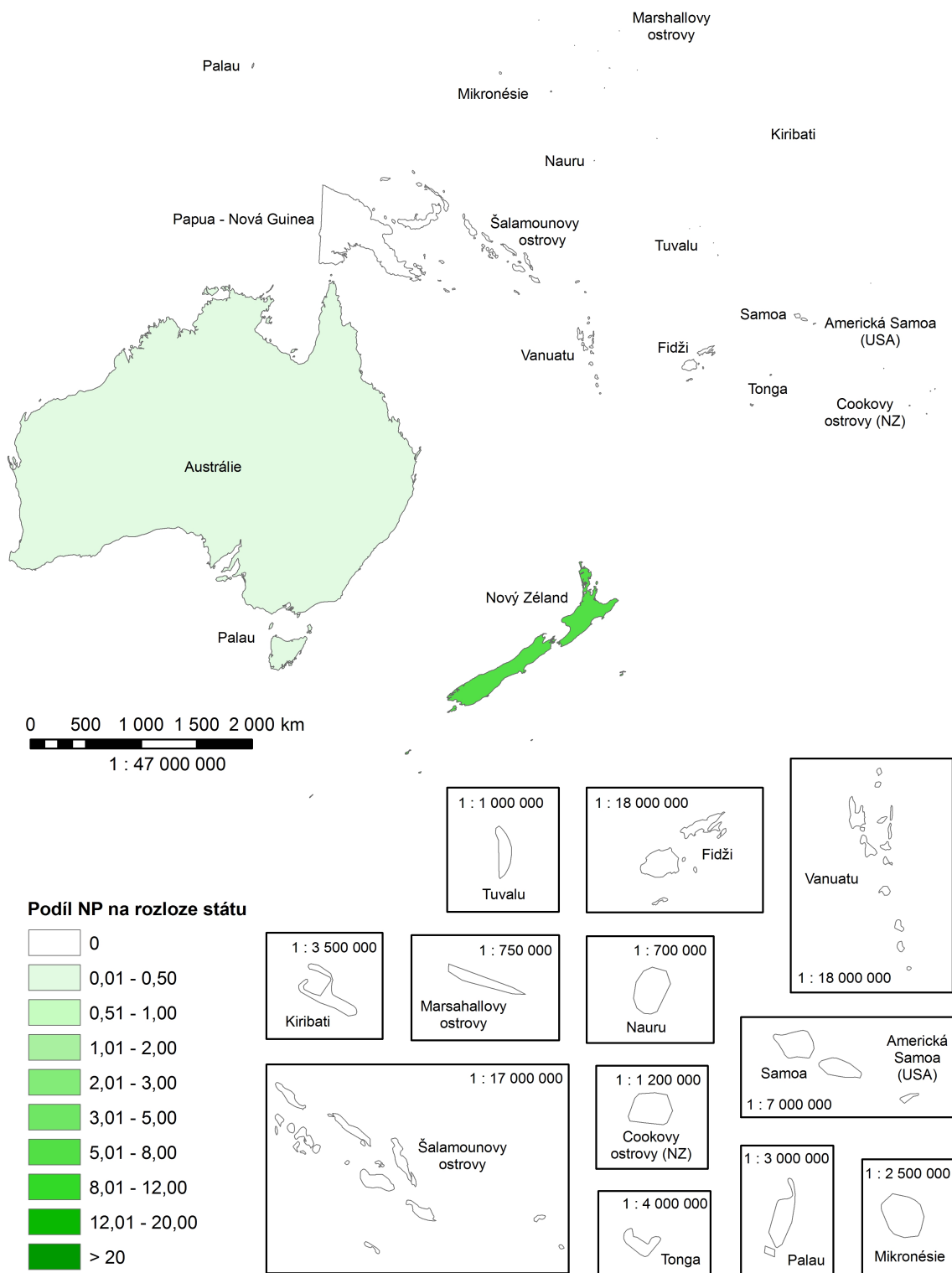
NÁRODNÍ PARKY v Austrálii a Oceánii v roce 1930

Mapa 12:

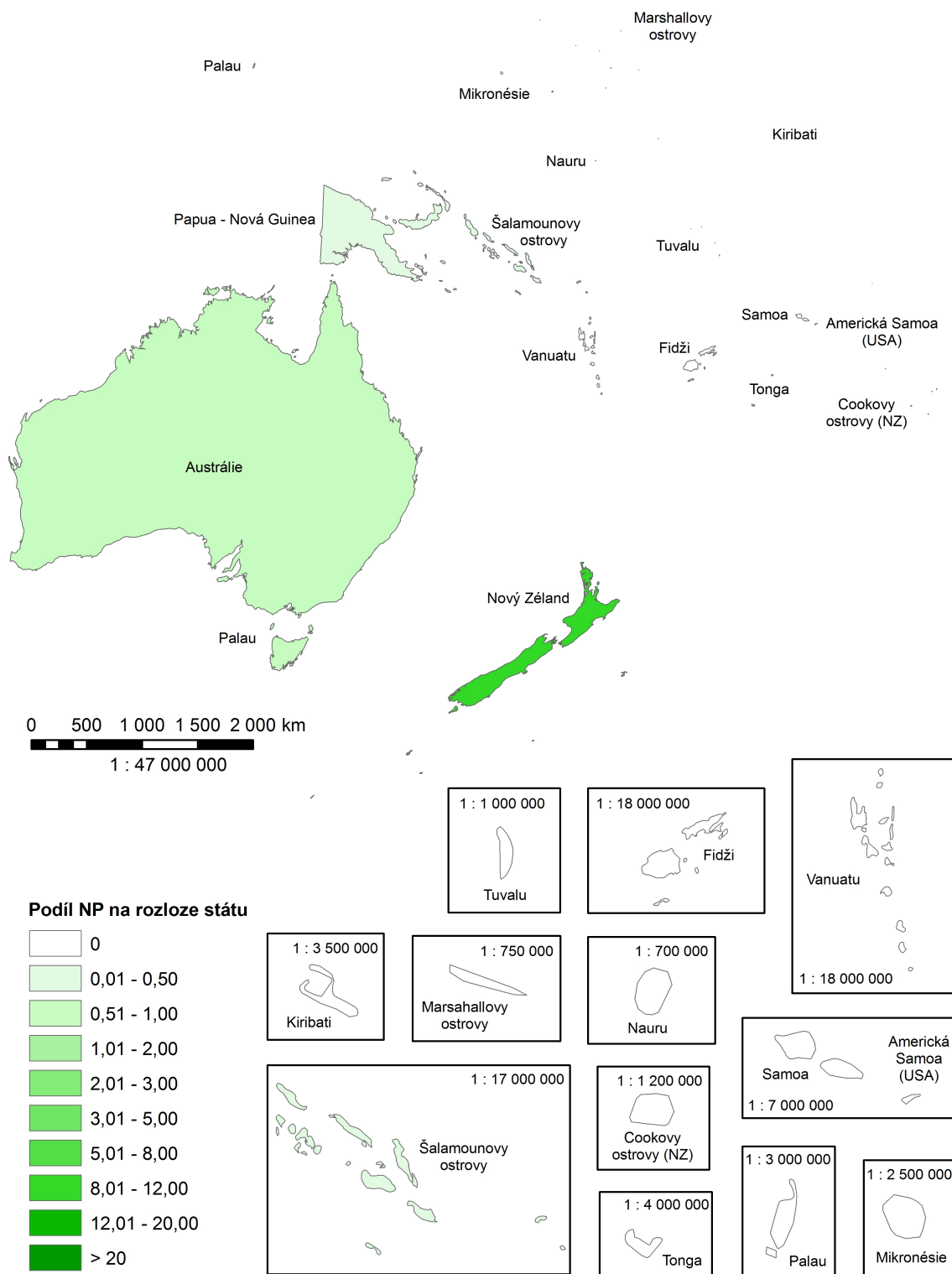
NÁRODNÍ PARKY

v Austrálii a Oceánii v roce 1950

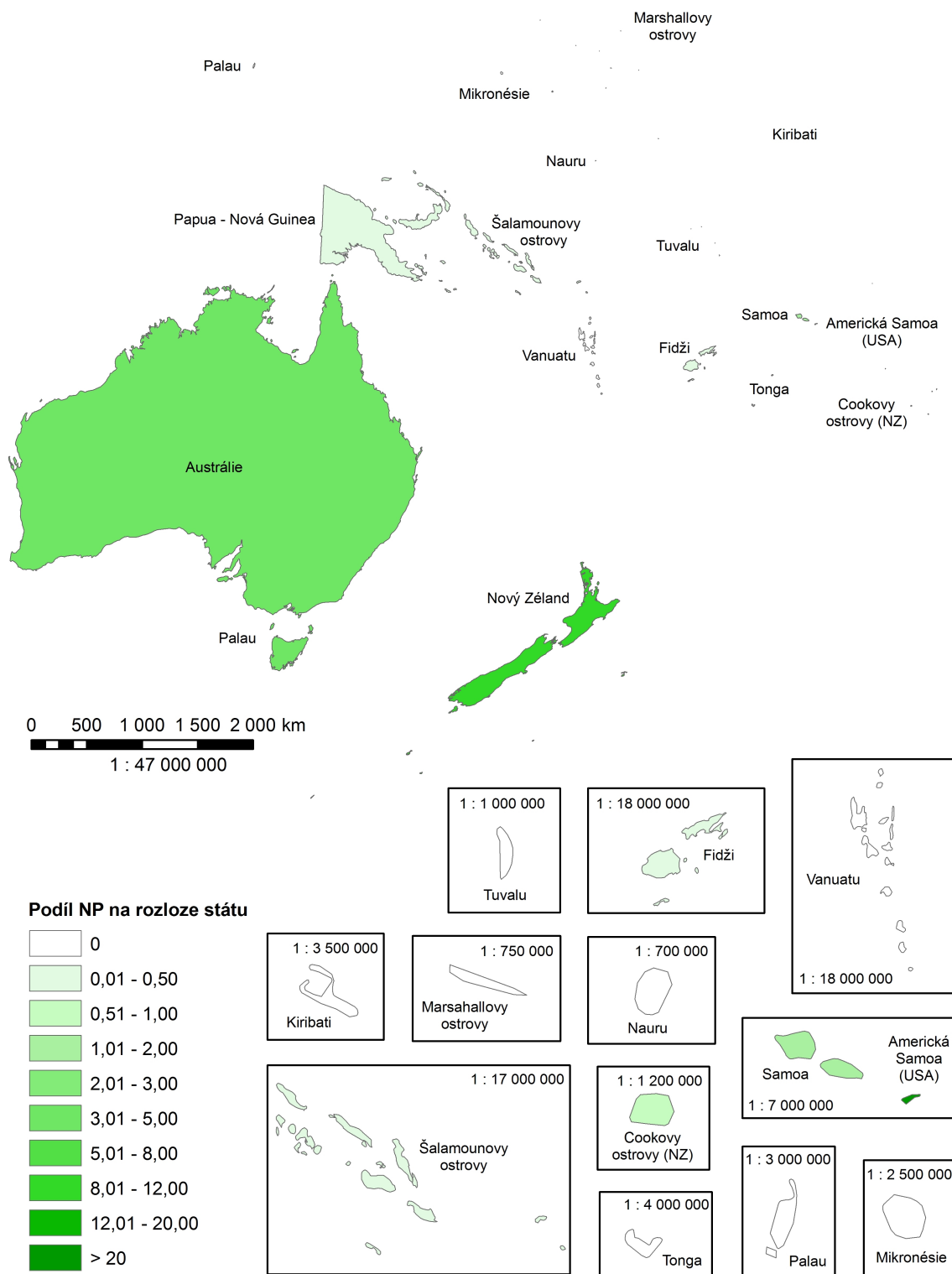
Mapa 13:

NÁRODNÍ PARKY v Austrálii a Oceánii v roce 1970

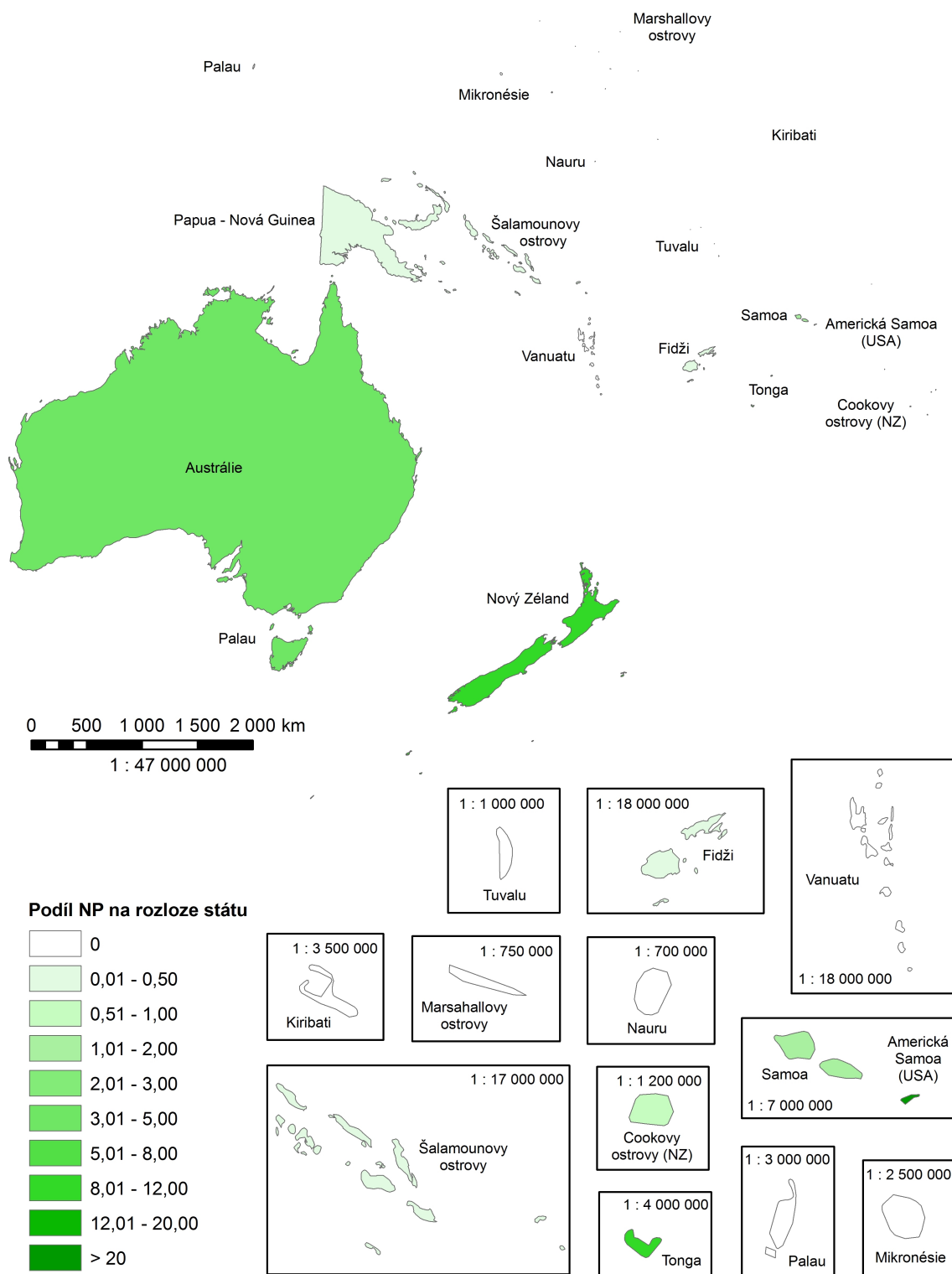
Mapa 14:

NÁRODNÍ PARKY v Austrálii a Oceánii v roce 1990

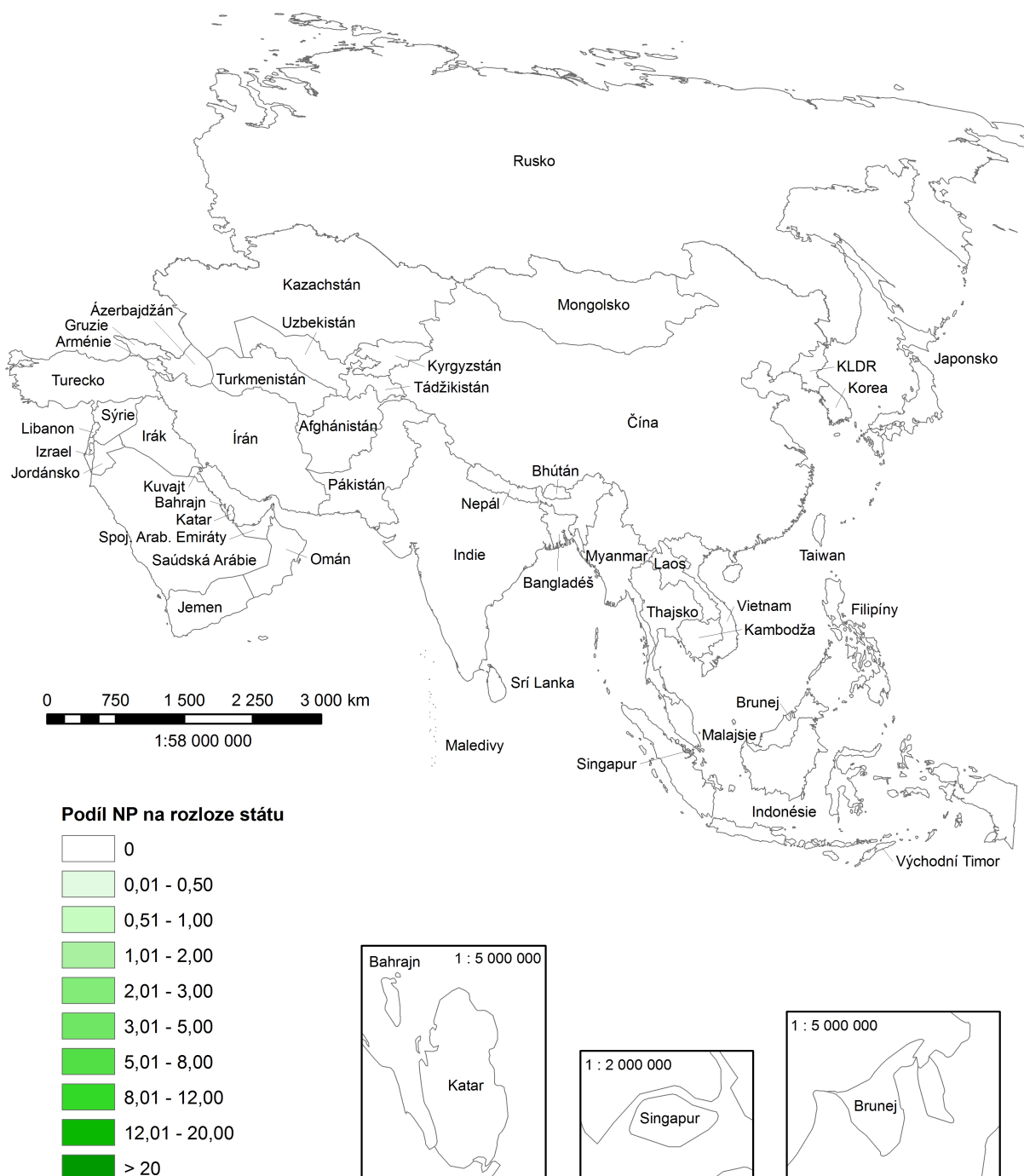
Mapa 15:

NÁRODNÍ PARKY v Austrálii a Oceánii v roce 2012

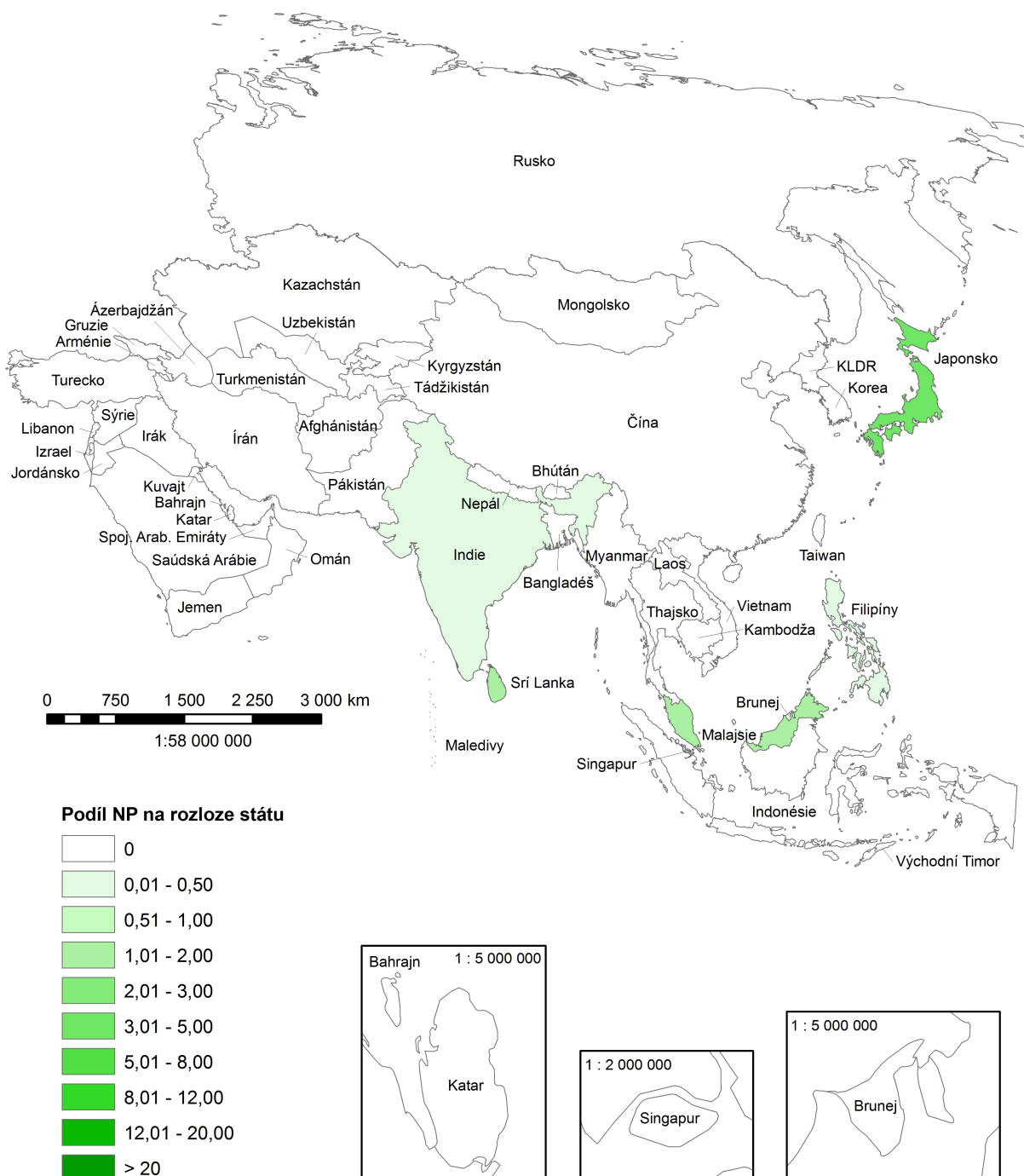
Mapa 16:

NÁRODNÍ PARKY v Asii v roce 1930

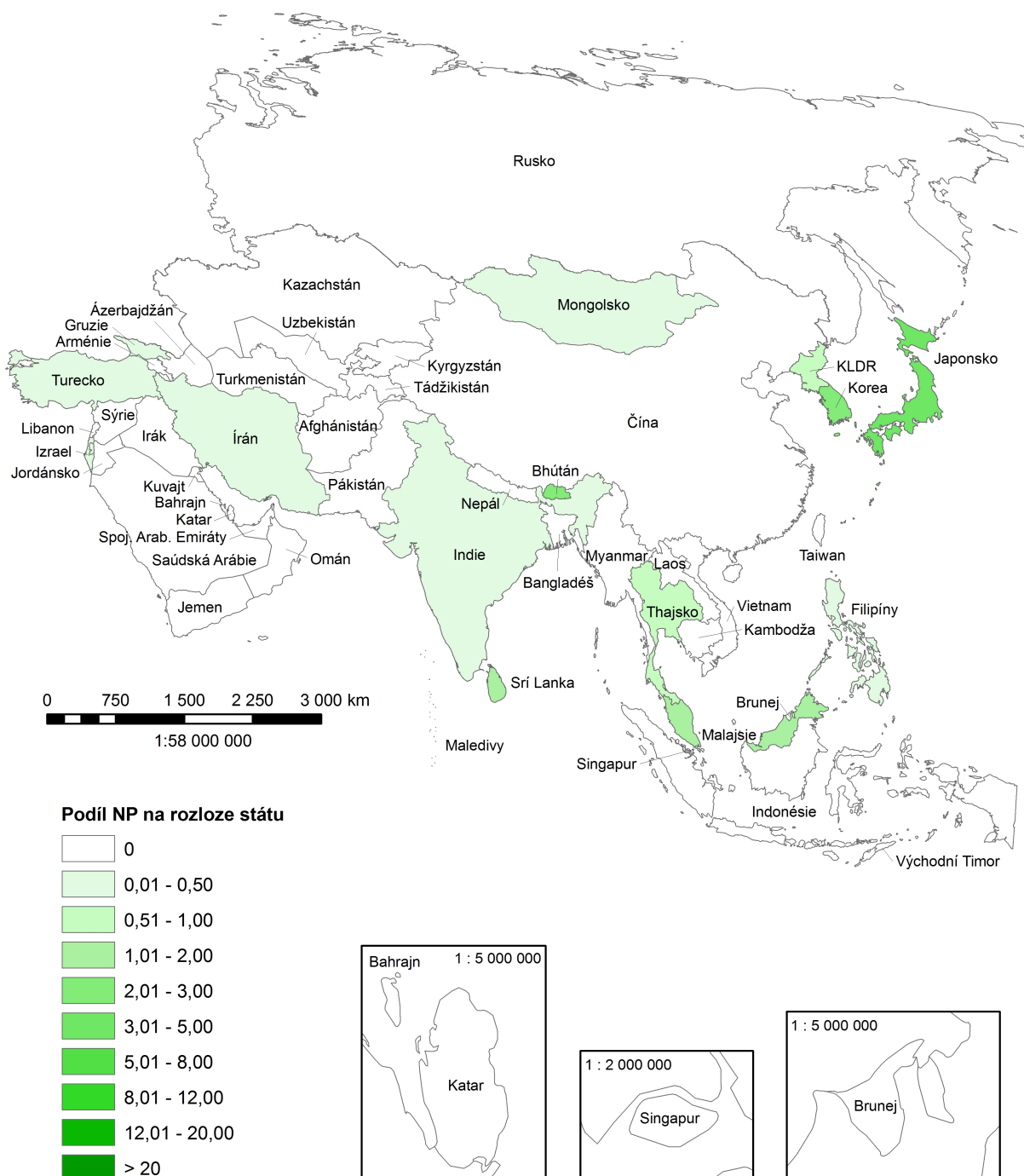
Mapa 17:

NÁRODNÍ PARKY v Asii v roce 1950

Mapa 18:

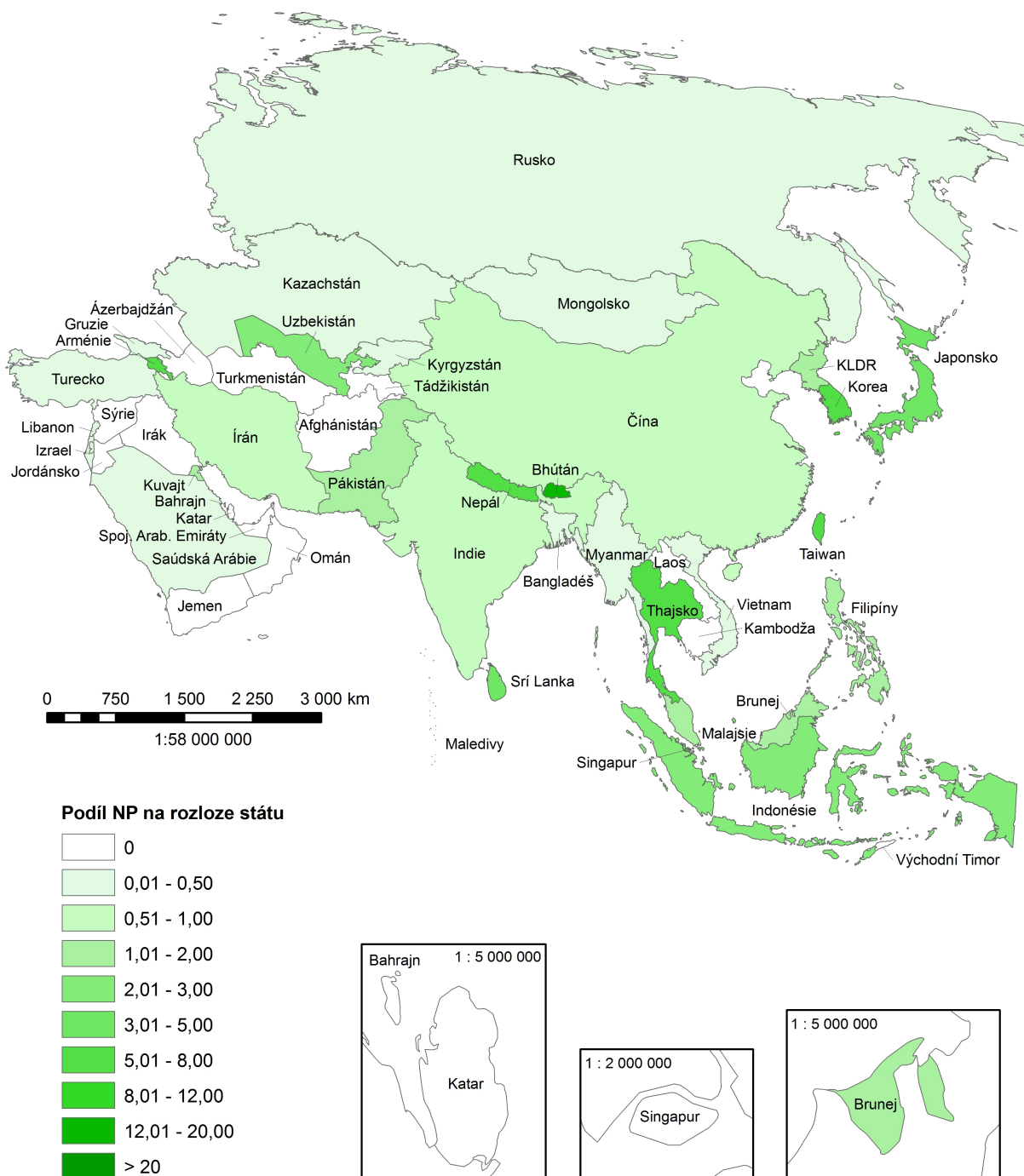
NÁRODNÍ PARKY v Asii v roce 1970

Mapa 19:

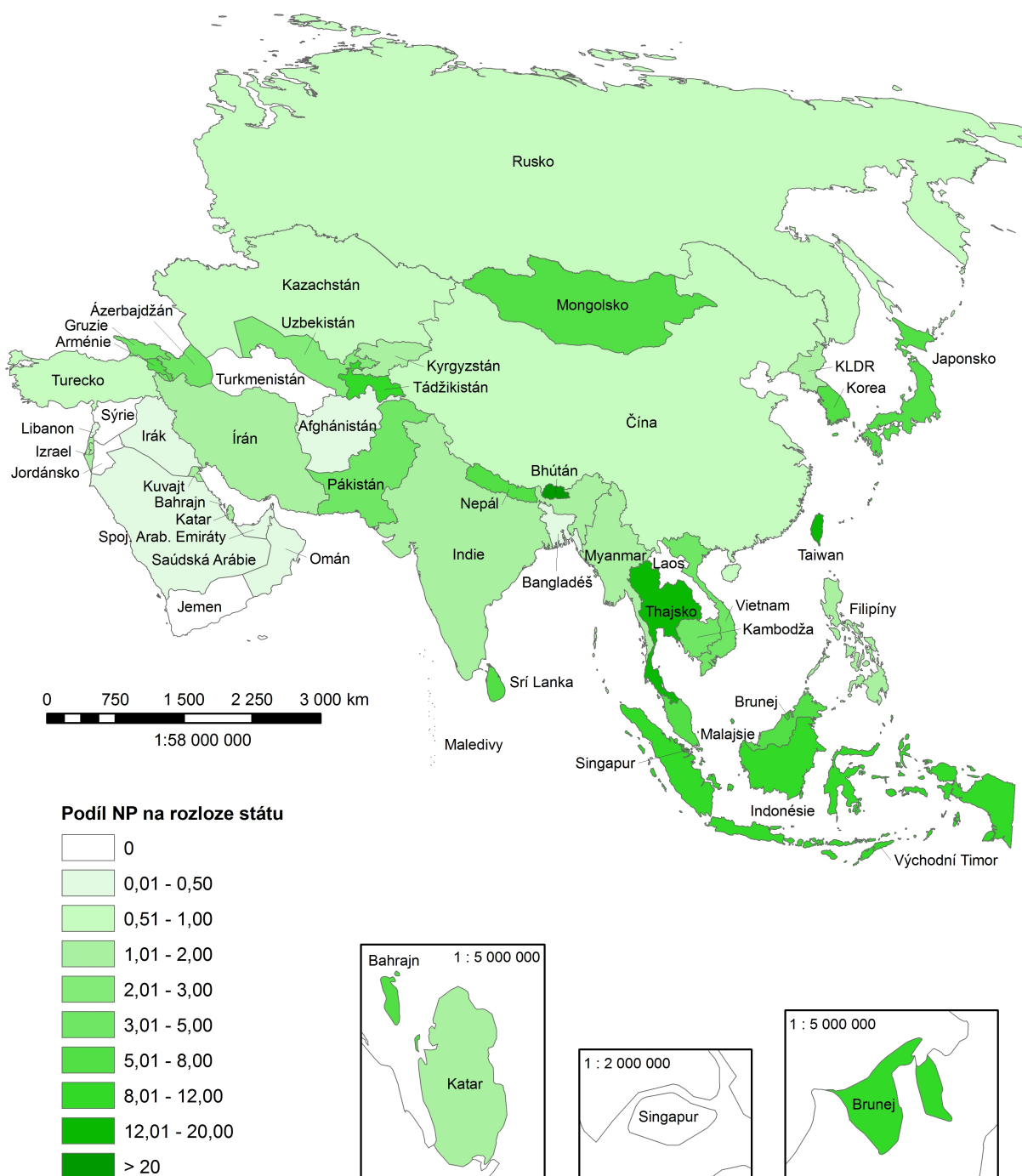
NÁRODNÍ PARKY

v Asii v roce 1990

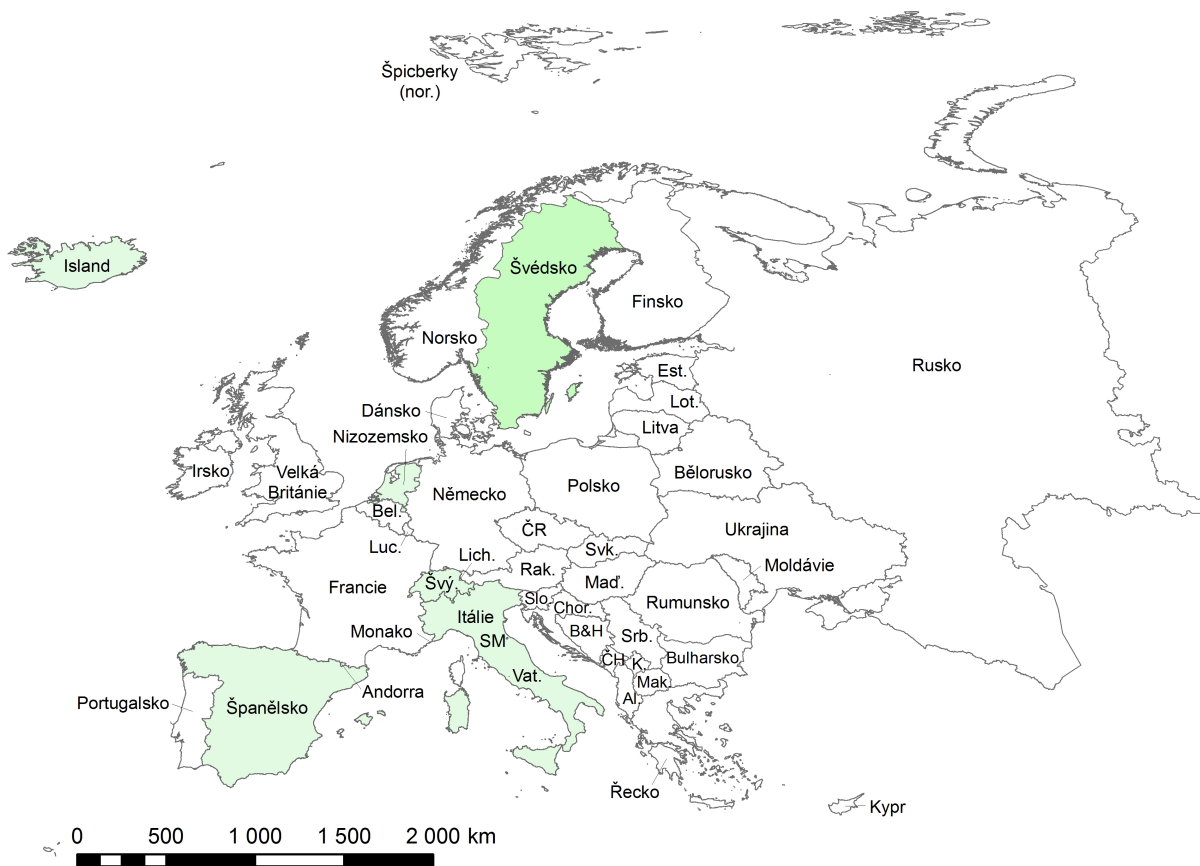
Mapa 20:

NÁRODNÍ PARKY v Asii v roce 2012

Mapa 21:

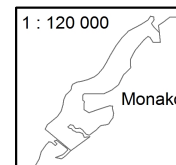
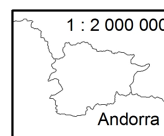
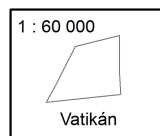
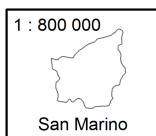
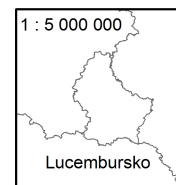
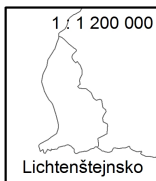
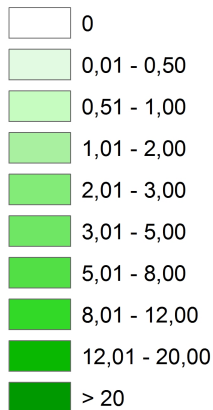
NÁRODNÍ PARKY v Evropě v roce 1930

Vysvětlivky:

Al. - Albánie	K. - Kosovo	Slo. - Slovinsko
Bel. - Belgie	Lich. - Lichtenštejnsko	SM - San Marino
B&H - Bosna a Hercegovina	Lot. - Lotyšsko	Srb. - Srbsko
ČH - Černá Hora	Luc. - Lucembursko	Svk. - Slovensko
ČR - Česká republika	Maď. - Maďarsko	Švý. - Švýcarsko
Est. - Estonsko	Mak. - Makedonie	Vat. - Vatikán
Chor. - Chorvatsko	Rak. - Rakousko	

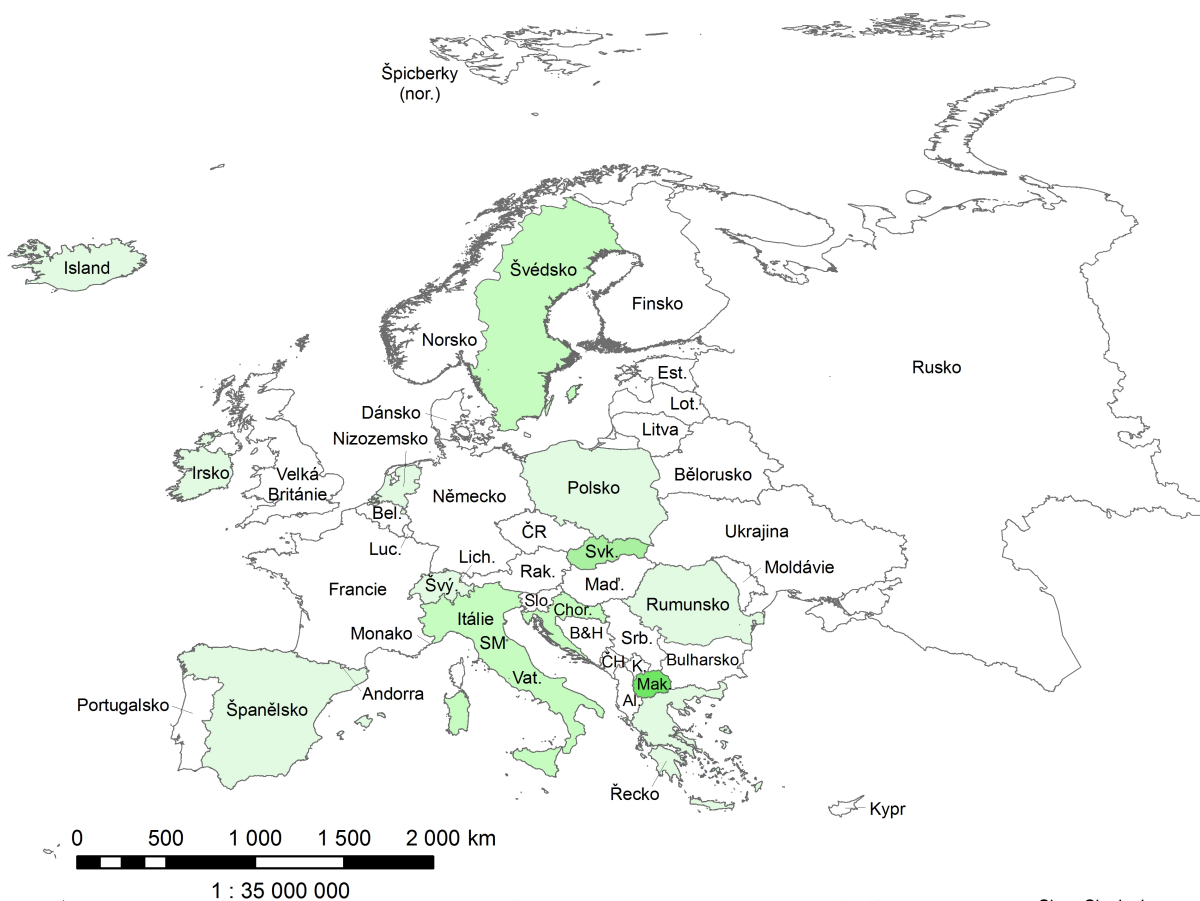
Podíl NP na rozloze státu

Mapa 22:

NÁRODNÍ PARKY

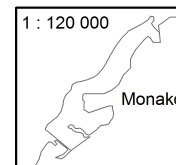
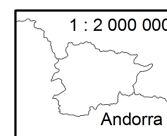
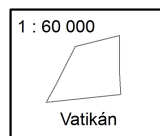
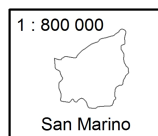
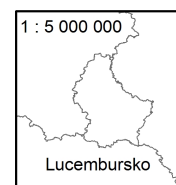
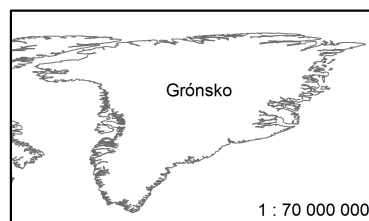
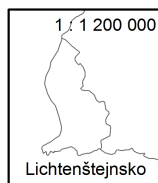
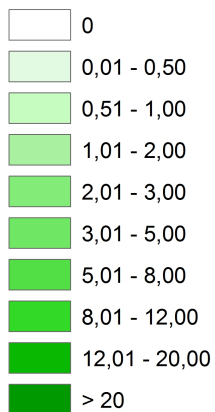
v Evropě v roce 1950

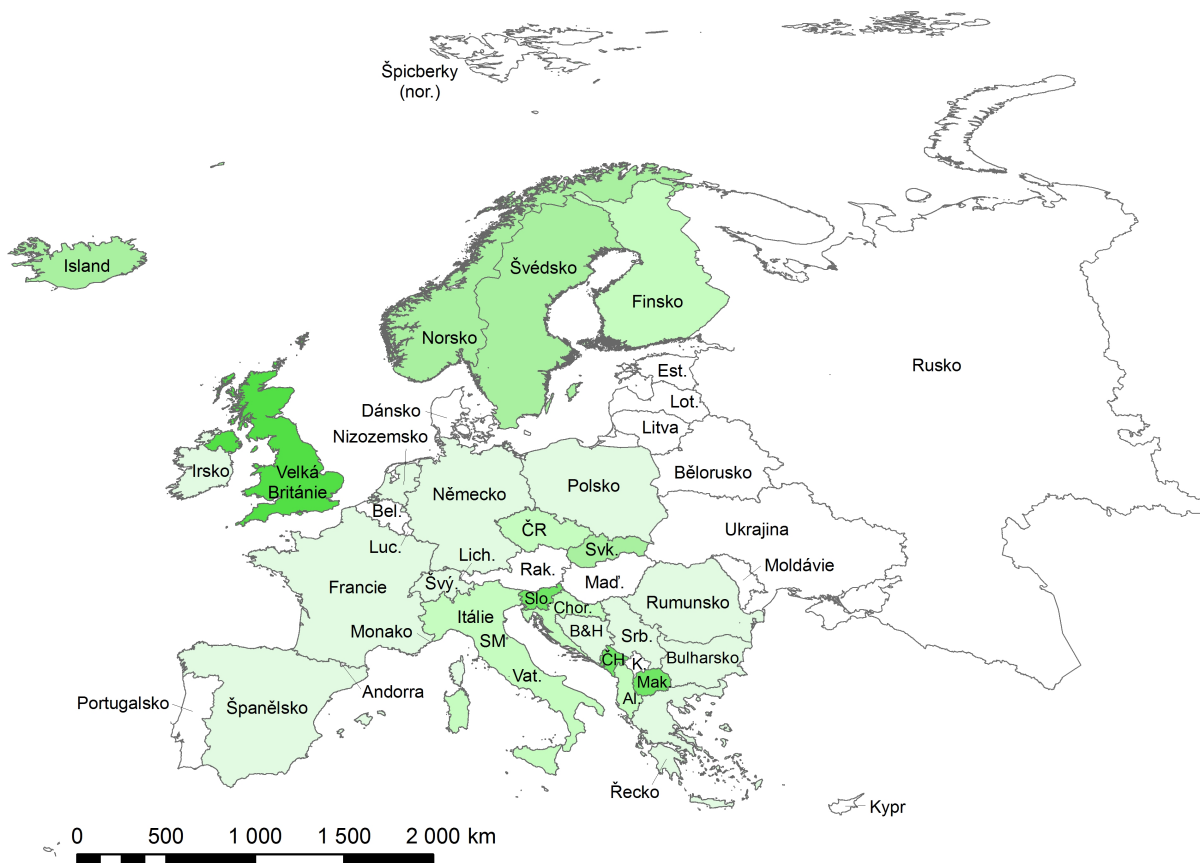
Vysvětlivky:

Al. - Albánie	K. - Kosovo	Slo. - Slovinsko
Bel. - Belgie	Lich. - Lichtenštejnsko	SM - San Marino
B&H - Bosna a Hercegovina	Lot. - Lotyšsko	Srb. - Srbsko
ČH - Černá Hora	Luc. - Lucembursko	Svj. - Slovensko
ČR - Česká republika	Mad. - Maďarsko	Švj. - Švýcarsko
Est. - Estonsko	Mak. - Makedonie	Vat. - Vatikán
Chor. - Chorvatsko	Rak. - Rakousko	

Podíl NP na rozloze státu

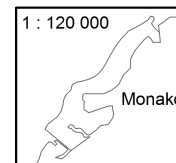
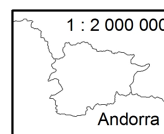
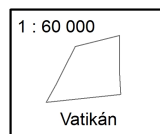
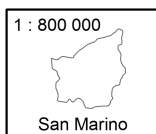
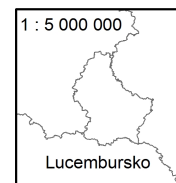
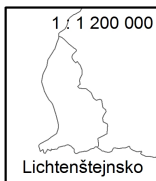
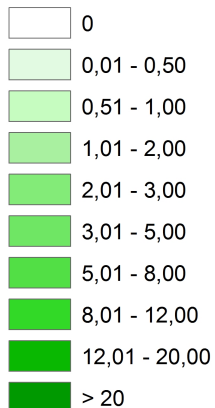
NÁRODNÍ PARKY v Evropě v roce 1970

Vysvětlivky:

Al. - Albánie	K. - Kosovo	Slo. - Slovinsko
Bel. - Belgie	Lich. - Lichtenštejnsko	SM - San Marino
B&H - Bosna a Hercegovina	Lot. - Lotyšsko	Srb. - Srbsko
ČH - Černá Hora	Luc. - Lucembursko	Svj. - Slovensko
ČR - Česká republika	Maď. - Maďarsko	Švj. - Švýcarsko
Est. - Estonsko	Mak. - Makedonie	Vat. - Vatikán
Chor. - Chorvatsko	Rak. - Rakousko	

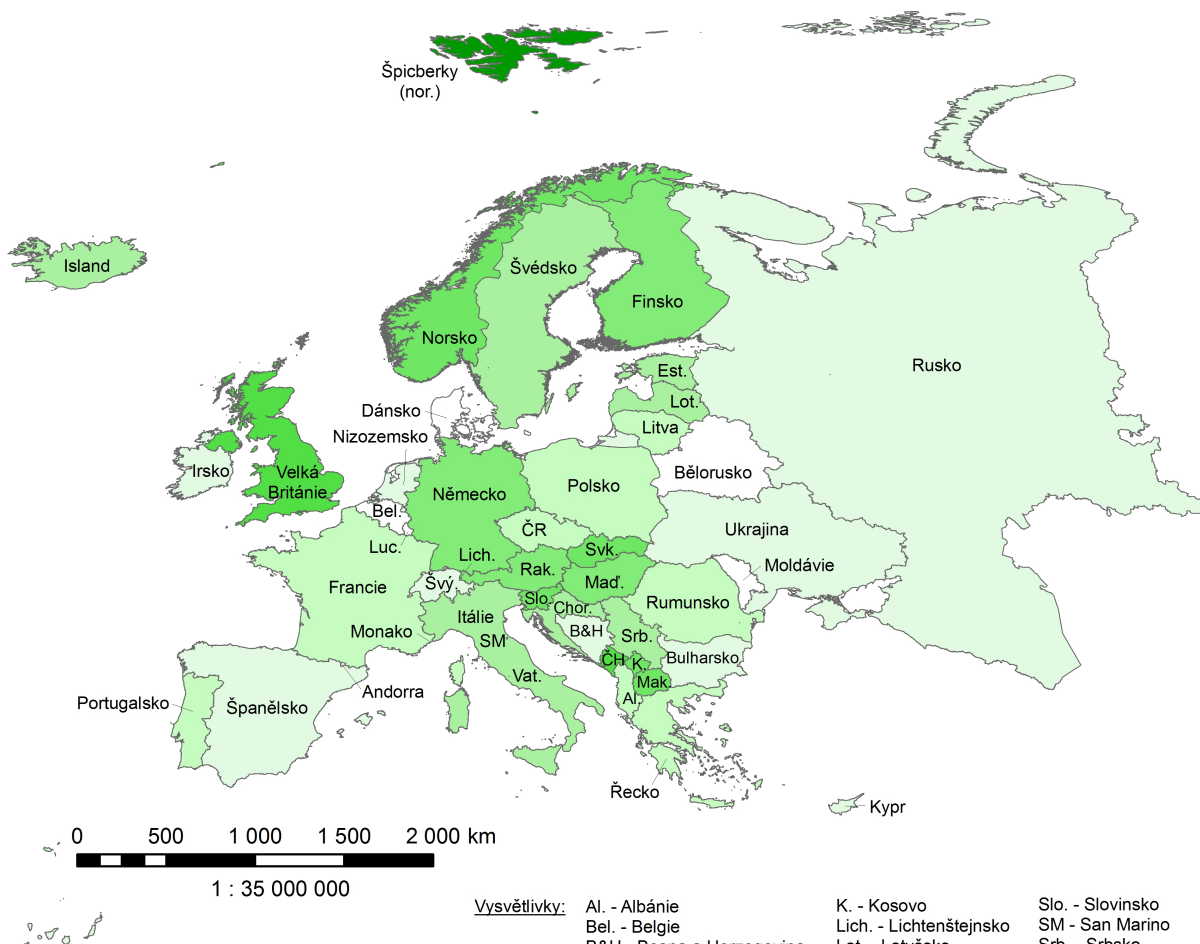
Podíl NP na rozloze státu

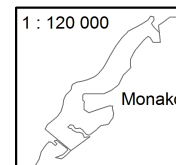
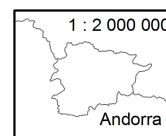
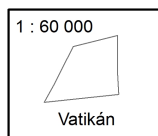
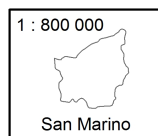
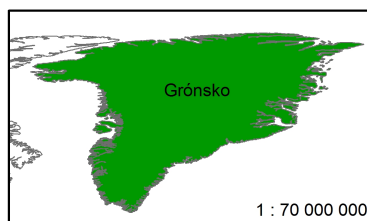
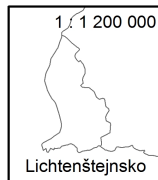
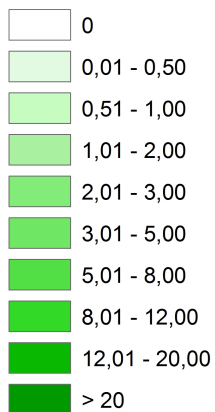
Mapa 24:

NÁRODNÍ PARKY

v Evropě v roce 1990

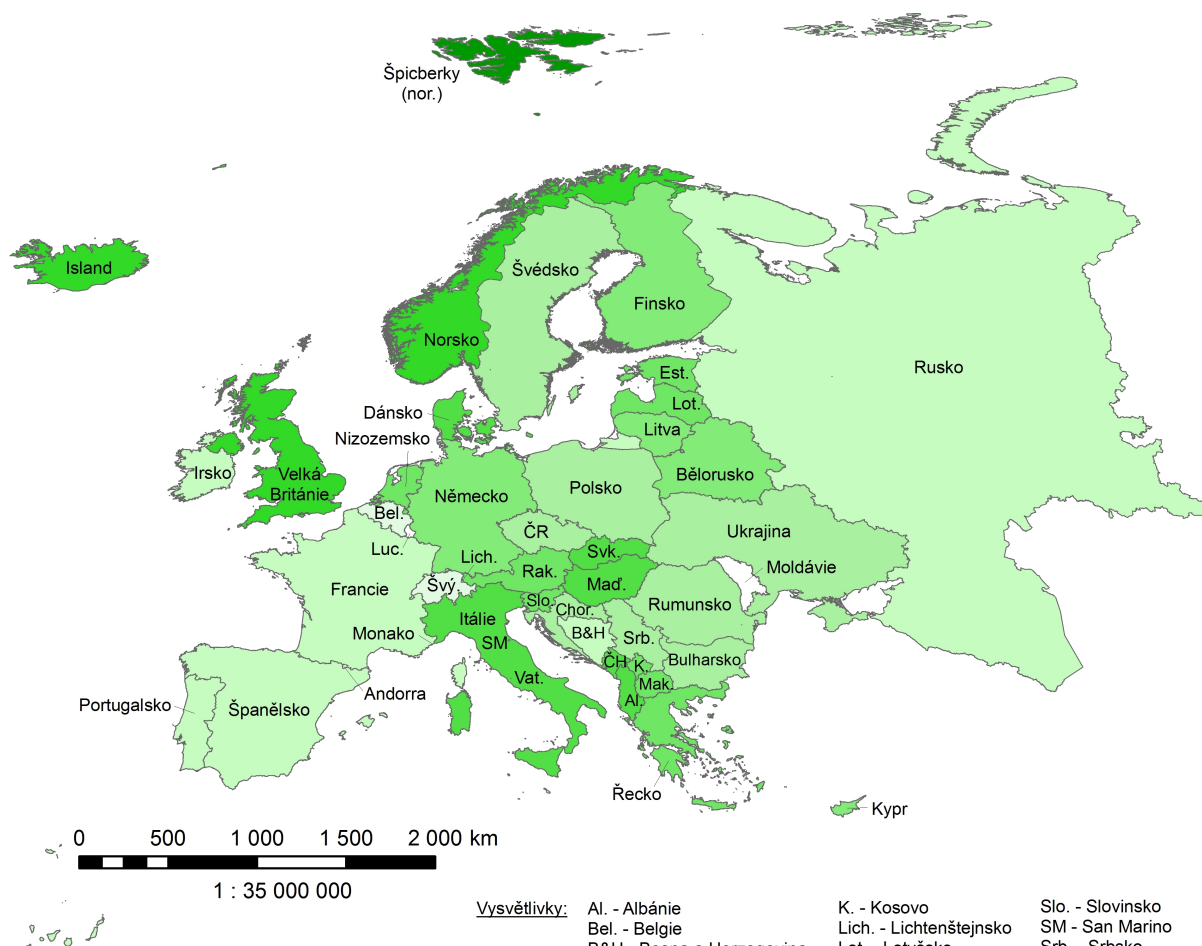

Podíl NP na rozloze státu

Mapa 25:

NÁRODNÍ PARKY v Evropě v roce 2012

Vysvětlivky:

Al. - Albánie	K. - Kosovo	Slo. - Slovinsko
Bel. - Belgie	Lich. - Lichtenštejnsko	SM - San Marino
B&H - Bosna a Hercegovina	Lot. - Lotyšsko	Srb. - Srbsko
ČH - Černá Hora	Luc. - Lucembursko	Svk. - Slovensko
ČR - Česká republika	Mad. - Maďarsko	Švý. - Švýcarsko
Est. - Estonsko	Mak. - Makedonie	Vat. - Vatikán
Chor. - Chorvatsko	Rak. - Rakousko	

Podíl NP na rozloze státu

